BERLITZ

MAGYAR NYELVKÖNYV

M. D. BERLITZ

English

First book for adults.
Second book for adults.
Illustrated edition.
English idioms and grammar.
Business English.
English Literature.

Français

Premier livre pour adultes.
Deuxième livre pour adultes.
Edition illustrée, I.
" " II.
Grammaire pratique en 2 volumes:
I. Les verbes appris par la conversation et Genre des substantifs.
II. Nom, pronom, adjectif, article, adverbe, préposition, conjonction. Prononciation et orthographe.
Littérature Française.
Français commercial.

Deutsch

Erstes Buch für Erwachsene.
Zweites Buch für Erwachsene.
Illustrierte Ausgabe.
Praktische deutsche Grammatik
Geschlecht der Hauptwörter.
Deutsche Handelssprache.

Libro Español.
Los verbos aprendidos por la conversación. Los verbos en dos tablas.
Español comercial.

Libro Italiano.
I Verbi appresi mediante la conversazione. I Verbi in due tavole.
Letteratura Italiana.

Ruskaïa Kniga.

Kniha Česká.

Polska metoda.

Svensk bok.

Dansk bog.

Magyar nyelvkönyv.

Manual pt. limba română.

Nederlands boek.

Livro Portuguez.

Türkçe kismi.

Nippongo Tokuhon.

הספר העברי (Hebrew Method)

Arabic Method.

Metodo Prouvençalo.

Illustrations (16 coloured sheets 8° in Portfolio) (Kleine Lehrbilder).

Wall Pictures in sets of 4 coloured sheets (25″ × 21″) (Tableaux Muraux, Wandbilder).

BERLITZ, Maximilian Delphinus

MAGYAR NYELVKÖNYV

Hetedik, teljesen átdolgozott kiadás

LONDON
THE BERLITZ SCHOOL
321, OXFORD STREET

PARIS
THE BERLITZ SCHOOL
31, BOULEVARD DES ITALIENS

BUENOS AIRES
THE BERLITZ SCHOOL
AVENIDA DE MAYO 847

NEW YORK
M. D. BERLITZ
630, FIFTH AVENUE

BERLITZ EDITIONS, 34, Maiden Lane, LONDON, W.C.2

PRINTED IN ENGLAND

Előszó

A Berlitz-módszer élő nyelvek megtanulására szolgál. Abban áll, hogy a tanuló az első leckétől kezdve csupán a megtanulandó nyelvet hallja, olyan tanítótól, kinek ez anyanyelve.
Révai nagy Lexikona, 3. K. 170. l.

Irányelvek

A tanított nyelv kizárólagos használata; a tanítványok anyanyelvének kikapcsolása; a gondolat és a szó közvetlen kapcsolása.

A tanítás eszközei

I. A kézzelfogható dolgokat szemlélettel.
II. Az elvont dolgokat a gondolatok kapcsolásával.
III. Nyelvtant gyakorlati szemléltetéssel.

A Berlitz-módszer szakított a fordításon alapuló oktatással. Az első órától fogva azt a nyelvet hallják és azon a nyelven beszélnek a tanítványok, amelyiket el akarnak sajátítani.

Ennek okai a következők:

1. A fordításon alapuló módszerek a tanítási idő legnagyobb részében a tanítványok anyanyelvét használják a megtanulandó idegen nyelv helyett. Ez értelmetlen eljárás.
2. Aki fordítás segítségével akar valamilyen idegen nyelvet megtanulni, az azon nyelv szellemébe behatolni s azon a nyelven gondolkozni nem tud.

Mindig anyanyelvét akarja majd lefordítani s tönkre teszi az idegen nyelv szellemét.

3. A tanulók anyanyelvének s az idegen nyelveknek szókincse nem felel meg teljesen egymásnak, a fordításon alapuló módszerekkel csak töredékesen sajátítható el az idegen nyelv. Minden nyelvnek megvannak a maga sajátos kifejezései és fordulatai, melyeket nem lehet lefordítani. Ez a tény bizonyítja a fordításon alapuló módszerek gyarlóságát. Minden nyelvet önmagából kiindulva kell elsajátítani. Az idegen országokban utazók könnyen s viszonylag rövid idő alatt megtanulják ez országok nyelvét, a hazájukban tartózkodó tanulók pedig nyelvtanaikkal s fordítási gyakorlataikkal évekig sem tudják e célt elérni.

A Berlitz-módszer pótolja a külföldi tartózkodást. A tanítási idő alatt a tanítványok — mint a külföldön utazók — csak azt a nyelvet hallják s azon a nyelven beszélnek, melyet meg akarnak tanulni. A tanár szemléltetéssel kezdi az oktatást. Az idegen nyelv kifejezései, fordulatai a cselekményekkel és szemléletekkel való közvetlen kapcsolatukból világosodnak meg. A tanítványok így könnyen, csaknem akaratlanul tanulják meg az idegen nyelvet, éppen úgy, mint anyanyelvüket. A nyelvtan nehézségei, melyek legnagyobbrészt a fordításból s az anyanyelvvel való összehasonlítgatásból származnak, íly módon lényegesen megkisebbednek. A tanuló könnyebben jegyzi meg ezt a kifejezést: „nekem van kalapom“, ha nem gondol folyton anyanyelvére, mely esetleg így fejezi ki e viszonyt „én birok kalapot“. Természetes, hogy a különböző szavak és fordulatok értéke, hangulati velejárója sokkal könnyebben világítható meg szemléltetéssel, mint elvont szabályokkal.

Amit nem lehet közvetlen szemlélettel megvilágítani, azt az ismeretlen fogalomnak ismertekkel való összekötése segítségével és példákkal kell megmagyarázni.

A későbbi, nehezebb gyakorlatokban az addig megszerzett szókincs segítségével már könnyen megvilágíthatók az új, ismeretlen szavak.

A tanítás nem unalmas szabálymagyarázás, hanem kellemes, szórakoztató beszélgetés.

Az oktatás anyaga oly módon van felépítve, hogy a tanítványok akkor is hasznát veszik annak, amit tanultak, ha a tanulást hamarabb kell befejezniök.

TARTALOM

OLVASMÁNYOK ÉS BESZÉDGYAKORLATOK

MAGYAR MŰVÉSZET, IRODALOM ÉS TUDOMÁNY

Első gyakorlat

Ceruza, kréta, tábla, könyv, papir, szék, lámpa, fal, asztal, ajtó, ablak, óra.

Mi ez? Ceruza, szék, asztal, stb.

Szék ez? Igen, ez szék. — — Nem, ez nem szék.

Kréta ez? Papir ez? Óra ez?

Kabát, mellény, nadrág, szoknya, kalap, keztyü, gallér, kézelő, zsebkendő, nyakkendő, ruha.

1	2	3	4	5
egy	kettő	három	négy	öt

Második gyakorlat

Szinek: piros, fehér, zöld, sárga, kék, fekete, barna, szürke.

A ceruza piros, a könyv zöld, az ajtó barna.

Milyen a ceruza? A ceruza piros. Milyen az asztal? Barna. Milyen a tábla? Milyen a cipő? Piros a ceruza? Igen, piros. Fekete a tábla vagy fehér? Fekete. Zöld a toll? Nem, nem zöld.

Ez a könyv kék, az a könyv zöld. Ez az asztal barna, az fehér. Ez a cipő fekete, az barna.

Ez a könyv kék? Igen, ez a könyv kék. Melyik kabát szürke? Az a kabát szürke. Ez a kabát szürke? Nem, nem ez. Az a cipő barna? Igen, az. Milyen ez az asztal? Ez az asztal barna. Milyen szék ez? Ez barna szék.

Ez a fekete nyakkendő, az a piros nyakkendő. Ez a kék kabát, az a barna. Ez a szürke autó, az a fekete.

Melyik könyv az? Az a zöld könyv. Melyik ceruza ez? A barna. Melyik kabát ez?

A szürke mellény ez? Igen, ez a szürke mellény. A barna kabát ez vagy a kék? A barna. A zöld könyv ez? Nem, ez nem a zöld könyv.

Milyen ez a tábla? Fekete. Melyik kabát az, a barna vagy a kék? A barna. Melyik cipő fekete? Ez. Melyik a szürke kabát? Az a szürke kabát.

A zöld ceruza hosszú, a piros ceruza nem hosszú, hanem rövid. Milyen a zöld ceruza? A zöld ceruza hosszú. Melyik ceruza piros? A rövid. Melyik ceruza rövid, a piros vagy a zöld? Milyen a hosszú ceruza?

A Duna, a Themse, a Volga széles, az utca nem széles, hanem keskeny. Az ablak széles, az ajtó keskeny. A könyv keskeny, a tábla széles.

Milyen a Duna, széles vagy keskeny? Keskeny a tábla vagy széles? Széles az utca?

Budapest, Párizs, Berlin nagy, Esztergom, Versailles, Oxford kicsiny. A ház nagy, a szoba kicsiny. Az óra kicsiny, az autó nagy.

Kicsiny az ajtó? Melyik nagy, a ház vagy a szoba? Melyik könyv nagy, a piros vagy a zöld? Melyik város nagy, Versailles vagy New York?

6	7	8	9	10
hat	hét	nyolc	kilenc	tíz

Harmadik gyakorlat

Úr, hölgy, kisasszony.

Mi ez? Úr. Mi ez? Hölgy. Mi ez? Kisasszony.

Hölgy ez? Igen, hölgy. Úr ez vagy kisasszony? Kisasszony. Úr ez? Nem.

Berlitz úr, Berlitzné, Berlitz kisasszony.

Ki ez? Berlitz úr. Ki ez? Berlitzné. Ki ez? Berlitz kisasszony.

Ki ez az úr? Ez Tury úr. Ki az a hölgy? Turyné. Ki az a kisasszony? Etelka kisasszony.

Én tanár vagyok, Ön tanitvány. Mi vagyok én? Ön tanár. Mi Ön? Én tanitvány vagyok. Tanár vagyok én? Igen, Ön tanár. Tanár Ön? Nem, én nem vagyok tanár. Én... úr vagyok, Ön Kovács úr, ő Turyné. Ki vagyok én? Ön... úr. Ki Ön? Én Kovács úr vagyok. Ki ő? Ő Etelka kisasszony.

Berlitz úr Ön? Nem, én nem Berlitz úr vagyok, hanem Kovács úr. Kovácsné vagyok én? Nem, Ön... úr.

Én itt vagyok, Ön itt van, ő ott van. Hol van ő? Ott. Itt vagyok én? Igen. Itt van ő? Nem, ő nincs itt. Ott van Ön? Nem vagyok ott. Ön nincs ott.

Az asztal a tanár előtt van. A fal a tanár mögött van. A könyv Ön előtt van, a fal Ön mögött van.

Hol van az asztal? Az asztal Berlitz úr előtt van. Hol van a tábla? Ön mögött. Hol vagyok én? Az ajtó mögött.

Kovács úr előtt van a szék? Igen, a szék Kovács úr előtt van. Az ajtó mögött vagyok? Nem, Ön nincs az ajtó mögött. Az ajtó mögött van az asztal? Nem, nincs ott.

Az asztal előttem van, a fal mögöttem van. Előttem van az asztal? Igen, az asztal Ön előtt van. Igen, ott van.

Ki vagyok én? Ön... úr. Mi vagyok én? Ön tanár. Hol van Ön? Itt vagyok. Mi van előttem? Asztal. Mi van Ön mögött? Fal. Hol vagyok? Az ajtó mögött.

11	12	13	14	15
tizenegy	tizenkettő	tizenhárom	tizennégy	tizenöt

Negyedik gyakorlat

Ki ez? Berlitz úr. Kovácsné. Tury kisasszony.

Berlitz úr áll. Kovácsné ül.

Mit csinál Molnár úr? Áll. Mit csinál Kovácsné? Ül.

Ül Berlitz úr? Igen, ül. Áll Molnár úr? Nem, ül.

Én ülök, Ön is ül. Ön áll, én is állok.

Mit csinálok? Ön ül. Mit csinál Ön? Állok.

Ülök én? Igen, Ön ül. Áll Ön? Nem, nem állok.

Tury kisasszony megy. Kovács úr jön.

Mit csinál Berlitz úr? Berlitz úr megy. Mit csinál ő? Ő jön.

Megy Tury kisasszony vagy jön? Megy. Jön ő? Nem, megy.

Én megyek, Ön is megy. Ő jön, én is jövök.

Mit csinál Ön? Megyek. Megyek én? Igen, Ön megy. Én jövök? Nem, nem Ön jön, hanem Tury kisasszony. Ki megy? Molnár úr.

Ő ide jön. Én oda megyek. Ön ide jön.

Hova megy Ön? Oda megyek. Hova megyek? Oda. Hova jön ő? Ide.

Oda megyek én? Igen, oda. Ide jön ő? Nem, ő nem jön ide. Oda állok? Nem, Ön nem áll oda. Ide jön Ön? Nem, oda megyek.

Jöjjön ide kérem. Mit csinál? Menjen oda kérem! Mit csinál ő?

A tanár leül. A tanár feláll. Leülök. Felállok. Mit csinál Ön? Leülök. Felállok én? Nem, Ön nem áll fel, Ön leül. Leül ő? Le. Feláll Ön? Fel. Leül Ön? Nem, én nem ülök le, hanem felállok. Üljön le kérem! Mit csinál? Álljon fel kérem! Mit csinál ő?

A tanár kimegy. A tanár bejön. Én kimegyek. Én bejövök. Mit csinálok? Ön kimegy. Mit csinál Ön? Bejövök. Kimegyek én? Nem, Ön nem megy ki, hanem bejön. Hova megy Molnár úr? Molnár úr kimegy. Bejön ő? Nem, ő nem jön be.

Kimegy Ön? Ki. Bejön Kovács úr? Be. Ki jön be? A tanár. Ki megy ki? Ön.

Menjen ki kérem! Hova megy? Jöjjön be kérem! Hova jön?

Én vagyok	ő, Ön van	én nem vagyok	ő, Ön nincs
megyek	megy	nem megyek	nem megy
kimegyek	kimegy	nem megyek ki	nem megy ki
jövök	jön	nem jövök	nem jön
bejövök	bejön	nem jövök be	nem jön be
állok	áll	nem állok	nem áll
felállok	feláll	nem állok fel	nem áll fel
ülök	ül	nem ülök	nem ül
leülök	leül	nem ülök le	nem ül le

Hol vagyok? Itt van Ön? Hova megy Etelka kisasszony?

Hol áll a szék? Mi áll az asztal előtt?

Ki áll oda? Ki jön be? Ki ül le?

16	17	18	19	20
tizenhat	tizenhét	tizennyolc	tizenkilenc	húsz

Ötödik gyakorlat

1 egy	30 harminc
2 kettő (két szék)	31 harmincegy
3 három	40 negyven
4 négy	47 negyvenhét
5 öt	50 ötven
6 hat	60 hatvan
7 hét	70 hetven
8 nyolc	80 nyolcvan
9 kilenc	90 kilencven
10 tíz	100 száz
11 tizenegy	115 száztizenöt
12 tizenkettő	200 kétszáz
20 húsz	300 háromszáz
21 huszonegy	1,000 ezer
25 huszonöt	10,000 tízezer

100,000 százezer 1.000,000 egy millió
1931 ezer kilencszáz harminc egy.

A tanár számlál: 1, 2, 3, 4 stb. Mit csinál Ön? Számlálok. Milyen szám ez: 9, 10, 30 stb.

Ez egy kalap, két cipő, három ceruza, négy fal stb.

Hány füzet ez? Egy. Hány könyv ez? Kettő. Ez két könyv. Három ceruza ez? Igen, három. Öt kalap ez? Nem, ez nem öt kalap.

Könyv, könyvek, toll, tollak, cipő, cipők, óra, órák, füzet, füzetek.

Mik ezek? Papirok, székek, utcák, autók, stb.

Ezek fehér falak. Ezek széles ablakok, azok keskenyek. Ezek a székek barnák, azok szürkék. Milyen autók azok? Azok szürke autók. Milyen székek ezek? Barnák. Milyen házak azok? Nagyok.

Kik ezek az urak? Molnár úr és Tury úr. Kik azok a hölgyek? Berlitzné és Etelka kisasszony.

A könyv az asztalon van. Én a széken ülök. Az autó az utcán áll.

Hol van a füzet? Az asztalon. Hol ül Ön? A széken ülök. Mi van az asztalon? Könyv, füzet, ujság, stb.

A széken van a könyv? Igen, a széken. Az asztalon ül Ön? Nem, nem az asztalon ülök, hanem a széken. Könyv van a széken? Igen, könyv. Kabát van az asztalon? Nem, az asztalon papir van.

Az asztalon három könyv van. A tanár felvesz két könyvet. A tanár letesz egy könyvet. Én felveszek két ceruzát. Én leteszek egy ceruzát.

Mit csinál Ön? Én leteszek egy könyvet. Mit csinálok? Ön ide tesz egy füzetet. Hány ceruzát veszek fel? Ön két ceruzát vesz fel. Hány ceruzát teszek le?

Mit veszek fel? Könyvet, ceruzát, füzetet, stb. Mit tesz Ön oda? Kalapot, zsebkendőt, órát, stb.

A tanár leül a székre. Kovács úr feláll a székről. Hova ülök le? Ön a székre ül le. Honnan áll fel Ön? A székről. A székre ül le Ön? Igen, a székre. Az asztalra ül Tury úr? Nem, ő nem ül az asztalra.

Kovács úr könyvet tesz az asztalra. Ön ujságot tesz a székre. Én ceruzát teszek a könyvre.

Mit teszek az asztalra? Hány könyvet teszek oda? Milyen kalapot tesz ide Molnár úr?

Számoljon egytől tízig! Háromig számolok. Ön tizenegyig számol.

A széktől az ajtóig megyek. Menjen az asztaltól!

Meddig számol Ön? Tizenkettőig. Meddig megyek? Az ajtóig.

Hatodik gyakorlat

a, á, b, c, cs, d, e, é, f, g, gy, h, i, í, j, k, l, ly, m, n, ny, o, ó, ö, ő, p, r, s, sz, t, ty, u, ú, ü, ű, v, x, y, z, zs.

Ez a magyar ábécé. Ez *a* betü, ez *b*, ez *c*, stb.

Milyen betü ez? Ez *a* betü, ez *d*, ez *g*, *sz*, *ny*, stb.

A az első betü, *zs* az utolsó. Á a második betü, *b* a harmadik, *c* a negyedik stb. (ötödik, tizedik, huszadik, századik, ezredik).

Hányadik betü a *cs*? Az ötödik. Hányadik betü ez? Az első. Hányadik betü a *zs*? Az utolsó.

A *d* betü az *e* előtt van; az *i* a *h* után, a *b* az *á* és a *c* között van. Milyen betü van a *d* előtt? *Cs*. Milyen betü van az *m* után? N. Milyen betü van az *x* és a *z* között? *Y*. Hol van a *g* betü? Az *f* és a *gy* között.

Kovács úr a táblára ír. Ön a papírra ír. Én is írok. Mi írunk. Mit csinál Tury úr? Ír. Kovács kisasszony is ír? Igen, ő is ír. Ők írnak. Mit csinálnak ők? Irnak. Mit csinálunk mi? Irunk. Hova írnak ők? Papírra. Hova írunk mi? Mi a táblára írunk.

A tanár betüt ír a táblára. Molnár úr számot ír a papírra. Én nem számot írok, hanem szót. A táblán betük vannak, a papiron szók. Hány szó van a táblán? A táblán két szó van. Mit írunk a papírra? Szót.

Négy szót írok a táblára. Ez mondat. Mit ír Ön? Mondatot. Irjon egy számot a táblára! Irjanak egy szót a papirra!

Tury úr olvas, Ön olvas, én is olvasok. Mi olvasunk.

Olvas Molnár úr? Igen, olvas. Mit csinál Kovács kisasszony? Ő is olvas. Ők olvasnak. Mit csinálnak ők? Olvasnak. Mit csinálunk? Olvasunk. Irunk vagy olvasunk? Irunk. Olvasson egy mondatot! Olvassanak kérem!

Tury úr magyarul ír, Ön magyarul olvas. Mi magyarul írunk. Hogyan ír Ön? Magyarul. Hogyan olvasunk?

Magyarul. Magyarul olvasok én? Igen, magyarul. Németül írunk, vagy magyarul? Magyarul írunk. Angolul olvas Ön? Nem, nem angolul olvasok, hanem magyarul. Franciául ír Ön? Angolul olvas Ön? Magyarul beszél Ön?

A tanár magyarul beszél, Müller úr németül, Dubois úr franciául, Shaw úr angolul. Mi nem angolul beszélünk, hanem magyarul. Ki beszél? Turyné beszél. Hogyan beszélünk, németül, franciául, vagy angolul? Magyarul beszélünk.

A tanár magyar, Müller úr német, Dubois úr francia, Shaw úr angol. Berlin német város, Párizs francia, Róma olasz, Moszkva orosz, Madrid spanyol, Krakkó lengyel, Prága cseh, Bukarest román, Angora török.

A magyarok magyarul beszélnek, a németek németül, az olaszok olaszul, a törökök törökül. Beszél Ön olaszul? Nem, olaszul nem beszélek, csak magyarul. Beszél Dubois úr magyarul? Nem, ő csak olvas. Beszéljen magyarul! Beszéljenek angolul!

A tanár kérdez, a tanitvány felel. Kovács úr kérdez, mi felelünk. Én magyarul kérdezek, Ön magyarul felel.

Kérdezzen! Feleljen!

Én kérdezek:	Ön felel:
Ki Ön?	Én Kovács János vagyok.
Mit csinál Turyné?	Turyné olvas.
Hol vagyunk?	A Berlitz iskolában.
Milyen könyv ez?	Ez magyar könyv.
Hogyan beszélünk?	Magyarul.
Ezek kérdések.	Ezek feleletek.

A mondat után pont(.) van. Az á betüre vesszőt(’) teszünk. Ez is vessző(,). Milyen jel ez?(:) Kettőspont. Kérdések után kérdőjel(?) áll. Ez felkiáltójel(!), ez gondolatjel(—).

Hetedik gyakorlat

A tanár kimegy a szobából. Ön bejön a szobába. Mi bejövünk az iskolába. Önök kimennek a szobából. Hova jönnek Önök? Az iskolába megyünk. Hova mennek Ők? Ők templomba mennek. Hova megy Kovács úr? A házba. Kitől jön Ön? Molnár úrtól jövök.

A parkból jön Ön? Igen, a parkból. Az operába megyek én? Nem, Ön nem az operába megy. Meddig megy Molnár úr? A templomig.

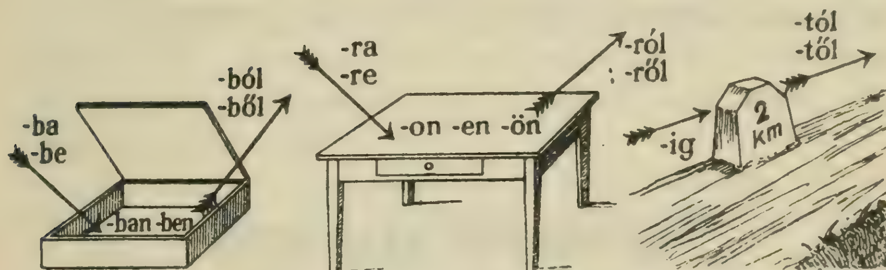
Kovács úr a kertbe megy. Kovács úr a kertben van. Mi bejövünk a szobába. A szobában vagyunk. Hol van Ön? A Berlitz iskolában. Hol vagyunk mi? Berlinben, Párizsban, Rómában, Budapesten.

Én a kertből jövök. Bejövök a szobába, leülök a székre. Az asztalon három könyv van. Felveszek egyet az asztalról. Olvasson kérem a magyar könyvből.

Ez	*könyv.*
Ezek	*könyvek.*
Magyar	*könyvet olvasok.*
A nagy	*könyvről felveszek egy ceruzát.*
A kis	*könyvre teszek egy papirt.*
Kiveszek a	*könyvből egy lapot.*
Mit tesz a	*könyvbe?*
Mi van a	*könyvön?*
A	*könyvben gyakorlatok vannak.*
	Öntől jövök.

Ez	*füzet.*
Ezek	*füzetek.*
Az asztalra	*füzetet teszek.*
Mit tesz a	*füzetre?*
Felveszek a	*füzetről egy lapot.*

A	*füzeten nincs könyv.*
Olvasson a	*füzetből.*
Irjon a	*füzetbe.*
A	*füzetben mondatok vannak.*
A	*templomig megyek.*
Ezek	*emberek.*
Tegyen ide	*könyveket.*
Feleljen a	*kérdésekre.*
Beszéljen a	*városokról.*
Kik mennek az	*utcákon?*
Az emberek	
kijönnek a	*házakból.*
Papirt teszek a	*könyvekbe.*
Milyen	*városokban beszélnek magyarul?*
A	*tanulóktól kérdezek.*
A	*házakig megyek.*

Kéz, kar, láb, nyak, fej, szem, száj, orr, fül, haj.

Ez Kovács úr kalapja, ez Tury úr keze, ez a tanár könyve, az Berlitz úr háza. Kinek a széke az? Az Molnár úr széke. Kinek a keze ez? Az az Ön keze. Kinek az ujságja ez? Ez az ő ujságja. Tury úr kalapja ez? Igen, ez az ő kalapja. Berlitz úr lába ez? Nem, ez nem az ő lába. Ez az én fejem. Az én kabátom. Az én szemem fekete. Kinek a keze ez? Ez az én kezem. Kinek a füle ez? Az én fülem. Kinek a szája ez? Ez az én szám. Az én

fülem ez? Igen, az az Ön füle. Az én szemem fekete? Igen. Az én autóm az? Nem, az nem az Ön autója.

Ezek Tury kisasszony cipői. Molnár úr cipői feketék. Az asztalon Berlitz úr könyvei vannak. Kinek a ceruzái ezek? Azok az Ön ceruzái. Kinek a székei azok? Azok Berlitz úr székei.

A tanár papirjai ezek? Igen, ezek az ő papirjai. Kovács úr házai azok? Nem, azok nem az ő házai. Ezek az én ruháim. Azok nem az én kalapjaim. Kinek a zsebkendői ezek? Ezek az én zsebkendőim. Kinek a könyvei ezek? Ezek az én könyveim. Az én könyveim ezek? Igen, azok az Ön könyvei. Az Ön házai azok? Nem, azok nem az én házaim.

Tury úr kezében ceruza van. Mondatot ír füzetébe. A tanár székére ül. Az Ön könyve az én könyvemen van. Mi van a kezemben? Mi van az Ön fején? Mit teszek fejemre? Kalapot teszek fejemre. Mit veszek le fejemről? Mi van a lábamon? Hova ül Ön? Hova megyek?

Nyolcadik gyakorlat

Ez az én könyvem, házam. (Egy ember, egy könyv; egy ember, egy ház).

Ezek az én könyveim, házaim. (Egy ember, több könyv; egy ember, több ház).

Ez az Ön könyve, háza. (Egy ember, egy könyv; egy ember, egy ház).

Ezek az Ön könyvei, házai. (Egy ember, több könyv; egy ember, több ház).

Az az ő könyve, háza. (Egy ember, egy könyv; egy ember, egy ház).

Azok az ő könyvei, házai. (Egy ember, több könyv; egy ember, több ház).

Ez a mi könyvünk, házunk. (Több ember, egy könyv; több ember, egy ház).

Ezek a mi könyveink, házaink. (Több ember, több könyv; több ember, több ház).

Ez az Önök könyve, háza. (Több ember, egy könyv; több ember, egy ház).

Ezek az Önök könyvei, házai. (Több ember, több könyv; több ember, több ház).

Ez az ő könyvük, házuk. (Több ember, egy könyv; több ember, egy ház).

Ezek az ő könyveik, házaik. (Több ember, több könyv; több ember, több ház).

A tanár könyvet ad a tanitványnak. Ön ceruzát ad nekem. Én cigarettát adok az uraknak. Az urak virágot adnak a hölgyeknek. Ön cigarettát kap tőlem. Én könyvet kapok Öntől.

Mit csinál Ön? Könyvet adok Molnár úrnak. Mit ad Ön nekem? Mit adok én Kovács úrnak? Mit adok neki?

Kiknek adnak virágot az urak? Ki kap ceruzát? Kitől kap Kovács úr könyvet? Milyen kalapot adok Molnár úrnak? Mit kapok Tury kisasszonytól? Mit kapnak tőlem Önök?

Adjon egy füzetet, kérem! Adjon kérem egy könyvet Tury úrnak! Adjon neki egy ujságot! Adjanak kérem egy ceruzát!

Ön könyvet ad nekem. Nekem van könyvem. Önnek van kabátja, cipője, keztyüje, kalapja, nyakkendője stb.

Önöknek van ceruzájuk, magyar könyvük, papirjuk stb. Kovács úrnak van cigarettája. Mije van Önnek?

Nekem van kalapom, könyvem, házam. Mim van nekem? Önnek van feje, keze, lába, szeme stb.

Van Önnek könyve? Igen, van. Van Molnár úrnak kabátja? Igen, neki van kabátja. Van Önnek autója? Nem, nincs autóm. Van nekik kertjük? Nem, nincs kertjük.

Tury úr zsebében van egy skatulya. A skatulyában sok gyufa van. Tury úr zsebében erszény is van. Az erszényben kevés pénz van. Csak egy pengő húsz fillér. A vastag könyvben sok lap van, a vékonyban kevés.

Hány pengő van az Ön erszényében? Az én erszényemben öt pengő van. Mennyi pénze van Kovács úrnak? Kovács úrnak sok pénze van. Mennyi pénz van az erszényemben? Négy pengő húsz fillér.

Nekem nincs sok pénzem. Önnek több pénze van, mint nekem. Berlitz úrnak még több pénze van, mint Önnek. Rockefellernek van legtöbb pénze. Neki több pénze van, mint nekünk. Nekem tíz szál gyufám van, Önnek nyolc, Kovács urnak öt, Tury kisasszonynak három szál gyufája van. Nekem kevés gyufám van, Önnek kevesebb, Kovács úrnak még kevesebb. Tury kisasszonynak van legkevesebb gyufája. Nekem két pengőm van, Önnek is két pengője van. Önnek éppen annyi pénze van, mint nekem.

Mennyi gyufám van? Több pénze van Önnek, mint nekem? Kinek van kevesebb pénze, nekem, vagy Önnek? Van Önnek annyi könyve mint nekem? Sok ruhája van Tury úrnak?

Az asztalon könyvek vannak. Kovács úr kezében ceruza van. Az asztalon van valami. A táblán nincsenek betük. A táblán nincs semmi. Mi az iskolában vagyunk. Berlitz úr a kertben van. A kertben van valaki. A folyosón nincsenek emberek. A folyosón nincs senki. Van valami a széken? Van valaki a szobában? Senki sincs az utcán? Semmi sincs a táblán?

Nekem van ruhám. *Nekem vannak ruháim.*	*Nekem van valamim.*
Önnek nincs háza. *Önnek nincsenek házai.*	*Önnek nincs semmije.*
Neki van ujságja. *Neki vannak ujságjai.*	*Neki van valamije.*
Nekünk van autónk. *Nekünk vannak autóink.*	*Nekünk van valamink.*
Önöknek nincs ceruzájuk. *Önöknek nincsenek ceruzáik.*	*Önöknek nincs semmijük.*
Nekik van házuk. *Nekik vannak házaik.*	*Nekik van valamijük.*

Kilencedik gyakorlat

A tanár könyvet tesz az asztalra. A tanár a magyar könyvet teszi az asztalra. Betüket írok a táblára. Felírom a táblára ezt a szót: magyar. Önök adnak nekem valamit. Önök könyveiket adják nekem. Tegyen ide egy széket! Tegye ide azt az ujságot! Mi magyar könyvet olvasunk. Mi a kilencedik gyakorlatot olvassuk. Adjanak valamit Molnár úrnak! Adják neki ezt a füzetet!

Mit teszek az asztalra? Melyik könyvet teszi Ön oda? Mit adunk a hölgyeknek? Mennyi pénzt kapnak a miniszterek? A magyar könyvet kapják ők vagy a németet? Hány mondatot irjon a füzetbe Molnár úr? Melyik gyakorlatot irja le? Hogyan irjunk, magyarul vagy angolul? Melyik mondatot irjuk le?

Beszélek: „Mi most a Berlitz iskolában vagyunk".

Azt mondom, hogy a Berlitz iskolában vagyunk. Mondok egy mondatot: „Ön jó tanuló". Ön azt mondja, hogy rossz tanuló. Mondjon valamit magyarul!

Hogyan beszélek? Magyarul beszél. Ki beszél? Tury úr beszél. Mit mond Tury úr? Azt mondja, hogy a jó cigaretta nem rossz. Mit mondanak az emberek? Azt mondják, hogy nincs pénzük.

Az én nevem Tury Dezső. Megmondom Önnek, hogy mi a nevem. Megmondom Önnek a nevemet. Ön is mondja meg a nevét! Mi az Ön neve? Asztalos Béla. Mondják meg a nevüket!

Tury: vezetéknév, Dezső: keresztnév. Magyar ember először a vezetéknevét mondja, azután a keresztnevét. Mondjon egy magyar nevet! Mondja meg, kérem, mi a nevem! Mondjon egy városnevet! Mondja meg a magyar főváros nevét! Mondják meg Kovács úrnak, hogy itt vagyok! Ne mondjanak neki semmit! Kérdezzen tőle valamit! Kérdezze meg tőle, hogy hova megy! Kérdezzenek tőlem magyar szókat! Kérdezzék meg Biró kisasszonytól, hogy mi a keresztneve!

Valamit	*adok Önnek.*
Ön kalapot	*tesz fejére.*
Magyarul	*olvasunk.*
Ők nem	*kapnak semmit.*
Ide	*irjon kérem!*
	Kérdezzenek valamit!
Ne	*mondjanak semmit!*

Önnek	*adom ezt a könyvet.*
Ön fejére	*teszi kalapját.*
Ezt a gyakorlatot	*olvassuk.*
Kik	*kapják ezt a keztyüt?*
Nevét	*irja ide!*
Tőle	*kérdezzék meg!*
Meg ne	*mondják neki!*

A tanár órát ad a tanítványnak. Ez az én ruhám. Nekem van házam. Neki nincs kalapja. Önnek jó szeme van. Ez a mi kertünk. Nekünk nincs autónk. Nekik van? Molnár úrtól jövök. Tury kisasszony kap tőlem valamit. Tőle kérdezem a nevét, nem Öntől. Ki megy el tőlünk? Kérdezze meg tőlük! Felveszem az asztalról a magyar könyvet. Rólam beszélnek vagy Önről? Semmit sem mondanak róluk.

Tizedik gyakorlat

Ceruza. A ceruzával papírra írunk.

Kréta. A krétával táblára írunk.

Kés. A késsel vágunk.

Kéz. Ez az én kezem. A kezemmel írok.

Mit csinálok a ceruzával? Mit csinálunk a késsel? Mit csinálnak a kezükkel? Mivel írunk, vágunk? Mivel vesszük fel a könyvet?

Szem. Szemünkkel látunk. Fül. Fülünkkel hallunk. Mit csinálunk szemünkkel? Mit csinálunk fülünkkel? Lát valamit az utcán? Mit lát az asztalon? Hallja, hogy mit mondok? Nem hallok semmit. Mivel hallunk? *(Hallok, hall, hallunk, hallanak.)*

Kopogok. Hallanak Önök valamit? Látják Berlitz urat a kertben? Látja, hogy mit csinálok? *(Látok, lát, látunk, látnak.)*

Becsukom az ablakot. Kinyítom az ajtót. Becsukom a szememet. Nem látok. Kinyítom a szememet. Most látok. Csukja be a szemét! Nyissa ki a szemét! Csukja be az ajtót! Ki nyítja ki az ablakot?

Virágok: rózsa, tulipán, ibolya, árvácska, liliom, szekfű.

Az orrunkkal szagolunk. A rózsának jó szaga van. A gáznak rossz szaga van. A liliomnak jó szaga van.

A petroleumnak rossz szaga van. Milyen szaga van az ibolyának? Milyen szaga van a gáznak? Szagolja meg ezt a rózsát!

Szánkkal beszélünk. Hogyan beszélünk, magyarul vagy németül? Szánkkal eszünk és iszunk. Mivel eszik Ön? Mit eszünk? Kenyeret, húst, zöldséget és gyümölcsöt eszünk. Mit iszunk? Vizet, bort, sört, tejet, kávét és teát iszunk.

Kenyér, kalács, sütemény, kifli, zsemlye. Zöldségek: bab, zöld borsó, káposzta, kelkáposzta, burgonya, hagyma, zöld paprika, spárga, saláta.

Hús: marhahús, borjuhús, disznóhús, sült, szárnyas, hal.

Mondok egypár gyümölcsöt: alma, körte, dió, szilva, sárga barack, őszi barack, sárgadinnye, görögdinnye.

Bort iszik Ön vagy vizet? Eszik egy kis kenyeret? Igyék ebből a borból! Tejjel issza a teát vagy citrommal? Hogyan issza Ön a kávét, sok tejjel vagy kevéssel? Én cukor nélkül iszom a kávét. Nem eszik kenyeret a húshoz? Milyen gyümölcsöt esznek? Milyen szinü a kávé tej nélkül?

Az asztaltól az ajtóig megyek. Meddig megy Ön? Csak az ajtóig megyek. Hova megy? Oda megyek az ajtóhoz. Kihez megyünk? Molnár úrhoz megyünk. Jöjjön kérem ide hozzám! Hozzánk nem jön senki. Mit eszünk a kávéhoz? Mit eszünk a hushoz?

Amit megeszünk: étel; amit megiszunk: ital. Mondjon kérem egypár ételt! Mondja meg kérem, milyen italokat iszik! Miből csinálják a teát? Miből csinálják a bort? A bort szőlőből csinálják. Vörös bort iszik vagy fehéret? Étel a sör vagy ital? Milyen ital a viz? Mivel eszik Ön? Melyik virágnak van legjobb szaga? Mi jobb, a burgonya vagy az alma?

Tizenegyedik gyakorlat

Molnár úr és Molnárné az asztal mellett ülnek. Az asztalon fehér terítő van. Molnár úr és Molnárné esznek. Az asztalon tányérak és evőeszközök vannak.

Az ételt tálakban teszik az asztalra. Ezen a tálon hús van, azon főzelék. Mi késsel és villával húst veszünk a tálból. Tányérunkra tesszük az ételt. Ebben a tálban leves van. A levest kanállal esszük, a húst késsel és villával. A vizet és a bort pohárból isszuk, a kávét és a teát csészéből. A bor üvegben van. Az üvegből a pohárba öntöm.

Tál, tányér, üveg, pohár, csésze, kés, villa, kanál.

Mivel esszük a levest? Miből isszuk a kávét? Miben van a főzelék? Min van a hús? Mire tesszük a tányért? Miről eszünk? Az üvegből iszik Ön? Mibe önti a teát? És a vizet?

A kávéba cukrot teszünk. Cukor nélkül keserü a kávé. Cukor nélkül a teának is rossz íze van. A húsnak jó íze van. A tej jó ízű, a keserü kávé rossz ízű. A cukor édes. Milyen íze van a cukornak? Milyen ízű a sör? Milyen ízű a citrom? A citrom savanyu. Milyen ízű a bor? Van savanyu bor is, de a jó bor édes. Budapest nem kicsiny, de nagy. Ez a bor ízlik nekem. Izlik Önnek a kávé? Hogyan ízlik ez a főzelék?

Milyen íze van az epernek? Milyen szaga van? Az epernek jó szaga van és az íze is jó. Az eper kellemes ízü gyümölcs. Milyen szaga van a gáznak? A gáz szaga kellemetlen. Aminek kellemes szaga és jó íze van, azt szeretjük. Szereti Ön a virágot? A jó gyümölcsöt is szeretjük. Nem szeretem a keserü ételeket. A rossz italt sem szeretem.

Szivesen megesszük, aminek jó íze van. Szeret iskolába járni? Szivesen elmegyek a szinházba. Szereti Ön

a sört? Igen, szívesen iszom. Szívesen beszél magyarul? Igen, szeretek magyarul beszélni. Szereti Ön a magyarokat?

Aminek kellemes formája és szine van: szép. Vénusz szép. A virágok szépek. A krokodil csunya. A majom is csunya. A muzeumban szép képek és szobrok vannak. Ez a szobor nem szép. A ló szép. Én rosszul írok, csunya az írásom.

Milyen a milói Vénusz? Szép virág a rózsa? Melyik ruha szép, a fekete vagy a szürke? Szép a páva? Szép a bagoly vagy csunya? Milyen az írásom? Szép az, ami kellemetlen? Szeret magyarul beszélni? Szép a magyar nyelv? Szép a francia?

Tizenkettedik gyakorlat

Becsukom az ajtót. Az ajtó csukva van. Kinyítom az ablakot. Az ablak nyitva van. Kinyítom az ajtót és kimegyek. Becsukom az ajtót. Nem tudok kimenni. Az ajtó nyitva van: ki tudok menni.

Van ceruzám: tudok írni. Önnek nincs ceruzája: Ön nem tud írni. Jánosnak van kése: el tudja vágni a papirt. Nekem nincs késem: nem tudom elvágni a kezemet. Eltépem a papirt. Az ujságot is el tudom tépni. A kést nem tudom eltépni. A templom nyitva van. Az emberek be tudnak menni a templomba. A kertajtó nincs nyitva; nem tudunk bemenni. A ceruza könnyü: fel tudom venni. Az autó nehéz, nem tudom felvenni.

Ki tudunk menni a folyosóra? El tudnak Önök jönni az iskolába? Tud Ön magyarul beszélni? Tud Kovács kisasszony százig számolni? Fel tudja Ön venni az autót? El tudom vágni a papirt? Tud az ember villával levest enni? Tud Molnár úr a kezén menni?

Nincs késem, nem tudok kenyeret vágni. Nincs könyvem, nem tudok olvasni. Miért nem tudok olvasni? Mert nincs könyve. Miért nem tud Ön kenyeret vágni? Mert nincs késem.

Az ajtó be van téve, nem tudunk kimenni. Az autó nehéz, nem tudjuk felvenni. Miért nem tudunk kimenni? Azért nem tudunk kimenni, mert az ajtó be van csukva. Miért nem tudják felvenni az autót? Azért, mert nehéz.

A könyv nagy, a zseb kicsi. Miért nem tudják Önök zsebre tenni könyveiket? Mert kicsi a zsebünk és nagy a könyv.

Mindenki szét tudja tépni a könyvét. Miért nem tépi szét senki sem? Mert senki sem akarja. El tudom vágni a kezemet? Miért nem vágom el? Azért, mert nem akarom. A táblára is tudunk írni, meg a falra is. Miért nem irunk a falra? Mert nem akarunk. Miért nem ül le? Mert nem akarok.

Ki tud menni a folyosóra? Nem akar kimenni a folyosóra? Be tudja törni az ablakot? Be akarja törni az ablakot? Hogyan akar beszélni, magyarul vagy törökül? A könyvet akarja olvasni vagy az ujságot? Hol akarják olvasni a könyvet? Azt akarja, hogy elmenjek? Mit akar kérem? Azt akarja, hogy németül beszéljenek? Akarja, hogy becsukjam az ablakot? Akarják, hogy mi is eljöjjünk?

tudok, tudom, tud, tudja, tudunk, tudjuk, tudnak, tudják.
akarok, akarom, akar, akarja, akarunk, akarjuk, akarnak, akarják.

Miért akarja, hogy becsukjam az ajtót? Ha az ajtó be van csukva, nem tudunk kimenni. Ha becsukom a szememet, nem látok. Ha nincs krétám, nem tudok a táblára írni. Ha nincs könyvünk, nem tudunk olvasni.

Hogyan akarja elvágni a papirt, ha nincs kése? Mit csinál az ember, ha asztalhoz ül? Meg tudja Ön enni a levest, ha nincs kanala? Az ajtó be van téve. Ki kell nyítni. Ha nem nyítom ki az ajtót, nem tudunk kimenni; ha ki akarunk menni, ki kell nyítnunk az ajtót. Ha látni akarok, ki kell nyítnom a szememet. Mit kell csinálniuk, ha olvasni akarnak? Meddig kell mennie? El kell mennem az iskolába. Ha ki akar menni, fel kell állnia. Nem kell becsukni a könyvet? Kinek kell olvasnia?

A magyar kiejtés

A, a:

Alma, adok, kap, kalap, hal, papir, ruha, kréta, autó.

Á, á:

Ádám, áll, láb, száj, számlál, ujság, virág, kabát, sárga, tábla, váltó.

B, b:

Béla, beszélni, ebben, jobb, több, Budapest, domb.

C, c:

Cenci, cica, cár, cukor, barack, utca, léccel, sicc, dúc.

Cs, cs:

Csak, csunya, csík, csuka, harcsa, loccsan, nincs, kincs.

D, d:

Dezső, de, dió, meddig, adni, láda, tud, lud, rúd.

E, e:

Elek, kepe, lepke, kezem, feje, velem, heveder, körte. Szem, nem, teszek, veszek, tesznek, ember.

É, é:

Médi, én, szép, vége, fehér, nehéz, széttépem, Kovácsné.

F, f:

Ferenc, fal, farkas, várfal, felfejt, puff, rőf, nefelejts.

G, g:

Gábor, Géza, kutágas, vágtat, szeget szeggel, reggel, még, tág, leng.

Gy, gy:

György, gyufa, gyár, agyag, ragyog, légy, meggy, megy, hagyjon, gyöngy.

H, h:

Hatvan, holnap, háboru, lehel, ruha, moh, cseh, hahh.

I, i:

Imre, idő, ing, rideg, pipa, liba, ki, ni.

I, í:

Iró, íz, hír, sír, vívó, írás, hízik, hí, rí.

J, j:

János, Juliska, jaj, majom, hajdu, vaj, tejjel, kéj.

K, k:

Károly, kopasz, kutya, akar, ekkor, mekkora, kukk, ék, rák.

L, l:

Lajos, lassu, láng, elég, élet, villan, sellő, hull, nyul, fal.

Ly, ly: (j)

Lyuk, olyan, kályha, vályu, moly (feljebb, teljen).

M, m :

Miklós, manó, mondja meg, hamar, hámor, humor, rom, kém, számmal.

N, n :

Nándor, nekem, nem, ének, ennek, bennem, hunn, lenn, szén, vén.

Ny, ny :

Nyil, nyár, nyít, anyám, lányom, annyi, menny, szennyes, fény, regény, (menjen, kenjen).

O, o :

Olga, olt, odu, Fogaras, mokány, sok, no.

Ó, ó :

Óra, ódon, óv, csók, lóg, pók, alsó, író, bíró, szó.

Ö, ö :

Ödön, Örzse, öröm, ködös, köpcös, ördög, röfög, tök.

Ő, ő :

Őz, ősz, őrség, bőség, vőlegény, tőlem, kő, erő.

P, p :

Péter, Pál, pap, pipa, apám, toppant, cseppen, csepp, kép, szép.

R, r :

Rigó, retek, rút, róka, város, kérek, erre, orr, per, sör.

S, s :

Sándor, sóska, síp, rosta, mese, lassan, késsel, fuss, más, jós.

Sz, sz :

Székely, szász, szunyog, eszes, úszik, asszony, hosszu, vesz, tesz.

T, t :

Tivadar, tanítvány, tud, tanul, Kató, patkó, kettő, csitt, lát.

Ty, ty :

Tyuk, potyog, lötyög, fattyu, kutya, pottyan.

U, u :

Ukk, tyuk, kutya, fut, puszta, nyul, Pityu, ágyu.

Ú, ú :

Új, fúl, húz, zúz, súlyos, fú, zúg, dús, múló.

Ü, ü :

Ügyes, üres, üveg, süt, fül, külső, fü, bürü.

Ű, ű :

Űz, fűt, tűz, bűz, sűrű, gyűrü.

V, v :

Vajda, vér, válasz, vinkó, heves, hűvös, szívvel, evvel, év, név, rév.

Z, z :

Zoltán, zavar, zivatar, lázad, duzzad, víz, kéz, ház.

Zs, zs :

Zsiga, zsák, zsalu, Zsuzsi, házsártos, mozsár, rizs.

---

a, á, o, ó, u, ú: arab, áruló, óra, után, fárasztó, uram.
i, í, — e, é, ö, ő, ü, ű: fekete, kerékkötő, őrült — ügyefogyott, városi, virág, apámé, Éva.

Hajóban, városban, útra, úrtól, házból, óráról, anyámhoz.

Kertben, könyvben, Önre, kitől, erszényből, kezemről, Önhöz.

Kar, hat, vad, csap, kor, por, ver, mez, mert, szeles, tör, hamar.

Kár, hát, vád, csáp, kór, pór, vér, méz, miért, széles, tőr, komor.

Kép, tél, túl, rút, pap, láp, tizenegyedik, fen.

Gép, dél, dúl, rud, bab, láb, tizennegyedik, fenn.

Öt, hat, pár, én, hamar, kicsi, kevés, lépés, függöny, dinnye, harmadik, kifárad, százszorszép, hatalmaskodás, elkerülhetetlenül.

Jó ember, rossz ízű, — az enyém, — ez nem az, ezt Öntől kérdezem.

A sárga ceruza hosszu, — az én kalapom fekete, — ez szép.

Ez a virág szép, — ez szép virág — ez a virág nem szép.

Ez a ceruza nem sárga, — ez nem a sárga ceruza, — nem a sárga ceruza ez?

Hárman vagyunk a szobában: Kovács úr, Tury úr és én.

Ha ki akarok menni a szobából, ki kell nyítnom az ajtót, mert csak az ajtón át tudok kimenni.

Nem veszem fel sem a ceruzát, sem a könyvet, sem a krétát, mert nem akarok sem irni, sem olvasni, hanem felveszem a kabátomat, mert el akarok menni.

KÖNNYÜ OLVASMÁNYOK ÉS BESZÉDGYAKORLATOK

Az óra

A kezemben zsebóra van, a falon falióra függ. Nekem van órám, Önnek nincs. Ez Tury úr órája.

Egy óra van, két óra, három óra van. Öt óra. Egynegyed hat, negyed hét, fél nyolc, háromnegyed kilenc, tíz perccel mult tíz óra, tíz óra tíz perc, öt perccel mult fél kilenc.

Öt perc mulva negyed tizenegy, nyolc óra harmincöt perc, öt perc mulva három, két óra ötvenöt perc, két perc mulva öt óra, tíz perccel mult háromnegyed három, négy óra ötvennyolc perc.

Hány óra van? Mennyi idő van?	Három óra tiz perc. Negyed öt. Két perccel mult hat. Öt perc mulva negyed kettő. Tizenkettő húsz.

Önök tíz órakor jönnek ide. Tizenegy órakor mennek el. Mi két órakor ebédelünk. Tízkor iskolába megyek.

Hány órakor jönnek Önök az iskolába? Hatkor. Hánykor mennek el? Hétkor. Mikor ebédelnek? Mikor jön el hozzám?

Egy órában hatvan perc van, egy óra hatvan percből áll. Harminc perc egy félóra, tizenöt perc egy negyedóra.

Hány perc van egy negyedórában? Hány percből áll egy félóra? Hány perc egy óra?

nagy, nagyobb, legnagyobb.

A falióra nagyobb, mint a zsebóra. Az autó kisebb, mint a ház. A ceruza hosszabb, mint a gyufa. Az utca

szélesebb, mint az ajtó. A könyv keskenyebb, mint az asztal. Budapest nem olyan nagy, mint London. A könyv nincs olyan széles, mint az asztal, a könyv keskenyebb. Kovács úr olyan nagy, mint Tury úr. Én nem vagyok olyan nagy.

Nagyobb a zsebóra, mint a falióra? Hosszabb a kabátom, mint a mellényem? Hosszabb az utca, mint a folyosó? Melyik kisebb, a skatulya vagy az asztal?

Melyik a legnagyobb, az asztal, az autó vagy a ház? Melyik a legkisebb? Melyik a leghosszabb, a piros ceruza vagy a zöld vagy a sárga? Melyik a legrövidebb?

A rózsának jó illata van, jobb illata van, mint a tulipánnak. Minek van jobb illata, a tulipánnak vagy a rózsának? Van a tulipánnak olyan jó szaga, mint a rózsának? Melyik virágnak van legjobb illata? Jó ízü a kenyér?

Cukorral vagy cukor nélkül van jobb íze a kávénak? Melyik ízlik Önnek legjobban, a tej, a bor vagy a sör? Jó szaga van a gáznak? Melyiknek van rosszabb szaga, a gáznak vagy a benzinnek? Jól beszél Ön angolul? Hogyan beszél jobban, magyarul vagy franciául? Legjobban magyarul szeretek beszélni.

Az ibolya szép, a rózsa szebb, az orchidea a legszebb.

Zsebóra van a kezemben. Két mutatót látunk rajt, egy nagyot és egy kicsit. A nagy mutató a perceket mutatja, a kis mutató az órákat. Egy óra hatvan percből áll; egy percben hatvan másodperc van. Huszonnégy óra egy nap. Sokféle óra van. Van zsebóra, falióra, álló óra, asztali óra, karóra stb. A falióra a falon függ, az álló óra az asztalon áll, a karórát karunkon, a zsebórát zsebünkben hordjuk. A fali óra fából van, az asztali óra fából vagy márványból, vagy porcelánból, a zsebóra aranyból, ezüstből vagy más fémből van. Az én órám ezüst, Önnek arany órája van.

Ez az óra nem jár. Ha azt akarjuk, hogy járjon, fel kell húznunk. Húzza fel, kérem. Itt van a kulcs. Ha felhúzom az órát, jár. Állitsa meg, kérem. Hány órát mutat? Tíz óra van és az Ön órája csak fél tízet mutat. Késik. Ha az óra tizenkettőkor negyed egyet mutat, siet. Az Ön órája nagyon jó, nem siet, nem késik, pontosan jár.

Hány óra van kérem? Öt perc mulva háromnegyed hét. A magyar óra hatkor kezdődik és hétkor végződik, egy óráig tart. Meddig tart egy óra? Hatvan percig.

Nekem van kezem. Ez az én kezem. Ez a kéz az enyém. Önnek van pénze. Ez az Ön pénze. Ez a pénz az Öné. Neki van erszénye. Az az ő erszénye. Az az erszény az övé. Kinek van több pénze, Önnek vagy nekem? Kinek a pénze több, az Öné vagy az enyém? Kinek van nagyobb kalapja, Önnek vagy neki? Kinek a kalapja nagyobb, az Öné vagy az övé? A fehér bor az Önöké, a vörös a miénk. Ez a tál gyümölcs és ez a három csésze kávé az övék. Kinek a szobája ez? Kié ez a szoba? Az enyém.

Kinek az almája ez?	*Kié ez a körte?*
Ez az én almám.	*(Ez a körte az enyém.) Az enyém.*
Ez az Ön almája.	*(Ez a körte az Öné.) Az Öné.*
Ez az ő almája.	*(Ez a körte az övé.) Az övé.*
Kinek az almája ez?	*Kié ez a körte?*
Ez a mi almánk.	*(Ez a körte a miénk.) A miénk.*
Ez az Önök almája.	*(Ez a körte az Önöké.) Az Önöké.*
Ez az ő almájuk.	*(Ez a körte az övék.) Az övék.*

Kinek az almái, körtéi ezek?

Ezek az én almáim, körtéim. Az enyéim.
Ezek az Ön almái, körtéi. Az Önéi.
Ezek az ő almái, körtéi. Az övéi.

Kinek az almái, körtéi ezek?

Ezek a mi almáink, körtéink. A miéink.
Ezek az Önök almái, körtéi. Az Önökéi.
Ezek az ő almáik, körtéik. Az övéik.

TIZENHARMADIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Miről beszélünk ebben a gyakorlatban? 2. Van ebben a szobában falióra? 3. Hol van? 4. Van Önnek zsebórája? 5. A zsebében van? 6. Mit látunk az órán? 7. Hány mutató van az Ön óráján? 8. Mit mutat a kis mutató? 9. Hány óra van? 10. Mikor kezdődik a magyar óra? 11. Mikor van vége? 12. Hány perc van egy félórában? 13. Hánykor ebédelnek Önök? 14. Mikor megy az operába? 15. Mikor jön a tanár az iskolába? 16. Hány órából áll a nap? 17. Hány másodperc van egy percben? 18. Jár az órája? 19. Nem siet az órám? 20. Nem késik? 21. Pontos az órája? 22. Mennyit siet? 23. Jár az óra, ha nincs felhúzva? 24. Mivel húzzuk fel az órát? 25. Nagyobb a szék, mint az asztal? 26. Melyik nagyobb, a zsebóra vagy a falióra? 27. Szélesebb az ajtó, mint az ablak? 28. Van Budapest olyan nagy város, mint Newyork? 29. Melyik virág szebb, a rózsa, vagy a tulipán? 30. Szebb a hölgyek kalapja, mint az uraké? 31. Jobb ital a sör, mint a bor? 32. Jobban beszél Ön angolul, mint oroszul? 33. Minek jobb az illata, az ibolyának vagy a liliomnak? 34. Hogyan beszél legjobban, németül, franciául, vagy magyarul? 35. Hogyan beszél legszivesebben?

---

1. Mit csinál a tanár, ha kinyítja az ajtót? 2. Mit tesz Ön íróasztalára, rózsát vagy szekfüt? 3. Kié ez

az iskola? 4. Kié az Ön könyve? 5. Kinek az iskolájában tanulnak Önök? 6. Mondja el a testrészek neveit. 7. Mit tesz Ön a fejére, ha kimegy az utcára? 8. Milyen könyvet vesz a kezébe, ha magyarul akar olvasni? 9. Mit adnak az urak a hölgyeknek? 10. Mit kapnak a tanítványok a tanártól? 11. Mit adnak Önök az iskolának? 12. Kinek van cigarettája? 13. Mi van a gyufaskatulyában? 14. Hány szál gyufája van Önnek? 15. Kinek van több pénze, Önnek vagy Rockefellernek? 16. Hány pengője van Önnek? 17. Van valami az Ön erszényében? 18. Hogyan beszélnek Budapesten? 19. Hogyan beszélnek Berlinben? 20. Mi van a mondat után? 21. Milyen jel van a kérdés után? 22. Kitől kérdez a tanár? 23. Kinek felel a tanítvány? 24. Mit mond Ön, ha megkérdezik Öntől, hogy hány óra? 25. Mit kérdeznek Öntől? 26. Van Önnek háza? 27. Könyvei sincsenek? 28. Több öt alma, mint öt körte? 29. Miből áll a szó? 30. Miből áll a mondat?

Az év

Egy nap huszonnégy órából áll. Hét nap egy hét. A hét nap neve: hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap. Ezek a hét napjai.

Hogy nevezik a hét napjait? Hány nap van egy hétben? Hány óra van egy napban?

7 nap egy hét.

30 (vagy 31) nap egy hónap.

365 nap egy év.

Egy évben 12 hónap, 52 hét, 365 nap van.

Hány hónap van egy évben? Hány hét egy év? Hány napból áll az év? A hónapok nevei: január, február, március, április, május, június, július, augusztus, szeptem-

ber, október, november, december. Most március van. Milyen hónapban vagyunk? Ma március tizenötödike van. Március tizenötödike: március tizenötödik napja. Hányadika van ma? Ma kedd van.

Milyen nap van ma? Most márciusban vagyunk. A mult hónap február volt, a jövő hónap április lesz. Ma kedd van, tegnap hétfő volt, holnap szerda lesz. Ma tizenötödike van, tegnap tizennegyedike volt, holnap tizenhatodika lesz. Hányadika van ma? Milyen nap volt tegnap? Hányadika lesz holnap?

Egy évben négy évszak van: tavasz, nyár, ősz, tél, Március, április, május a tavaszi hónapok; a nyár június, július, augusztusból áll; szeptember, október, november az ősz hónapjai; december, január, február a téli hónapok. Milyen évszakban vagyunk most? Melyik a legszebb évszak?

A rózsa szép virág. Ön szépen ír. Kovács úr szebben beszél angolul, mint én. A kenyér jó étel, de a hús jobb. Ön jól olvas magyarul, de a tanár jobban olvas, mint Ön. A papir könnyü, az asztal nehéz, az autó még nehezebb. Ön könnyen ír magyarul. Franciául nehezebben irok, angolul a legnehezebben.

Melyik virág a legszebb? Mit szeret jobban, kávét vagy tejet? Hogyan szereti a kávét, édesen vagy keserün? Hogyan beszél Ön magyarul?

Az év háromszázhatvanöt napból áll. Egy évben tizenkét hónap van, egy hónapban négy hét, egy hétben hét nap. Az év január elsején kezdődik és december harmincegyedikén végződik.

A hét napjainak nevei: hétfő, kedd, szerda, csütörtök,, péntek, szombat, vasárnap. A hét hat napján dolgozunk, ezek a hétköznapok. Vasárnap nem dolgozunk, hanem pihenünk, a vasárnap ünnepnap.

A hónapok nevei: január, február, március, április, május, június, július, augusztus, szeptember, október, november, december. A hónapok vagy harmincegy vagy harminc napból állnak, februárban csak huszonnyolc nap van. Minden negyedik évben eggyel több nap van februárban, ezekben az években háromszázhatvanhat nap van.

Az év négy évszakból áll, ezek: a tavasz, a nyár, az ősz, a tél. A tavasz hónapjai: a március, az április és a május. Június, július, augusztus a nyári hónapok. Szeptember-, október-, novemberben ősz van. December, január és február a téli hónapok. Mondja meg kérem, milyen évszakban vagyunk? Most tél van. A tél március huszonegyedikéig tart, akkor kezdődik a tavasz.

Ma január huszadika van, tegnap tizenkilencedike volt, holnap huszonegyedike lesz. Megnézem a naptárban, hogy milyen nap van harmincadikán. Itt egy naptár. Nézzen ide! Mult évben pénteken volt január elseje, az idén szombaton volt, jövőre hétfőn lesz. Milyen napra esik július hatodika? Keddre. Ma március ötödike van, szombat. Ezen a héten ez az utolsó óra, vasárnap zárva van az iskola.

TIZENNEGYEDIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Hány nap van egy évben? 2. Hány hét van egy hónapban? 3. Hány hónapból áll egy év? 4. Mikor kezdődik az év? 5. Mikor végződik? 6. Melyik az év első, második, hatodik és tizenkettedik hónapja? 7. Hányadik hónap szeptember? 8. Mi a hét nap neve? 9. Milyen nap van ma? 10. Vasárnap volt tegnap vagy kedd? 11. Milyen napokon jönnek Önök a Berlitz iskolába? 12. Meddig tart egy hónap? 13. Meddig tart ez az óra? 14. Hogyan

szereti a kávét? 15. Milyen bort szeret? 16. Hányadika van ma? 17. Tizedike van jövő pénteken? 18. Mikor van vége a hónapnak? 19. Milyen évszakban vagyunk most? 20. Meddig tart egy évszak? 21. Milyen évszak van a tél után? 22. Tavasz van most? 23. Milyen nap van vasárnap előtt? 24. Hány óra van? 25. Szeret dolgozni? 26. Milyen napokon dolgozunk? 27. Milyen napra esik idén március tizenötödike? 28. Jövőre is jár még iskolába? 29. Melyik évszakot szereti legjobban?

---

1. Irja le a nevét. 2. Melyik a vezetékneve? 3. Mondjon egypár magyar keresztnevet. 4. Hogyan beszélnek az olaszok? 5. Mi Magyarország fővárosa? 6. Mivel írunk? 7. Hova ír Ön a krétával? 8. Mit csinálunk a késsel? 9. Mivel vesszük fel a könyvet az asztalról? 10. Mit csinál az ember a szemével? 11. Mit csinálunk az orrunkkal? 12. Mit lát Ön az utcán? 13. Hallja Ön, hogy mit mond a tanár? 14. Lát valamit az ember, ha becsukja a szemét? 15. Irjon le egypár virágnevet. 16. Milyen szaga van a tulipánnak? 17. A gáznak is jó szaga van? 18. Melyik virág szebb, az ibolya vagy a liliom? 19. Mit csinál az ember a szájával? 20. Mit esznek az emberek? 21. Mit szeret jobban, a húst vagy a gyümölcsöt? 22. Mit eszik Ön a húshoz, kenyeret vagy burgonyát? 23. Mit szeret jobban, kenyeret, kalácsot, vagy süteményt? 24. Milyen zöldségek vannak? 25. Jó étel a káposztafőzelék? 26. Mit eszik Ön a disznósülthöz, zöldborsót vagy paprikasalátát? 27. Milyen gyümölcsöket szeret? 28. Milyen íze van a dinnyének? 29. Milyen szinü a szilva? 30. Miben él a hal? 31. Mit iszik az ember a húshoz? 32. Tejjel issza Ön a kávét? 33. Cukorral issza Ön a teát vagy cukor

nélkül? 34. Milyen szinü a kávé tej nélkül? 35. Miből csinálják a bort? 36. Étel a sör vagy ital? 37. Zsemlyét eszik Ön a kávéhoz vagy kiflit?

A nap és az éj

A nap, a hold, a csillagok.

A nap az égen van. Ha látjuk a napot, nappal van. A nap nappal az égen van. Éjjel a csillagok vannak az égen. A csillagokat csak éjjel látjuk.

Nappal jól látunk, mert világos van. Éjjel nem látunk jól, éjjel sötét van. Ez a szoba világos, mert nagy ablaka van. A folyosón sötét van, mert kicsi az ablaka. Éjjel sötét van. Lámpát gyujtunk. Falun petróleum lámpát, városban gázlámpát vagy villanylámpát. A lámpa világít. Nappal nem kell lámpát gyujtanunk, mert a nap világít.

Hol van a nap? Az égen. Mikor van a nap az égen? Nappal. Éjjel is látjuk a napot? Nem, éjjel a csillagokat vagy a holdat látjuk.

Jól látunk, ha sötét van? Lát Ön sötétben? Nem, sötétben nem látok. Akkor sem látunk, ha világos van? De igen, ha világos van, látunk.

A nap süt, a hold világít, a lámpa, a gyertya világít. A csillag nem süt, hanem ragyog. A gyertya nem süt, hanem világít. Süt a nap? Mi ragyog az égen? Mi világít a szobában? A gyémánt is ragyog?

Mikor csinálunk világosságot, nappal vagy éjjel? Mikor gyujtunk lámpát? Milyen lámpájuk van, gáz vagy villany? A gázlámpát gyufával gyujtjuk meg. Van gyufája? Gyujtsa meg kérem a lámpát. Ebben a házban villanyvilágítás van. Gyufával kell a villanyt is meggyujtani? Nem, a villanylámpát a kapcsolóval gyujtjuk fel.

Ha bejövünk a szobába, bekapcsoljuk a villanyt, felgyujtjuk a villanylámpát, ha kimegyünk, eloltjuk.

A nap felkel és lemegy. Reggel felkel a nap, este lenyugszik. Ha a nap lemegy, felkel a hold.

Reggel, nappal, este, éjjel.

Mikor kel fel a nap? Reggel. Mikor nyugszik le a nap? Este. Mikor kel fel a nap nyáron? Négy órakor, öt órakor. Négy és öt között. Mikor kel fel a nap télen? Hét órakor vagy nyolc órakor. Hét és nyolc között. Nyáron korán kel a nap, télen későn. Hosszuak a napok nyáron? Igen, nyáron hosszuak a napok. Télen is hosszuak a napok? Miért hosszuak a nyári napok? Mert a nap nyáron korán kel és későn nyugszik. Télen az éjjelek hosszuak. Miért? Mikor kel fel a nap korábban, tavasszal vagy télen? Télen nyugszik le korábban a nap vagy nyáron?

Egy napban huszonnégy óra van. Ezt a huszonnégy órát két részre osztjuk. Az egyik az éjjel, a másik a nappal.

Nappal világos van, mindent jól látunk. Éjjel sötét van, nem látunk semmit. Ha látni akarunk, lámpát kell gyujtanunk.

Ebben a szobában sötét van, gyujtsa fel, kérem, a villanyt. Nappal a nap világít, éjjel a hold és a csillagok. Az emberek lámpával világítanak. Nézzen ki az ablakon! Látja, milyen kék az ég? Kék az ég éjjel is? Éjjel nem látjuk a napot, csak a holdat és a csillagokat. Sok csillag van, annyi, hogy nem is tudjuk megszámolni.

Mikor a nap felkel, reggel van. Mikor a nap lenyugszik, este van.

A nap keleten kel fel és nyugaton nyugszik le. Délben délen van a nap. Delel. Déllel szemben észak van. A négy égtáj: észak, dél, kelet, nyugat.

Nyáron nagyon korán kel a nap, három és négy óra között. A nyári napok hosszuak. Télen későn kel a nap, hét és nyolc között. Télen rövidek a napok. Napközben

dolgozunk, este lefekszünk. Aludni megyünk. Ágyba fekszünk. Reggel felkelünk, felöltözünk, reggelizünk és munkába állunk.

Kérdezzen tőlem valamit. Kérdezze meg tőle, hogy hány óra van. Én is megkérdezzem? Nézzék meg, hogy milyen nap van ma. Nézzenek ide, milyen szép ez a rózsa. Olvassanak valamit magyarul. Irjunk egy-két magyar mondatot füzetünkbe. Megmondjam Önnek, mennyi pénzem van? Akarja, hogy olvassak valamit? Mondja meg kérem Kovács úrnak, hogy írja le a feladatot. Önök azt akarják, hogy kérdezzünk valamit Önöktől. Megkérdezzük Önöktől, hogy hány napból áll az év. Kimegyek a szobából, Ön is jöjjön ki velem. Leülök a székre; üljön le Ön is.

Én leirok valamit.	*Leirom a gyakorlatot.*
Ő, Ön leír valamit.	*Leírja a gyakorlatot.*
Én írjak le valamit?	*Én írjam le a gyakorlatot?*
Ő, Ön írjon le valamit.	*Irja le a gyakorlatot.*
Mi leírunk valamit.	*Leírjuk a gyakorlatot.*
Ők, Önök leírnak valamit.	*Leírják a gyakorlatot.*
Irjunk le valamit.	*Irjuk le a gyakorlatot.*
Irjanak le valamit.	*Irják le a gyakorlatot.*

TIZENÖTÖDIK GYAKORLAT.

(Feladat)

1. Milyen részei vannak a napnak? 2. Mikor van világos? 3. Világos van most? 4. Mi világít nappal? 5. Hol van a nap? 6. Nappal világít a nap vagy éjjel? 7. Mivel világítanak az emberek? 8. Mit csinálunk este, ha látni akarunk? 9. Mit látunk éjjel az égen? 10. Melyik a

négy égtáj? 11. Mikor kel, fel a nap? 12. Mikor kel fel a nap márciusban? 13. Korán kel fel a nap nyáron? 14. Mikor nyugszik le ma a nap? 15. Melyik évszakban hosszuak a napok? 16. Hosszabbak most a napok, mint az éjek? 17. Lát Ön sötétben? 18. Miért gyujtunk lámpát? 19. Mivel gyujtja meg a gázlámpát? 20. Mikor mennek aludni a gyerekek? 21. Hány órát alszik Ön? 22. Mit csinálunk reggel? 23. Hány órakor reggelizünk? 24. Meddig van Ön az iskolában? 25. Szeret dolgozni? 26. Melyik világít jobban, a nap vagy a hold? 27. Mikor kel fel a hold? 28. Süt most a nap? 29. Meg tudja számlálni a csillagokat? 30. Hol kel fel a nap? 31. Hol kel fel a hold? 32. Nyáron kel fel korábban vagy télen? 33. Hol nyugszik le a nap? 34. Milyen égtájak vannak? 35. Én nyolckor reggelizem, Ön mikor reggelizik?

Az időjárás

Az ég nappal kék vagy szürke. Ha süt a nap, jó idő van, az ég kék. Ha beborul az ég, rossz idő van. Ha beborul az ég, esik az eső. Ma szép idő van, nem esik. Tavasszal eső esik, télen hó. Ma nem havazik. A hó fehér. Télen sok hó esik, betakarja a házakat és az utcákat. Ha esik az eső, rossz idő van.

Milyen az ég, ha süt a nap? Milyen az ég, ha esik? Jó idő van ma? Milyen idő volt tegnap?

Ha esik az eső, megázunk. Én nem ázom meg, mert van esőernyőm. Ha esik az eső, felhúzom az esőernyőt. Önnek nincs ernyője? Mikor kell felhúzni az ernyőt? Sok eső esik áprilisban? Sokat esik ősszel? Mikor havazik? Nyáron is esik a hó? Milyen szinü a hó? Mi fedi be a házakat és az utcákat télen? Mit csinál

az ember, ha esik az eső? Akkor is felhúzza az esőernyőt, ha süt a nap? Nem. Jó idő van, ha esik?

Milyen idő van? Szép idő van, süt a nap. Mennyi idő van? Három óra. Mikor szebb az idő, ha esik vagy ha havazik?

Nyáron süt a nap, meleg van. Télen hideg van. Nyáron kinyítjuk az ajtót és az ablakot; télen becsukjuk az ajtót és az ablakot és a kályha mellé ülünk. Az utcán hideg van, a kályha mellett meleg van. Üljön az asztal mellé! Nyáron meleg van, könnyü ruhát viselünk. Télen meleg ruhát viselünk. Miért viselünk nyáron könnyü ruhát? Nyáron is viselünk kabátot? Meleg van télen? Mikor van melegebb, juniusban vagy februárban? Hol van melegebb, Afrikában vagy az északi sarkon? Grönland az északi sarkon van. Az északi sarkkal szemben van a déli sark. Melyik évszakban viselünk meleg ruhát?

Ha nyáron meleg ruhát viselek, melegem van. Ha télen nem viselek kabátot, fázom. Ha fázom, a kályha mellé ülök. Ha melegem van, kinyítom az ablakot. Ha hideg van, felveszem a kabátomat; ha meleg van, levetem. Ha sokáig fázom, megfázom.

Melegem van, melege van, melegünk van, melegük van.

Nem fázik? Nincs melege? Mit csinálunk, ha melegünk van? Nem akar a kályha mellé ülni? Kinyissam az ablakot?

Ha a kályhában ég a tűz, nem tudjuk megfogni, mert forró. A nagyon meleg tea forró. Forrón szereti a kávét vagy hidegen? Meg tudjuk enni a forró levest?

Az északi sarkon mindig hideg van, ott soha sincs meleg. Nekem nincs melegem, Önnek sincs melege.

Télen gyakran havazik, nyáron nem havazik soha sem. Márciusban is havazik néha. Gyakran esik az eső

áprilisban? Hol van mindig hideg? Eljön néha hozzám? Gyakran beszél németül? Gyakran megy szinházba?

Az ég szürke, beborul. Felhők úsznak az égen. Esni kezd, nagy cseppekben esik az eső. Nyissa ki az esőernyőjét. Az esőernyő megvéd az esőtől, de az utca is vizes. Nagyon rossz idő van, esik és hideg is van, ne menjünk ki az utcára. Itt a szobában nagyon kellemes, jó meleg van. Ön nagyon megázott, öltözzék át és igyék egy csésze forró teát.

Milyen csunya, rossz idő van. Nézze, már esik is. Hó esik. Tél van. Nagyon hideg van. Üljön a kályha mellé és melegedjék. De nem elég meleg a kályha. Tüzet kell rakni! János fűtsön be és tegyen fát a tűzre. Szenet is tegyen rá. A fa jól ég, de a szén jobban melegít. Most már elég meleg van. Nem fázik? Tartsa ide a lábát a tűzhöz! Köszönöm, már nem fázom. Csak maradjon a kályha mellett, még nincs elég meleg! Megfázik. Ha télen kabát nélkül jár, megfázik. Kinézünk az ablakon. Az utcán emberek mennek. Látja ott azt a hölgyet? Nagyon nehezen megy, mert fúj a szél.

Ha fúj a szél, még rosszabb az idő. Tavasszal gyakran fúj a szél, szeles idő van. Ősszel esős idő van.

Budapesten kellemes az időjárás, gyakran van jó idő, nyáron melegen süt a nap, télen jó hideg van. Ha havazik, az utcák havasak. Berlinben gyakran esik az eső. A Szaharában nagyon meleg van. Milyen az időjárás Nizzában? Rendesen jó. Néha szeles az idő, eső is esik, de nem olyan gyakran, mint északon.

TIZENHATODIK GYAKORLAT.

(Feladat)

1. Milyen az ég, ha rossz idő van? 2. Mik úsznak az égen? 3. Milyen színüek a felhők? 4. Mi esik télen? 5. Ha-

vazik tavasszal vagy esik? 6. Mi véd meg bennünket az eső ellen? 7. Miért viselünk kabátot? 8. Milyen idő van ma? 9. Nincs nagyon meleg ebben a szobában? 10. Mikor van hidegebb, télen vagy nyáron? 11. Milyen hónapokban havazik? 12. Gyakran havazik februárban? 13. Áprilisban is esik a hó? 14. Havazik néha áprilisban is? 15. Nem fázik? 16. Mikor fűtenek be? 17. Mit teszünk a tűzre? 18. Mikor kell tüzet rakni? 19. Mit viselünk télen? 20. Nyáron is meleg ruhát viselünk? 21. Télen is olyan melegen süt a nap, mint nyáron? 22. Hol van melegebb, Afrikában vagy az északi sarkon? 23. Hova ül, ha melegedni akar? 24. Nem fázik meg, ha télen kabát nélkül jár? 25. Jó idő van, ha fúj a szél? 26. Melyik évszakban esik gyakran? 27. Melyik évszakban viselünk meleg ruhát? 28. Forrón szereti a kávét? 29. Megázunk, ha kimegyünk az esőre? 30. Mit csinál, ha megázik és megfázik? 31. Mit csinál, ha esik az eső?

---

1. Hova ül az ember, ha ebédelni akar? 2. Mi van az asztalon, ha ebédelünk? 3. Mikor eszik Ön ebédet? 4. Hol szokott ebédelni, a kertben vagy a szobában? 5. Akkor is tud a kertben reggelizni, ha rossz idő van? 6. Miben teszik az ételt az asztalra? 7. Mivel esszük a levest? 8. Hát a húst? 9. Tud Ön üvegből is inni vagy csak pohárból? 10. Miben van a bor? 11. Mondja el az evőeszközöket. 12. Nem akar cukrot tenni a kávéba, ha keserű? 13. Milyen ízü a hús? 14. Mit szokott Ön reggelizni? 16. Milyen bor ízlik Önnek, a keserű vagy a savanyu? 17. Szereti a virágokat? 18. Hát a gyümölcsöt szereti-e? 18. Kellemes rossz időben sétálni? 19. Szeret korán felkelni? 20. Szép az idő, ha esik a hó? 21. Melyik állat csunya? 22. Szivesen nézzük a csunya állatokat? 23. Melyik szebb, a páva vagy a bagoly? 24. Ki tudunk menni a szobából, ha be van csukva az ajtó?

25. Tud magyarul beszélni? 26. Vasárnap is akar dolgozni? 27. Tud az ember villával levest enni? 28. Miért nem írunk a falra? 29. Tudunk olvasni, ha sötét van? 30. Meg tudja enni a levest, ha nincs kanala? 31. Mit kell csinálnia, ha este akar olvasni? 32. Mit kell csinálnunk, ha nagyon hideg van?

Jelen és mult

Széttépem a papirt. A papir szét van tépve. Széttéptem a papirt.

Eltöröm a gyufát. A gyufa el van törve. Eltörtem a gyufát.

Kinyítom a könyvet. A könyv ki van nyítva. Kinyítottam a könyvet.

Becsukom a könyvet. A könyv be van csukva. Becsuktam a könyvet.

Mit tépek szét? Szét van tépve a papir? Én téptem szét? Kinek a gyufáját törtem el?

Mit csináltam? Ki törte el a gyufát? Nem Ön tépte el ezt a papirt? Nyitva van a könyvem? Miért nyitotta ki könyvét? Ki csukta be az ajtót?

Mit csinálunk a magyar órán? Beszélünk, írunk és olvasunk.

Mit csináltunk a mult órán? Beszéltünk, olvastunk és írtunk. Hogyan beszéltünk? Miért nem beszéltünk olaszul?

Minden nap olvas Ön ujságot? Milyen ujságot olvasott tegnap? Sok levelet ír? Megírta már a magyar gyakorlatot? Olvasta már a Rómeó és Juliát?

Hol volt tegnap este? Tegnap este szinházban voltam. Sokszor megy operába? Igen, minden héten el szoktam menni. Reggel felkelünk. Mikor szokott felkelni?

Én este tíz órakor szoktam lefeküdni. Tegnap későn feküdtünk le. Ma reggel korán keltünk.

Látta Ön ma reggel Tury úrat? Nem, ma reggel egy hölgyet láttam. Kit látott ma reggel? Látták már Budapestet? Láttak már magyar várost? Még nem láttuk Budapestet, csak képeket láttunk Magyarországról.

Magyar gyakorlatot írunk. Mit írtak tegnap? Megírták a magyar gyakorlatot? Irt tegnap Kovács úrnak? Kinek írta ezt a levelet?

Hallotta már Carusót énekelni? Hallotta mit mondtam? Hallottak már magyar embert magyarul beszélni? Hallották már a Trisztán és Izoldát? Tud Ön énekelni? Tudja Ön, mi Magyarország fővárosa? Tudnak Önök magyarul?

El tudják énekelni a magyar himnuszt? Ki tudta Ön nyítni az ajtót, ha az be volt zárva? Ki tudott menni a folyosóra, ha az ajtó nem volt nyítva? Meg tudták írni a magyar gyakorlatot?

Én minden nap el szoktam olvasni az ujságot. Ön is szokott ujságot olvasni? Melyik ujságot szokta olvasni? Mi sokszor megyünk szinházba. Hány órakor szoktak szinházba menni? Az operákat is meg szokták hallgatni? Nyáron falura szoktunk menni.

Mikor szoktak ebédelni? Mi egy órakor szoktunk ebédet enni. Délután kávét szoktunk inni. Eszik egy kis húst? Iszik egy csésze kávét? Mit evett ma ebédre? Levest, húst és tésztát ettem. Bort is ivott, vagy csak vizet? Sört ittam. Megette már a levest? Igen, megettem. A bort is megitta már? Nem, a bort még nem ittam meg. Ettek már halpaprikást? Halpaprikást még nem ettünk, de tokaji bort már ittunk.

A könyvet az asztalra teszem. A könyv az asztalon van, mert letettem az asztalra. A füzet a kezemben van. Felvettem az asztalról. Kovács úr a kezébe vett egy

ceruzát és az asztalra tette. Hova tették a kabátjukat? Az asztalra tettük őket. Miért tették őket az asztalra? Mert nem láttuk a fogast.

Valaki kopog. A megkérdezi: Ki kopogott?

B felel: Semmit sem hallottam.

C bejön a szobába: Jó napot kívánok.

A. Isten hozta. Miért nem jött be kopogás nélkül?

C. Nem akartam zavarni Önöket. Csomagokat is hoztam.

B. És mi jót hozott a csomagokban?

C. Semmi különöset. Tegnap nálunk volt Kovács úr és ott hagyta ezeket a csomagokat.

A. Nagyon kedves, hogy elhozta őket; köszönöm szépen. Nem is tudtam, hogy ott maradtak. De üljön le kérem! Miért ült a kályha mellé? Fázik talán?

C. Kint nagyon fáztam, mert hideg van.

B. Havazott, vagy csak az eső esett?

C. Az éjjel esett, azután havazni kezdett, de reggelre kisütött a nap.

B. Ebédeljen itt. Még nem evett ebédet úgy-e?

C. Köszönöm szépen, már ebédeltem.

A. De egy feketekávét csak iszik?

C. Köszönöm szépen, nem tudok, nem szoktam feketézni.

B. Látta már a levelet, amit Tury úr írt Budapestről?

C. Igen, már láttam, de nem olvastam el, még nem volt időm.

A. Azt hallottam, sok szépet és érdekeset látott ott.

C. Igen, azt mondják. Egy ujságot is hoztam Önnek, Asztalos úr küldte, nagyon érdekes cikkek vannak benne.

B. Jó hogy elhozta, ma úgy sem kaptunk még ujságot, még nem érkezett meg a pósta.

A. Én is vissza akartam küldeni Asztalos úrnak a könyvet, amit kölcsön adott, de még nem olvastam végig.

C. Nem tesz semmit, ő is tartozik még egy cikkel Önnek. Már tegnap elkezdte, de csak holnapra tudja befejezni.

A. Jól van, mondja meg Asztalos úrnak, hogy várom a cikket, ha megírta, küldje el azonnal.

TIZENHETEDIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Mikor kelt fel ma reggel? 2. Mikor szokott lefeküdni? 3. Jól aludt? 4. Mikor reggelizett? 5. Téli kabátot velt fel vagy tavaszit? Miért nem vette fel meleg télikabátját? 7. Hova ment reggelizni? 8. Mit csinált délelőtt? 9. Hány órakor jött ma iskolába? 10. Ki mellett ült a mult órán? 11. Mit olvastunk tegnap? 12. Hogyan szoktunk beszélni magyar órákon? 13. Hány órakor evett ebédet? 14. Bort ivott az ebédhez vagy sört? 15. Vizet is töltött a borba? 16. Izlettek Önnek a magyar borok? 17. Feketéztek is ebéd után? 18. Mikor végződött az ebéd? 19. Mit hozott a postás? 20. Ki küldte a csomagokat? 21. Mi volt az ujságban? 22. Mikor jött Barna úr? 23. Bejött a szobába vagy kint maradt a folyosón? 24. Miért ült a kályha mellé? 25. Ma is havazott? 26. Megírta már a levelet Kovács úrnak? 27. Hány levelet írt ma? 28. Melyik ujságot szokta olvasni? 29. Kitől kapta kölcsön ezt a könyvet? 30. Hány levelet kapott ma? 31. Kaptak Önök ma este vacsorát? 32. Mennyi pénzt adott az ebédért? 33. Mit adtak ma a szinházban? 34. Hova tette a kalapját, mikor bejött a szobába? 35. Mit tettem az asztalra? 36. Hova tették füzetjeiket? 37. Mit vettem fel az asztalról? 38. Ki vette el a ceruzámat? 39. Ki tette be az ablakot? 40. Ki nyította ki az

ajtót? 41. Miért csukták be könyveiket? 42. Kinek adták oda gyakorlataikat? 43. Visszakapták őket? 44. Miről beszéltünk a mult órán? 45. Mit mondott a tanár úr? 46. Kérdezett valamit Öntől is? 47. Mit felelt Ön a kérdésre? 48. Mikor kezdődött az óra? 49. Mikor végződött? 50. Mit mondott Ön, mikor bejött az iskolába? 51. Hova ment az óra után? 52. Világos volt még tegnap, mikor megkezdődött az óra? 53. Mikor gyujtottak tegnap lámpát? 54. Melyik lámpát gyujtották meg, a villanylámpát vagy a gázlámpát? 55. Meddig tartott tegnap a szinház? 56. Mi mutatta az időt? 57. Milyen idő volt tegnap? 58. Esett az éjjel? 59. Nem fázott meg tegnap az utcán? 60. Hány órakor feküdt le tegnap este?

A jövő idő

Ma van magyar óra. Tegnap nem volt. Holnap sem lesz. A legközelebbi óra pénteken lesz.

Télen a városban vagyunk. Nyáron nem leszünk itt. Nyáron falura fogunk menni. Önök sem lesznek Budapesten? Lesz holnap magyar óra? Mikor lesz szép, meleg, napos idő? Mit fogunk tanulni a legközelebbi órán? Hányan fognak ma este szinházba menni? Ma későn fogok vacsorázni. Mikor fogom Önt megint látni? Nem tudom biztosan, még meg fogom mondani. Akkor el fogom hozni a könyveket is. Meg fogja látni, milyen érdekesek.

Én Berlinben leszek, Ön Budapesten lesz. Mi Franciaországban leszünk, Önök Angliában lesznek.

Én ma tanulni fogok; ön is fog tanulni? Hova fogunk menni? Önök nem fognak eljönni? Nézze meg Ham-

letet. Meg fogom nézni. Ki fogja megírni ezt a levelet? El fogjuk mondani a hónapok neveit. Nem fogjuk elmondani.

Eljön ma hozzám? Nem, ma nem tudok elmenni, de holnap majd elmegyek. Beszélt már Tury úrral? Nem, még nem beszéltem vele, de holnap majd irok neki. Megtanulták már a leckét? Még nem, majd csak délután tanuljuk meg. Tudja már, hogy holnap délután látogatóba fogunk menni? Igen, már hallottam, de Molnár úrnak is meg kell majd mondani. Elolvasta már az ujságot? Még nem volt időm, majd csak ebéd után olvasom el.

Mit fogunk holnap csinálni? Holnap reggel felkelünk, reggelizünk, hivatalba megyünk, dolgozunk, ebédelünk, beszélgetünk, tanulunk, este szinházba megyünk. Holnap vasárnap lesz, holnap is fogunk dolgozni? Nem, vasárnap ünnepnap, holnap nem dolgozunk.

Hova mennek Önök a nyáron? Mi a Balatonra megyünk. Én nem szeretem a meleget, azért északra utazom a nyáron, talán majd Finnországba megyek. A telet azonban megint Budapesten töltöm.

Jó reggelt kívánok Nagy úr! Miért kelt fel ilyen korán? Talán csak nem utazik el?

B. De igen, nyolc órakor indul a vonatom.

A. Igazán? És hova utazik?

B. Először Bécsbe megyek, ott sok dolgom van, de ha lesz időm, tovább fogok utazni a Szemmeringre.

A. Egyedül utazik, vagy a kedves felesége is el fogja kisérni?

B. Bécsbe egyedül utazom, a feleségem csak holnap jön utánam és együtt megyünk majd a Szemmeringre.

A. És a gyerekek hol maradnak?

B. A gyerekek itthon maradnak. Őket is el akartuk vinni, de nem akarjuk, hogy elmulasszák az iskolai tanítást.

A. Bizonyosan nagyon kellemes lesz az út, azt hiszem szép idő lesz. Mikor jönnek vissza?

B. Azt hiszem jövő hét végén már itthon leszünk, de bizonyosan nem tudom. Nem fogunk sokáig maradni.

A. Egyszer-kétszer majd meglátogatom a gyerekeket s ha visszajöttek, jöjjenek el egyszer ebédre.

B. Köszönöm szépen, el fogunk menni. Bécsből is küldök majd egy lapot.

A. Nagyon kedves lesz, nagyon fogunk örülni neki. Szerencsés utat.

TIZENNYOLCADIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Lesz holnap magyar óra? 2. Hol lesznek Önök vasárnap? 3. Hova fognak utazni a nyáron? 4. Mit fogunk tanulni a legközelebbi órán? 5. Hány órakor fog ma vacsorálni? 6. Mikor fogja elhozni a könyveket? 7. Meg fog majd látogatni? 8. Mit fogunk holnap csinálni? 9. Mikor indul a bécsi vonat? 10. Ki utazik Budapestre? 12. Ön nem fogja megnézni a Balatont? 13. Meddig fog Magyarországon maradni? 14. Hányan fognak utazni? 15. Mikor jönnek vissza? 16. Hogyan fog beszélni Magyarországon? 17. Mikor találkozunk megint? 18. Ir majd nekem Budapestről? 19. Mi lesz az ebéd? 22. Hányan jönnek? 23. Milyen bort fogunk inni? 24. Hova megyünk ma este? 25. Ki fog énekelni az operában?

Az utazás

Budapest Magyarország fővárosa. Berlin Németország fővárosa. London Anglia fővárosa. Melyik város Magyarország fővárosa? Mi Franciaország fővárosa?

Budapest nagy város, Magyarország legnagyobb városa. Franciaország nagy ország, Magyarország kis ország. Melyik Európa legnagyobb városa? Melyik Európa legnagyobb országa? Esztergom Budapesttől északra fekszik. Franciaország Magyarországtól nyugatra fekszik. Milyen országok vannak Németországtól délre? Északra fekszik Oroszország Magyarországtól, vagy délre? Milyen ország van Magyarországtól keletre? Melyik az Egyesült Államok legnagyobb városa?

Gödöllő közel van Budapesthez. Peking messze van Budapesttől. Versailles közel van Párizshoz. San Francisko messze van Párizstól. Közel van Brooklyn New Yorkhoz vagy messze? Messze van innen a szinház? Nincs nagyon messze Makó Jeruzsálemtől? Milyen messze van London Párizstól? Négyszázötven kilométerre. Milyen messze van Gödöllő Budapesttől? Körülbelül harminc kilométerre. Milyen messze van Magdeburg Berlintől? Százötven kilométerre. Messzire lakik Ön az iskolától? Nem lakom messze, csak egy negyedórányira. Az Andrássy út hosszú, a Kossuth Lajos utca rövid. Hosszú az út Budapesttől a Balatonig? Hosszú az út Budapesttől New Yorkig?

Városok: Budapest, Berlin, Hamburg, Bécs, Lipcse, Párizs, London, Róma, Firenze, Nápoly, Bukarest, Prága, Moszkva, Hága, Genf, Kopenhága, Osló, Helsinki, Stokholm, New York. Mondjon néhány magyar városnevet, kérem! Mondjon néhány európai várost!

Országok: Magyarország, Németország, Ausztria, Franciaország, Anglia, Olaszország, Spanyolország, Dánia,

Finnország, Törökország, Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Ororszország. Mondjon néhány európai országot, kérem!

Az öt világrész: Európa, Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália.

Ha egyik városból a másik városba vagy egyik országból a másik országba megyünk, akkor utazunk. Sokat utaznak a magyarok? Hát az angolok? Hova utaznak Önök a nyáron? Sok magyar utazik Ausztriába? Hát Párizsba?

Berlinbe vasuton utazunk, New Yorkba vasuton és hajón. Budapestről Fiuméba vasuton megyünk; Fiuméból Kairóba hajón utazunk. Meddig tart az út Európából Amerikába? Körülbelül egy hétig, 6—7 napig. Mennyi ideig utazik az ember Budapesttől Párizsig? Körülbelül egy napig.

Budapest és Berlin közt sok vonat jár, jó a közlekedés.

A vonat mozdonyból és kocsikból áll. Vannak személyvonatok is, de a gyorsvonat gyorsabban megy. A nemzetközi gyorsvonatok (a D vonatok) nagyon gyorsan járnak, kevés helyen állnak meg. A személyvonatok lassan mennek és minden állomáson megállnak. A gyorsvonatokon rendesen van étkezőkocsi és hálókocsi. Gyorsvonaton szeret utazni vagy személyvonaton?

Ha utazni akar, megnézi a menetrendben, hogy mikor indulnak és érkeznek a vonatok.

Sok vonat jár Budapest és Párizs között? Van közvetlen vonat Budapest és Berlin között? Nincs; Berlin és Budapest között csak közvetlen kocsi közlekedik. Mi a különbség a gyorsvonat és a személyvonat között? Minden vonaton van étkezőkocsi? Milyen kocsiban van ágy? Mit néz meg, ha el akar utazni? Mit lát a menetrendben?

A. Jó napot Kovács úr! Nem akar velem Budapestre utazni?

B. Hogyne. A legnagyobb örömmel, még nem voltam sohasem Budapesten, pedig már régóta meg akarom nézni Magyarország szép fővárosát.

A. Rendben van. Ha nincs kifogása ellene, holnap reggel indulunk.

B. Jól van. Holnap együtt utazunk. És meddig fogunk ott maradni?

A. Egy hétig Budapesten leszünk, azután leutazunk Balatonfüredre, onnan hajón Keszthelyre és Bécsen át jövünk haza.

B. Én szeretném megnézni a pusztát is.

A. Akkor Debrecenbe kell utaznunk, onnan majd kimegyünk a Hortobágyra.

B. Azt mondják, a puszta szép, de a Balaton még szebb.

A. Majd meglátjuk. Nekem jobban tetszik a Balaton.

B. Mikor indulunk holnap reggel? Van menetrendje?

A. Igen, nézze, itt ez a nemzetközi menetrend, ebben megtalálja a vonatok indulási és érkezési idejét.

B. Látom. Itt vannak a budapesti vonatok. Reggel nyolckor indul a gyorsvonat.

A. Evvel utazunk. Tehát holnap reggel fél nyolckor itt találkozunk az állomáson, a váróteremben.

B. Rendben van. Pontosan itt leszek.

A. Most Isten vele, még sok dolgom van ma. Viszontlátásra holnap.

B. A viszontlátásra.

TIZENKILENCEDIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Hova akar utazni Kovács úr? 2. Volt Ön már Budapesten? 3. Mi Magyarország fővárosa? 4. Melyik Amerika

legnagyobb városa? 5. Melyik város az Egyesült Államok fővárosa? 6. Van Szeged olyan nagy mint Budapest? 7. Szeret Ön utazni? 8. Sokat utaznak az amerikaiak? 9. Hova megy a nyáron? 10. Pestre akar utazni Kovács úr a barátjával? 11. Együtt utaznak? 12. Volt Ön már Párizsban? 13. Látta már a pusztát? 14. Nem akarja megnézni a Balatont? 15. Melyik várost szereti jobban, Berlint vagy Párizst? 16. Hogyan kellemesebb utazni, hajón vagy vasuton? 17. Nincs kifogása ellene, ha beteszem az ajtót? 18. Mikor akar Kovács úr Budapestre utazni? 19. Meddig akar ott maradni? 20. Hova akar onnan menni? 21. Meddig tart az út Berlintől Párizsig? 22. Hogyan utazik az ember Hamburgból New Yorkba? 23. Milyen ország van Magyarországtól keletre? 24. Nagy ország Magyarország? 25. Jó a közlekedés Bécs és Budapest között? 26. Melyik vonat megy gyorsabban, a gyors vagy a személy? 27. Mikor indul a budapesti gyors? 28. Van közvetlen kocsi Párizs és Budapest között? 30. Mikor érkezik a berlini vonat? 31. Miért kellemesebb gyorsvonaton utazni, mint személyvonaton? 32. Miben találja meg a vonatok indulását és érkezését? 33. Mikor találkozik Kovács úr a barátjával? 34. Hol találkoznak? 35. Melyik Európa legnagyobb országa? 36. Melyik az öt világrész?

Az elutazás

Ha el akarok utazni, ruhákat kell magammal vinnem. Nyáron nyári ruhákat viszek magammal. Összecsomagolok, böröndbe rakom ruháimat. A koffer nagy, nem tudom magam elvinni. A koffert a szolga viszi, én a kézitáskát viszem. Az utcán autóba ülök, a szolga felteszi a csomagokat. Az állomásra (pályaudvarra) megyek. Mit csomagolunk a böröndbe? Maguk viszik le a böröndöt?

Miért nem viszi le Ön maga a csomagot? Mit visz Ön? Mit visz a szolga? Mit mond a szolgának? Gyalog megy az állomásra? Hogyan megy gyorsabban, autón vagy villanyoson? Honnan indul a vonat? A repülőgép is az állomásról indul? Nem, a repülőgép a repülőtérről indul. Mi megy gyorsabban, a repülőgép vagy a gyorsvonat? Lehet Berlinből Párizsba repülőgépen utazni?

Mielőtt felszállunk a vonatra, jegyet kell váltanunk. Ha Berlinbe utazik, Berlinig kell jegyet váltania. A pénztárhoz megyek és jegyet váltok. Váltson kérem nekem is. Azt mondom: „Kérek egy első osztályú jegyet (második osztályt) Berlinig". „Egy másodikat Debrecenbe." „Három elsőt Balatonfüredre és vissza." „Mit fizetek?" „Mennyi?" „Mondja kérem mégegyszer, nem tudok jól magyarul. Beszéljen lassabban." A pénztáros azt mondja: „Nyolcvan pengő". Fizetek és a pénztáros kiadja a jegyet. A hordár felveszi a csomagokat és kiviszi a vonathoz. Megkérdezem: mennyit fizetek? A hordár felel: egy pengőt. Kifizetem a hordárt és beszállok a kupéba, mert már be lehet szállni.

Mit kell váltanom, mielőtt beszállok a vonatba? Hol lehet jegyet váltani? Mit mond az ember a pénztárosnak? Mit mond az ember, ha a pénztáros gyorsan beszél? Mit ad Ön a jegyekért? Hányadik osztályon utazik? Mit csinál a hordár? Hova viszi a csomagokat? A kézitáskát is a hordár viszi? Mennyit fizet a hordárnak?

A kalauz kiált: „Tessék beszállni" („Beszállás").

Beszállunk és a vonat elindul. Bemegyek egy szakaszba és megkérdezem: „Szabad ez a hely, kérem?" Egy úr ezt feleli: „Ez a hely el van foglalva, de az a másik szabad". Leülök és megkérdezem: „Mikor érkezünk Párizsba? Ön is oda utazik? Hányszor állunk meg útközben? Meddig áll a vonat Bécsben?"

Mit kiált a kalauz, ha indul a vonat? Mit csinálunk, ha a kalauz kiált? Mit kérdez a szakaszban?

Mikor A úr elvált B úrtól, hazament és felkészül az útra.

Ruhákat és fehérnemüt rak egy kofferba. Kézitáskájába kefét, fésüt, fogkefét, borotvát, papucsot és egyéb holmikat tesz. Azután lefekszik és reggelig alszik. Reggel korán felkel, megreggelizik, és felkészül az utazásra. Barátja megérkezik.

A: Jó reggelt, jó korán jött, még nincs is nyolc óra.

B: Ki korán kel, aranyat lel. Jobb, ha korábban jön az ember, mint későbben; nem szeretek várni és ezért mást sem akarok megvárakoztatni.

A: Evett már reggelit?

B: Köszönöm, már ettem, mikor felkeltem, egy félórával ezelőtt. Nem jól aludtam az éjjel, korán felkeltem és kiküldtem a csomagokat az állomásra. Ön még nem küldte el őket?

A: Nem, az én csomagjaim még itthon vannak.

B: Akkor hozatok egy autót (taxit).

A: Nagyon jó lesz. Addig még összecsomagolom ezeket a dolgokat, amik nem fértek el a kofferben.

B: Már itt is van a kocsi, az ajtó előtt áll.

A: Legyen szives kérem, szóljon a szolgának, hogy vigye le a csomagokat.

B: Hozza le kérem a csomagokat. A koffert tegye a soffőr mellé, a kézitáskát adja ide. A-hoz: Tessék beszállni.

A: Messze van az állomás?

B: Nem, egészen közel van, az a nagy épület az utca végén.

A: Mennyit fizet a soffőrnek?

B: Nézze meg kérem, mennyit mutat a taxaméter. Két pengő ötven fillér az út, egy pengő a csomag, összesen három pengő ötven fillér.

A: Négy pengőt adok neki, ötven fillér borravalót. Itt vagyunk az állomáson. Legyen szives, kérem, hivjon egy hordárt, és vitesse be a csomagokat. Én addig megváltom a jegyeket.

B: Nagyon szivesen. Hordár!

A: Hol van a pénztár? Már látom, ott van. Két másodikat, Budapestre. Mennyibe kerül?

A pénztáros: Száztizennyolc pengő hatvan fillér.

A: Igy; most feladjuk a nagy csomagokat, a kézitáskákat magunkkal visszük.

B: Milyen nehezek a kofferek? Negyvenkét kiló? Mennyit fizetek?

A: Ez is rendben van, most menjünk a váróterembe. Hány óra?

B: Fél tíz. Mindjárt indul a vonat.

A: Akkor siessünk, szálljunk be.

HUSZADIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Mit csinál A úr elutazás előtt? 2. Sok dolga van az embernek, ha hosszú útra készül? 3. Mit csomagol A úr a kofferbe? 4. Milyen ruhát visz magával, ha nyáron utazik? 5. Korán jön A úr B úrhoz? 6. Mikor kelt fel ma reggel? 7. Sok csomaggal utaznak a hölgyek? 8. Mikor jobb utazni, nappal, vagy éjjel? 9. Maga viszi Ön a nagy csomagokat? 10. Hogyan aludt az éjjel? 11. Mit csomagol az ember a kézitáskába? 12. Papucsban szokott járni otthon? 13. Mikor szokott felkelni? 14. Hova küldte B úr a csomagjait? 15. A úr is becso-

magolt már? 16. Mit szokott Ön reggelizni? 17. Mit hozat B úr? 18. Mit csinál A úr ezalatt? 19. Miért nem tett mindent a kofferbe? 20. Nem elég nagy a koffer? 21. Hány csomaggal utazik B úr? 22. Zsebre tudja tenni ezt a könyvet? 23. Mit mond B úr, mikor visszamegy a szobába? 24. Hozatott autót? 25. Hol van a kocsi? 26. Ki viszi le a csomagokat? 27. Hova teszi a szolga a koffert? 28. Nehezek a csomagok? 29. Hova mennek az urak az autóval? 30. Mit látni a taxaméteren? 31. Mennyibe kerül az út a szállodától az állomásig? 32. Mit csinál A úr a pályaudvaron? 33. Mennyi borravalót ad az ember a soffőrnek? 34. Hol lehet jegyet váltani? 35. Ki adja a jegyet? 36. Mit mond A úr a pénztárosnak? 37. Mennyit fizet? 38. Hol várakozik az ember az indulásra? 39. Sokáig kell várniok? 40. Mit csinálnak az urak, ha indul a vonat?

Megérkezés

Ha az ember egyik országból a másikba utazik, át kell mennie az országhatáron. A határon csak útlevéllel lehet átmenni. A határon vámvizsgálat van. Cigarettáért, dohányért, új ruhanemüért vámot kell fizetni. A vámőr megnézi a csomagokat. Azt kérdezi: „Van-e valami vámolni való?“ Erre Ön azt feleli: „Nincs. Kinyissam a csomagot? Rendben van? Becsukhatom a csomagot?“

Min kell átmennie az embernek, ha egyik országból a másikba utazik? Hol van a vámvizsgálat? Ki nézi meg a csomagokat? Milyen árukért kell vámot fizetni? Az élelmiszerekért is kell vámot fizetni? Mit kérdez a vámőr? Mit felel Ön? Kinyítja a csomagját, ha a vámtiszt meg akarja nézni, hogy mi van benne? Akkor is

kell vámot fizetni, ha nem megyünk külföldre? Miért nincs vámvizsgálat Budapest és Debrecen között?

Mikor megérkezünk, a vonat megáll. Kiszállunk és hordárt hívunk. Azt mondjuk neki: „Vigye a csomagokat egy autóhoz.“ A hordár kiviszi a csomagokat, hoz egy autót és felrakja a csomagokat. Adunk neki egy — két pengő borravalót és beülünk az autóba.

Mikor áll meg a vonat? Mit csinálunk, mikor megérkezünk? Kit hívunk? Mit mond az ember a hordárnak? Hova viszi a hordár a csomagokat? Mit adunk neki?

Az autóval egy szállodához viteti magát az ember. Azt mondja a soffőrnek: Pannonia. A szállodában szobát kér.

Azt mondja: „Szeretnék egy szobát fürdővel, az első emeleten.“ A szolga megmutatja a szobát. Ön megkérdezi: „Mennyibe kerül ez a szoba?“ Ha jó a szoba, azt mondja a szolgának: „Hozza fel kérem a csomagomat.“ Ha enni akar, akkor megkérdezi, hogy hol van az étterem. Reggel vagy a saját szobájában reggelizik, vagy a kávéházban. A kávéházban egy csésze kávét rendel. A kávéhoz zsemlyét eszik vajjal és lekvárral. Tojást, tükörtojást és sonkát is szoktak enni reggelire. Magyarországon tejeskávét vagy teát isznak reggelire.

Délben az étteremben lehet ebédelni. Miután az ember bement az étterembe és leült az asztalhoz, étlapot kér. Először levest eszik, azután előételt: velőt, hideg halat stb. Azután sültet rendel: szárnyast, rántott csirkét salátával, sült libát, borjusültet vagy rostélyost. A sültekhez salátát lehet enni vagy befőttet. Ha jó magyar ételeket akar enni, akkor rendeljen tyuklevest, gulyáslevest vagy halászlét, töltött káposztát, paprikás csirkét, borjupörköltet, pozsonyi patkót, túrós palacsintát, túróscsuszát, barátfülét, rétest stb. Az ebéd végén még sajtot, fagylaltot vagy

gyümölcsöt szoktak enni és egy csésze feketét inni. Ebéd közben bort, badacsonyit, villányit, somlait, vagy sört iszik az ember.

Miután megebédeltünk, fizetünk. A főpincérnek, a pincérnek és a borfiunak borravalót adunk.

A: Nézze, az a hegy ott a Gellérthegy, közeledünk Budapesthez. Már Kelenföldön vagyunk, nemsokára bent leszünk a városban. Már itt is vagyunk a Keleti Pályaudvaron.

B: Akkor hozzuk rendbe a csomagokat, mindjárt kiszállunk.

A: A vonat megállt, szálljunk ki. Megérkeztünk. Legyen szives kérem, hívjon egy hordárt. Itt jön egy éppen. Hordár!

B, a hordárnak: Vigye kérem ezeket a csomagokat egy autóhoz.

A (miután a hordár kivitte a csomagokat): Tessék, itt van két pengő.

B, a soffőrnek: Pannonia.

A: Milyen utca ez?

B: Ez a Rákóczi út, most a körúton vagyunk, ez itt a Nemzeti Szinház, ez pedig a Kossuth Lajos utca. Már itt is vagyunk a szállodánál.

A, a portáshoz: Van két üres szobájuk fürdővel, az első emeleten?

A portás: Igen van, tessék parancsolni.

A: Mennyibe kerül egy szoba?

A portás: Tíz pengő egy napra.

A: Rendben van, vigyék fel a csomagokat.

A portás: A tizenötös és a tizenhatos szoba az Önöké. Kérem, tessék ezeket a bejelentőlapokat kitölteni.

Miután az urak kitöltötték a bejelentőlapokat, egy szolga felvezeti őket szobáikba.

B.: Szép szobát kapott barátom, tiszta és tágas.

A: Igen, rendes és világos, a Kossuth Lajos utcára nyílik. Az Ön ablaka is az utcára nyílik?

B: Nem, én udvari szobát kaptam, de jobban szeretem, mert csendesebb.

A: Most szeretnék megfürödni és átöltözni, azután találkozunk és lemegyünk az étterembe.

Egy fél óra múlva az urak lemennek az étterembe. A pincér egy asztalhoz vezeti őket és étlapot tesz eléjük.

Étlap.

Levesek

Húsleves Rákleves Ragoutleves

Előételek

Caviar Hideg fogas Gomba tojással

Halak

Balatoni fogas Tiszai ponty

Vad és szárnyasok

Szarvasgerinc Rántott csirke Pulyka

Sültek

Borju szelet Rostélyos Disznókaraj

Saláták

Ugorkasaláta Paprikasaláta Burgonyasaláta

Sajtok

Pusztadőri Roquefort Emmenthali

Sütemények

Almásrétes Dióspatkó Torta

Gyümölcsök

Alma Cseresznye Dinnye Őszibarack

A: Milyen levest parancsol?

B: Nem eszem levest, hanem gombát tojással.

A: Az jó étel; és mit eszünk azután? Én rántott csirkét ajánlok.

B: Nagyon jó lesz. Rendelje meg.

A a pincérnek: Kétszer gombát tojással és rántott csirkét salátával.

A pincér: Milyen italt parancsolnak az urak?

A: Először hozzon badacsonyit, azután tokajit.

A pincér: Sajtot vagy gyümölcsöt is parancsolnak?

B: Hozzon almát és emmenthalit, azután két feketét.

A: Fizetek. Kérem a számlát.

B: Nem akar egy kicsit sétálni?

A: De igen. Elmegyünk és megnézzük a várost.

B: Nagyon jó lesz, Ön már ismeri Budapestet, kalauzolni fog engem.

A: Természetesen, nagyon szivesen.

HUSZONEGYEDIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Mit látnak az utasok, mikor Budapest felé közelednek? 2. Min kell átmennie az embernek, ha egyik országból a másikba utazik? 3. Hol van a vámvizsgálat? 4. Ki nézi meg a csomagokat? 5. Mit csinálnak az utasok, mikor megérkezik a vonat? 6. Mit csinál az ember, miután kiszállt a vonatból? 7. Ki viszi a csomagokat az autóhoz? 8. Mit kell adni a hordárnak? 9. Hova vitetik magukat az urak? 10. Kitől kér szobát a szállodában? 11. Mit mond a portásnak? 12. Mit kérdez, ha tetszik a szoba? 13. Mit kell kitölteni a vendégeknek, mielőtt felmennek szobájukba? 14. Miért tetszik A úrnak B úr szobája? 15. Hova nyílik A ur ablaka? 16. Ki viszi

fel a csomagokat a szobába? 17. Mit csinálnak az urak étkezés előtt? 18. Hol esznek ebédet? 19. Ki vezeti őket az asztalhoz? 20. Mit tesz eléjük a pincér? 21. Mi van az étlapon? 22. Mondjon néhány levest, előételt, halat, szárnyast, sültet, salátát, sajtot, gyümölcsöt. 23. Mit rendel A úr? 24. Mit eszik B úr? 25. Mit isznak az urak? 26. Milyen sültet szeret Ön? 26. Mit iszik az ember a sültekhez, bort vagy sört? 27. Mit isznak az urak ebéd után? 28. Mit csinálnak ebéd után? 29. Miért kalauzolja A úr B urat? 30. Szeret Ön sétálni?

Budapesten

A kereskedések.

A városokban sok ház van. A házak közt vannak az utcák. Az utcákon autók, kocsik, villanyosok és emberek járnak. Az autók, a kocsik, a villanyosok az úttesten járnak, az emberek a járdán mennek.

Mondja el Budapest legnagyobb utcáinak a nevét. Mik járnak az úttesten? Kik mennek a járdán? Hol vannak az utcák? A házakban, a földszinten kereskedések és üzletek vannak. Ha keztyüt, cipőt, kalapot, ruhát vagy más valamit akar vásárolni, bemegy egy kereskedésbe. Budapesten sok nagy kereskedés és üzlet van, vannak nagy áruházak is. Sok kereskedés van a Rákóczi úton?

Az üzletben valami árút kérünk. Az elárusító vagy az elárusítónő átadja az árúkat. Ön pénzt ad az árúkért, fizet. Ön megveszi az árút, a kereskedő, az elárusító eladja. Nem akarja megvenni ezt a könyvet? Nem, már megvettem. Hol vette? Egy könyvkereskedésben.

Ha Ön egy pár keztyüt akar venni, akkor bemegy egy kereskedésbe és azt mondja az elárusítónak: „Kérek

egy pár keztyüt.“ Vagy megkérdezi: „Hol van a keztyüosztály?“ Egy elárusítónő megmutatja az utat. Azt mondja: „Tessék egyenesen, jobbra, (balra) menni“, vagy: „Az első emeleten, jobbra.“

Mit kérdez Ön, ha bemegy egy áruházba és vásárolni akar valamit? Csak egy osztály van a nagy áruházakban, vagy van több is? Melyik ennek a szobának a jobb oldala? Melyik az Ön bal keze?

Ha a keztyüosztályban van, azt mondja az elárusítónőnek: „Mutasson egy pár szarvasbőrkeztyüt“, vagy: „Egy pár fekete cérnakeztyüt kérek“. „Jó minőségü ez a bőr?“ „Mennyibe kerül ez a pár?“

Az a pár nagyon drága. Ez jó lesz, ezt kérem.

Ha cipőt akar vásárolni, akkor a cipőkereskedésbe megy.

Itt boxcipőt kér vagy sevrócipőt vagy lakkcipőt. Van félcipő és egész cipő. A hölgyek antilopcipőt is vásárolnak vagy nyáron vászoncipőt. Az elárusító megkérdezi: „Milyen számot parancsol?“ Ön megmondja a számot: „Harmincnyolcast, negyvenest stb“. Az elárusitó különböző cipőket mutat, Ön kiválaszt egyet és megpróbálja. Ha szorit a cipő, azt mondja: „Itt szűk egy kicsit, szorít.“ Ha nagy a cipő, azt mondja: „Egy számmal kisebbet kérek.“ Ha az egyik pár megtetszik Önnek, megkérdezi, hogy mi az ára és kifizeti a pénztárnál. Az elárusító becsomagolja a cipőt és átadja Önnek.

A. Milyen szép ma az idő! Ilyen jó időben igazán élvezet egy kicsit sétálni. Jöjjön, elmegyünk a Dunakorzóra.

B. Nézze csak mennyi autó, kocsi és villanyos jár itt és mennyi gyalogjáró ember. Olyan nagy a forgalom, hogy négy rendőr igazgatja. Merre megyünk?

A. Most először végigmegyünk a Kossuth Lajos utcán az Apponyi térig, onnan tovább megyünk az Erzsébet hídig, ott lemegyünk a Dunapartra és mindjárt ott vagyunk a korzón. Nézze milyen szépek ezek a kirakatok. Ez itt egy porcellánkereskedés, nézze meg ezeket a gyönyörü pécsi Zsolnai vázákat és ezeket a herendi tányérokat. Milyen szép ennek a ruhakereskedésnek a kirakata, itt láthatja a legújabb divatot.

B. Ott egy könyvkereskedés. Nézze, milyen színes annak a virágkereskedésnek a kirakata.

A. Látja itt, ebben az ékszerüzletben ezt a gyönyörü brilliánsgyűrüt? Mit szól ehez az ezüst cigarettatárcához és ehez az izléses karkötőhöz?

B. A cigarettatárca nem nagyon tetszik nekem, de a karkötő igazán nagyon csinos.

A. Ott a másik oldalon van egy keztyükereskedés. Jöjjön velem, szeretnék egy pár keztyüt venni magamnak. (Bemennek az üzletbe.)

Az elárusító: Tessék parancsolni, mivel szolgálhatok?

A. Egy pár szarvasbőrkeztyüt kérek.

Az elárusító: Milyen számut tetszik parancsolni?

A. Hét és felest (hét és egy negyed). Mutasson néhányat.

Az elárusító: Ez itt nagyon jó minőségü.

A. Mennyibe kerül?

Az elárusító: Tizenkét pengő.

A. Nono, az nagyon drága.

Az elárusító: Tessék parancsolni, ez itt olcsóbb, de nem olyan jó minőségü. Vannak még olcsóbbak is, de azokat nem ajánlom, mert nem tartósak.

A. Ez jó lesz, csomagolja be kérem.

Az elárusító: Mivel szolgálhatok ezenkívül?

A. Köszönöm, most nincs másra szükségem.

Az elárusító: Tessék a pénztárnál fizetni.

A pénztáros (visszaad húsz pengőből): Tizenkettő meg nyolc az húsz. Köszönöm.

A. Jó napot kivánok.

Az elárusító: A viszontlátásra.

A. Ez itt a Ferenciek tere, ez itt Pázmány Péter szobra, az meg Verbőczy Istváné. Nézze csak, milyen szép az Erzsébet híd. Az ott a Gellérthegy. Most lemegyünk a korzóra.

B. Szép ez a nagy folyó és milyen eleven a korzó! Sok ember van itt és mennyi szép asszony!

A. Az ott a másik parton Buda, ott van a királyi palota, a Mátyástemplom és a Halászbástya. Ez meg a Lánchíd, ott az Akadémia. Itt vagyunk a Belvárosban.

B. Milyen tér ez?

A. Ez a Vörösmarty tér, itt van a híres Berlitz iskola.

B. Hova megyünk most?

A. Most hazamegyünk a szállodába, mert nemsokára ebédidő lesz, én már jó éhes vagyok.

HUSZONKETTEDIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Mit csinálnak A és B úr az első nap Budapesten? 2. Hova mennek sétálni? 3. Milyen idő van? 4. Mit látnak az utcán? 5. Miért áll négy rendőr az utcán? 6. Nagy a forgalom Budapesten? 7. Milyen kereskedést látnak először az urak? 8. Melyik kirakat tetszik B úrnak? 9. Miért szép a virágkereskedések kirakata? 10. Milyen porcelánok tetszenek A úrnak? 11. Mit lehet látni a ruhakereskedések kirakataiban? 12. Melyik a leghiresebb magyar porcelángyár? 13. Milyen hires porcelánok vannak még? 14. Milyen üzletben lehet gyűrüt és más ékszereket vásárolni? 15. Szereti az izléses ékszereket? 16.

Hol lehet keztyüt venni? 17. Milyen üzletbe mennek be az urak? 18. Miért mennek oda? 19. Ki vásárol az üzletben és ki ad el? 20. Mit kérdez az elárusitó? 21. Mit felel A úr? 22. Milyen számu keztyüt kér A úr? 23. Milyen keztyüt szokott Ön viselni? 24. Milyen minőségü keztyüt mutat először az elárusító? 25. Mi az ára a jó minőségü keztyünek? 26. Melyik árú jobb, az olcsó vagy a drága? 27. Hol fizet A úr? 28. Mit látnak az urak az Erzsébet hídnál? 29. Kik sétálnak a korzón? 30. Hol van a korzó? 31. Hol van a királyi palota? 32. Milyen téren van a Berlitz iskola? 33. Miért mennek haza az urak?

Budapesten

Séta az utcákon.

Ha volt már egy városban, akkor ismeri azt a várost. Budapestet még nem ismeri, mert még nem volt ott. Milyen városokban volt már? Volt már Londonban? Volt már Konstantinápolyban? Ha egy olyan város utcáin megy, amelyikben még nem volt, akkor a járókelőktől vagy a rendőröktől kér felvilágositást. Az ember megkérdezi: „Merre van kérem az Opera?“ „Merre van kérem a Keleti pályaudvar?“ „Engedelmet kérek (bocsánatot kérek), hogyan jutok az Országházhoz?“ Mit kérdez a rendőrtől, ha a Hungáriába akar menni?

A rendőr vagy a járókelők azt felelik Önnek: „Menjen végig ezen az utcán az első mellékutcáig, azon forduljon be jobbra és menjen egyenesen tovább az Erzsébet térig.“ Hogyan jutok kérem az Erzsébet hídhoz? Merre van kérem a Gellért fürdő? Merre kell mennem a Nyugati

pályaudvarra? Hogyan jutok kérem a Várba — a szállodába — egy bankba — a Nemzeti Szinházhoz — a postára — egy vendéglőbe — a Berlitz iskolába? Merre kell mennem a Dunakorzóra?

A és B úr vasárnap érkeztek Budapestre. Hétfőre kipihenték magukat és elmennek megnézni a várost. Először elmennek a Nemzeti Múzeumba, megnézik a Múzeumkertet, az Arany János szobrot és a Múzeum gyüjteményeit. Onnan tovább mennek a Gellért térre, megnézik a Barlangtemplomot, a Gellért fürdőt, a Müegyetemet és felszállnak egy propellerre. Felhajókáznak a Margitszigetig. Útközben végignézik a két partot. Balról látják a Gellérthegyet, a Várat, a királyi palotát, a Mátyástemplomot, a Halászbástyát, jobbról a Dunakorzót, a Vigadót, az Akadémiát, az Országházat. Átmennek a Ferenc József-, az Erzsébet--, a Lánc- és a Margithíd alatt. A Margitszigeten nagy sétát tesznek, megnézik a romokat, Arany János tölgyeit és megebédelnek a margitszigeti nagyvendéglőben. Ebéd után kiutaznak az Állatkertbe, onnan tovább mennek a Városligetbe, megnézik Vajdahunyad várát és a Szépmüvészeti Múzeumot. Hazafelé végigmennek az Andrássy úton, megnézik az Operaházat, a Szent-István Bazilikát.

A. Jó reggelt, készen van már kedves barátom? Mindjárt indulunk.

B. Hova megyünk ma?

A. Megnézzük a várost. Először elmegyünk a Nemzeti Múzeumba.

B. Készen vagyok, menjünk.

A. Ez itt a Múzeum, Pest egyik legszebb régi épülete, 1837—45-ig épitette Pollack Mihály. Itt szavalta el 1848

március tizenötödikén Petőfi Sándor a Nemzeti Dalt. Ez itt Arany Jánosnak, a nagy magyar költőnek a szobra. A Muzeum körül van a Muzeumkert.

B. Milyen tér ez itt?

A. Ez a Kálvin tér. Most tovább megyünk a Ferenc József hídig, onnan tovább a Gellért térre.

B. Mi ez a szép nagy épület?

A. Ez a Gellért szálloda és fürdő. Budapest fürdőváros, sok gyógyforrása van. A Gellért fürdő a legelegánsabbak közé tartozik, de nagyon hires a Lukács- és a Császárfürdő is. Nagyon szép a Széchenyifürdő a Városligetben és a Szent Margit-fürdő a Margitszigeten.

B. Nézze milyen szép ez a nagy épületcsoport. Mi ez?

A. Ez a műegyetem. Most menjünk le a Dunapartra. Felszállunk egy propellerre és felhajókázunk a Margitszigetig.

B. Nagyon jó lesz. Mi a neve ennek a hegynek?

A. Ez a Gellérthegy, ezen az oldalán nagy barlang volt, most templomot csináltak belőle, nagyon érdekes. A másik oldalon van Gellért püspök szobra. Az az épület a hegy tetején a Citadella.

B. Olyan ez a hegy, mint egy nagy kert. Nézze csak, milyen szép ez a híd.

A. Ez az Erzsébet híd. Itt a bal parton látja a Várat. Ez Budapest egyik legrégibb negyede, a legcsendesebb városrész, tiszta, barátságos utcái és szép, értékes, régi házai vannak. Egy részük még a tizennegyedik századból való. Legszebb épülete a királyi palota. Ez a Turul madár, a régi magyarok harci madara. Az a templom ott a Mátyástemplom, Budapest tizenharmadik századból való legrégibb müemléke. Mellette áll a magyarok első nagy királyának: Szent Istvánnak a szobra.

B. Igazán gyönyörü ennek a városnak a fekvése. Milyen szépek azok a hegyek ott.

A. Az ott a Jánoshegy, majd holnap felmegyünk a kilátóra. Onnan belátni az egész vidéket.

B. Ez itt milyen épület?

A. Ez az Országháza, 1885—1900—ig épült, Steindl Imre tervezte. De már itt vagyunk a Margitszigeten. Szálljunk ki.

B. Gyönyörű ez a sziget, olyan ez is, mint egy szép nagy park.

A. Igen, a pestiek nagyon szeretik, tavasszal és nyáron sok-sok gyermek jár ide. De menjünk tovább. Itt már mindig nagyobb lesz a csend, itt írta utolsó verseit Arany János. Ezek az ő tölgyei. Mindjárt ott leszünk a romoknál. A tizenharmadik században itt domonkosrendi zárda volt, itt élt Boldog Margit királyleány. Ha tovább megyünk, a fürdőhöz érkezünk. Ez itt a nagyszálló. Itt megebédelhetünk.

B. Nagyon jó lesz, már ugyis nagyon éhes vagyok.

Az urak megebédelnek, ebéd után igy szól A úr.

A. Most kimegyünk a Városligetbe. Gyalog menjünk vagy autón?

B. Fáradt vagyok egy kicsit, menjünk autón.

A. Rendben van. Most végigmegyünk a Margithídon, ez itt a Nyugati Pályaudvar. Itt vagyunk az állatkertnél. Szálljunk ki.

Miután végigjárták az állatkertet, továbbmennek a Városligetbe.

B. Szép ez a tér. Mondja csak, miféle szoborcsoport az ott?

A. Az a milléniumi emlékmü. 1896-ban állitották fel, mikor az ország ezeréves fennállását ünnepelték. A lovas alakok a magyar vezérek, az oszlopok között a magyar királyok szobrai állanak.

A. És ez itt balra milyen épület? Ez a Szépművészeti Múzeum. Most átmegyünk a városligeti tavon. Ott szemben látja Vajdahunyad várát.

B. Mi a neve ennek a szép hosszú utcának?

A. Ez az Andrássy út, most végigsétálunk ezen és kiérkezünk a Körútra. Ha tovább megyünk, meglátjuk a Jókai szobrot, azután az Operaházat.

B. Mennyi ember van ezen az utcán!

A. Igen, este nagyon forgalmas az Andrássy út. De már egész este van, nem akar még hazamenni?

B. De igen, ma korán akarok lefeküdni, mert fáradt vagyok és holnap még sokmindent meg akarok nézni.

HUSZONHARMADIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Mit csinálnak az urak hétfőn? 2. Hova mennek először? 3. Ki építette a Múzeumot? 4. Mit szavalt el itt Petőfi Sándor? 5. Kinek a szobra van a Múzeumkertben? 6. Hova mennek az urak a Múzeumból? 7. Hol van a Gellért fürdő? 8. Miért fürdőváros Budapest? 9. Melyek Budapest legszebb fürdői? 10. Hova hajókáznak az urak a Gellért tértől? 11. Mivel mennek a Margitszigetig? 12. Melyik hegyet látják először? 13. Mi van ennek a hegynek az oldalában? 14. Mi van a Gellérthegy tetején? 15. Melyik a legszebb pesti híd? 16. Melyik a legcsendesebb városrész Budán? 17. Milyen házak vannak a Várban? 18. Melyik a Vár legnagyobb épülete? 19. Melyik a legrégibb budapesti műemlék? 20. Kinek a szobra áll a Mátyástemplom mellett? 21. Szép Budapest fekvése? 22. Honnan lehet belátni Budapest egész vidékét? 23. Mikor épült az Országház? 24. Mit csinálnak az urak a Margitszigeten? 25. Szeretik a pestiek a Szigetet? 26. Kinek a tölgyei vannak ott? 27. Mi van még a Szigeten?

28. Hol ebédelnek az urak? 29. Mit csinálnak ebéd után? 30. Gyalog mennek a Városligetbe? 31. Nem nézik meg az Állatkertet? 32. Miért mennek autón? 33. Milyen szoborcsoportot látnak a Városligetben? 34. Mikor állitották fel a milléniumi emléket? 35. Milyen vár van a városligeti tó mellett? 36. Melyik utcán mennek az Operához? 37. Miért mennek haza az urak?

A vidéken

Meleg van nyáron? A városban maradunk nyáron? Hova mennek Önök nyáron? Falura mennek, vagy a Balatonra, vagy a tengerre? A vidéken is olyan meleg van, mint a városban? A vidéken hegyeket, völgyeket, erdőket, mezőket, réteket, kerteket és falukat látunk.

Hol vannak Európa legmagasabb hegyei? Svájcban. Melyik Magyarország legmagasabb hegye? A Kékes. Hogy hívják Magyarország legnagyobb folyóját? Hogy hivják Önt? Hegyen fekszik Bécs városa vagy völgyben? A réten fű nő, a mezőn búza, rozs, árpa, kukorica, burgonya. A réten és a mezőn szines mezei virágok nyílnak. A margaréta, kankalin, a libavirág, a fürtös gyöngyike, a hajnalka, a búzavirág, a pipacs mezei virágok. Mi nő a réten? Mi virágzik a mezőkön? Milyen színü a fű, a búzavirág, a pipacs? Mi terem a mezőn? Milyen színü a búza?

A virágoskertben virág nyílik, rózsa, liliom, tulipán, szekfü, muskátli. A konyhakertben vetemények: zöldség, uborka, paradicsom, káposzta, saláta stb. terem. Mi terem a konyhakertben? Mi nyílik a virágoskertben? Mondjon egypár virágot. A gyümölcsösben gyümölcsfák vannak. Itt terem a gyümölcs. Mondjon egypár gyümölcsöt. Az almafa almát, a körtefa körtét, a diófa diót, a

barackfa barackot terem. A málna nem fán terem, hanem bokron. Milyen bokor terem málnát? Mit terem a körtefa? Mit terem a diófa?

Tavasszal virágoznak a fák, nyáron levelesek, ősszel lehullatják levelüket, télen kopaszak. Ha sok levél van a fákon, akkor lombosak. Vannak gyümölcsfák, amelyek nyáron teremnek és olyanok is vannak, amelyeknek a gyümölcse ősszel érik. A dió ősszel érik meg. A szőlő is ősszel érik. Milyen évszakban virágosak a fák? Mikor lombosak? Melyik évszakban hullik le a lomb? Milyenek a fák télen? Mikor érik a szőlő?

János: Jó reggelt Péter, keljen fel, már a hasára süt a nap. Nincs kedve egy kicsit sétálni?

Péter: Jó reggelt. Milyen idő van? Az éjjel esett az eső, nincs nagy sár?

János: Igen szép idő van. Már régen kitisztult, kisütött a nap. Nincs semmi sár sem. Igy eső után nagyon szeretek sétálni, olyan jó földszag van a mezőkön.

Péter: Jól van, menjünk. Siessünk, mert később nagyon meleg lesz.

János: Igaza van. Dél felé már nagyon süt a nap. De ha nagyon meleg lesz, leülünk egy fa árnyékába.

Péter (séta közben): Már érik a gabona, nézze csak, milyen sárga már a rozs. Szép nagy ez a vetés. Úgy hullámzik a szélben, mint a tenger.

János: Nemsokára megkezdődik az aratás. Ez a búzavetés is nagyon szép, csak egy kicsit sok benne a pipacs. Nézze azt a kislányt, milyen nagy csokor virágot szedett. Mezei virágot: pipacsot, búzavirágot, harangvirágot.

Péter: Jó gyorsan jöttünk, már itt vagyunk a szőlőknél. Úgy látszik, jó termés lesz az idén. Hanem nekem

melegem van, nagyon süt a nap. Üljünk le oda a fa tövébe, ott hűvös lesz, mert nem süt oda a nap.

János: Jó, heveredjünk ide a gyepre, olyan mint a szőnyeg. Nézze, milyen kedvesek ezek a kis százszorszépek. Kellemes itt a hűvös árnyékban heverni.

Péter: Milyen fa ez?

János: Ez diófa, sűrü lombja van, azért ilyen árnyékos. Azok ott mandulafák és barackfák. Itt a szőlőben csak gyümölcsfák vannak. Az erdőben nincsenek gyümölcsfák, ott tölgyfa, bükkfa, gyertyánfa és akácfa nő. Itt a hegyoldalban fenyőfák is vannak, ezek télen sem hullatják le lombjukat, mindig zöldek. Karácsonykor, december 25.-én, fenyőfát szoktak feldisziteni, ez a karácsonyfa.

Péter: Kinek a szőlője ez?

János: Ez Őry úr szőllője, itt van a pincéje is. Gazdag ember, nagy birtoka van. Menjünk most haza, a faluban megnézzük Őry úr udvarházát. Szép régi kúria.

Péter: Melyik az a ház?

János: A templom mellett áll, szép nagy virágoskert van előtte. Ha bemegyünk a kapun, tágas udvarra érünk, jobbra van a ház bejárata, hátul, a ház mögött a konyhakert és a gyümölcsös. Őry bácsi nagy kertész, szereti a virágokat. Híres rózsafái vannak.

Péter: Én is szeretem a virágot, az íróasztalomon mindig van virág.

János: Harangoznak, dél van. Siessünk haza, mert itt falun ilyenkor van az ebéd és ha későn jövünk, nem kapunk semmit.

HUSZONNEGYEDIK GYAKORLAT

(Feladat).

1. Milyen az idő nyáron? 2. Hova mennek a városi emberek nyáron? 3. Miért mennek az emberek vidékre? 4. Mi nő a réten? 5. Mi terem a mezőn? 6. Mi terem a

konyhakertben? 7. Mit teremnek a gyümölcsfák? 8. Mi nyílik a virágoskertben? 9. Mikor virágoznak a fák? 10. Milyenek a fák télen? 11. Mikor érik a szőlő? 12. Miért megy János és Péter sétálni? 13. Hol van hűvösebb, az árnyékban vagy a napon? 14. Hova ül az, akinek melege van? 15. Milyen színü az érett búzavetés? 16. Miért van hűvös az árnyékban? 17. Milyen mezei virágokat látni a mezőn? 18. Hova heverednek le János és Péter? 19. Miért árnyékos a diófa? 20. Milyen színü a búzavirág? 21. Milyen fák vannak a gyümölcsösben? 22. Milyen fák vannak az erdőben? 23. Milyen fából csinálnak karácsonyfát? 24. A fenyőfák is lehullatják levelüket? 25. Kinek a háza van a faluban a templom mellett? 26. Hogy hívják a vidéki úriházakat? 27. Mi van Őry úr háza előtt? 28. Milyen virág van a virágoskertben? 29. Van az Ön iróasztalán virág? 30. Mikor esznek ebédet a faluban? 31. Miért harangoznak?

Az állatok

Ez ló, ez tehén, ez kutya. A ló állat, a kutya és a tehén is állatok. Ez oroszlán, ez meg tigris.

A kutya, a ló, a tehén háziállatok. Az oroszlán és a tigris vadállatok. A lónak, a kutyának, a tigrisnek négy lába van, ezek négy lábu állatok.

Ezek itt madarak. A sas madár. A madaraknak csak két lábuk van, de van két szárnyuk is. Ezekkel repülnek. A négylábu állatok a földön mennek, a madarak is tudnak járni, de repülni is tudnak. A levegőben repülnek. Mivel repülnek a madarak? Hol járnak a négylábu állatok? Hol repülnek a madarak?

Az embereknek szájuk van, az állatoknak is van szájuk, a madaraknak csőrük van. Az ember szájával eszik, a

madár csőrével. A mi fejünkön haj van, az állatokat szőr fedi, a madaraknak tolluk van. Mondjon egypár háziállatot. Mondjon egypár vadállatot. Hány lába van a kutyának? Hány lába van a madárnak? Mi van az emberek fején? Mi fedi a madarakat? Mi fedi a négylábu állatokat?

A halak a vizben vannak. Az állat jár, a madár repül, a hal úszik. Hol úszik a hal? Tud menni a hal? Tud Ön úszni? Tud úszni a kutya? Az állatok esznek, isznak, lélegzenek, mert élnek. Ha az állat nem tud lélegzeni, megdöglik. Ha az ember nem eszik, nem iszik, nem táplálkozik, meghal. Él az ember, ha nem lélegzik? Mi lesz az állattal, ha nem táplálkozik?

Az embernek és a legtöbb állatnak van látó, halló, tapintó, szagló és ízlelő érzéke. Szemünkkel látunk, a szem a látás szerve. Fülünkkel hallunk, a fül a hallás szerve. Orrunkkal szagolunk, az orr a szaglás szerve. Kezünkkel tapintunk, a kéz a tapintás szerve. Nyelvünkkel ízlelünk, nyelv az ízlelés szerve.

Hány érzéke van az embernek? Melyek az ember érzékszervei?

Tüdőnkkel lélegzünk, a tüdő légzőszerv. A levegőt orrunkon át lélegezzük be. A tüdő a mellkasban van. Mit lélegzünk? Mivel lélegzünk?

Szánkkal eszünk. Mikor eszünk, táplálkozunk. Ételeket eszünk; az étel táplálék. Az étel, amit megettünk, gyomrunkba kerül; a gyomor megemészti. A gyomor az emésztés szerve. Melyik az emésztés szerve?

Ha elvágom a kezemet, vérzik. A piros vér az ember egész testében kering. Az állatoknak is van vérük. A vérkeringés szerve a szív. A szív is a mellkasban van. Milyen színü a vér? Hol kering a vér? Melyik a vérkeringés szerve? Hol van a szív?

Ha az emésztés, a vérkeringés és a lélegzés rendben

van, akkor egészségesek vagyunk. Ha nem vagyunk egészségesek, akkor betegek vagyunk. Ha az ember lázas, akkor beteg. Mindig egészségesek a kisgyermekek? Aki sokszor beteg, az beteges. A beteges emberek sokszor feküsznek. Sokat eszik a beteg ember? Jó étvágya van Önnek, ha beteg?

Háziállatok: a ló, az ökör, a tehén, a borju, a szamár, a bárány, a birka, a kutya, a macska, a kecske, a disznó, a teve.

Vadállatok: Az oroszlán, a tigris, a medve, a farkas, a róka, az elefánt, a majom.

Madarak: a kakas, a tyuk, a csirke, a liba, a réce, a galamb, a pulyka, a páva, a sas, a bagoly, a strucc, a fecske, a veréb.

Halak: a fogas, a csuka, a ponty, a hering, a szardínia.

Más állatok: a cethal, a kígyó, a béka, a méh, a pók, a légy, a szúnyog, a moly, a pillangó, a hernyó, a csiga.

Az emberek és az állatok meg tudják változtatni helyüket, élnek. Ahoz, hogy éljenek, szükségük van arra, hogy egyenek, igyanak, lélegezzenek. Levegő és táplálék nélkül nem tudnak élni.

Az embernek és a legtöbb állatnak öt érzéke van. Ezek: a látás, hallás, tapintás, ízlelés és szaglás. Az érzékszervek: a szem, a fül, a nyelv, az orr, a kéz. Szemünkkel látunk, fülünkkel hallunk, nyelvünkkel izlelünk, orrunkkal szagolunk, kezünkkel tapintunk.

A látás megmutatja a színeket, a tárgyak kiterjedését, helyzetét és helyét. Fülünkkel halljuk a különböző hangokat, a tapintással érezzük a hideget, meleget, ha megégetjük vagy elvágjuk a kezünket, ezzel érezzük a fájdalmat, ez által tudjuk, hogy puha-e valami vagy

kemény. Nyelvünkkel megérezzük az ételek izét, orrunkkal megérezzük szagukat.

Az állatokat a következő csoportokba szokták osztani: négylábúak, madarak, halak, csúszómászók, kétéltüek, rovarok.

A négylábu állatok a szárazföldön élnek. Négy lábuk van, tudnak járni, futni, ugrani. Testüket szőr fedi.

A madarak a földön, a levegőben és a vizen élnek. Csak két lábuk van, de van két szárnyuk is. Ezzel repülnek. Nincs szájuk, hanem csőrük van. Testük tollal van fedve.

Az embereknek és az említett állatfajtáknak piros, meleg vérük van, melyet a sziv tart mozgásban. Tüdejükkel lélegzenek, gyomruk megemészti az eleséget. Ha a szív, a tüdő vagy valamelyik másik szerv nem működik rendesen, akkor az ember vagy az állat beteg.

A halak a vízben élnek. Nincs sem lábuk, sem kezük, sem szárnyuk, uszonyaik vannak; uszonyaik és farkuk segitségével úsznak. Testük pikkelyekkel van fedve.

A kígyó csúszómászó állat. Nincsen lába, a földön csúszik.

A béka kétéltü állat. A vízben is tud élni, meg a szárazföldön is.

A méh, amelyik a mézet gyüjti, a selyembogár, amelyiknek a hernyója a selyemfonalat szolgáltatja, hasznos rovar. A légy és a szunyog kártékony rovarok.

HUSZONÖTÖDIK GYAKORLAT.

(Feladat.)

1. Mondjon néhány háziállatot. 2. Milyen vadállatokat látott már? 3. Meg tudják változtatni helyüket a növények? 4. Mit kell tenniük az állatoknak ahoz, hogy éljenek? 5. Élhet az ember táplálék nélkül? 6. Tud

nőni a növény víz nélkül? 7. Élhet az állat levegő nélkül? 8. Melyik az öt érzék? 9. Melyik az öt érzékszerv? 10. Mit érzünk az egyes érzékszervekkel? 11. Milyen csoportokra szokták osztani az állatokat? 12. Mi haszna van az embernek a háziállatokból? 13. Melyik vadállat hasonlít a kutyához? 14. Hát a macskához? 15. Mi a különbség a madarak és a négylábu állatok között? 16. Mi a különbség a halak és a madarak között? 17. Melyik a legnagyobb madár? 18. Hasznos állat a sas? 19. Hogy hivják azt a kis szürke madarat, amelyik az utcákon csípog? 20. Melyek a táplálkozás szervei? 21. Mivel hall az ember? 22. Miben él a hal? 23. Hogyan mozog a kígyó? 24. Jár a béka? 25. Mit csinálnak a méhek? 26. Milyen állat a légy? 27. Mi fedi a madarakat? 28. Miért kétéltü állat a béka? 29. Hány érzéke van az embernek? 30. Hol repülnek a madarak?

Az ember

Az ember hasonlít az állathoz; ennie, innia, lélegzenie kell, ha élni akar. De az ember különbözik is az állattól. Az állat nem tud beszélni, az ember pedig tud. Azért beszélünk, mert gondolkodunk. A gondolkodás székhelye az agy, agyunkkal gondolkodunk. Az agy az ember fejében van.

Miben hasonlítunk az állatokhoz? Abban, hogy az állatoknak is kell enniük, inniuk és lélegzeniük, ha élni akarnak. Miben különbözünk az állatoktól? Abban, hogy gondolkodunk és beszélünk. Miért beszél az ember? Mert gondolkodik. Mivel gondolkodunk? Értelmünkkel. Hol van az értelem székhelye? Az agyban. Hol van az agy?

Jelenlévő és távollévő személyekre tudunk gondolni. Olyan dolgokra is tudunk gondolni, amelyek itt vannak,

amelyeket látunk és olyanokra is, amelyeket nem látunk, amelyek nincsenek itt. Mindig jelen vannak az iskolában az összes tanítványok? Kik voltak tegnap a szinházban? Itt van Berlitz úr? Tud Ön azért rágondolni? Tury úrra gondol, ha arcképét látja? Gondolt tegnap arra, hogy ma magyar óra lesz? Nem gondol a jó meleg szobára, ha hideg van és fázik? Mire gondol az ember, mikor éhes?

Miért jönnek a tanitványok a Berlitz iskolába? Mert nyelveket akarnak tanulni. A tanár tanít, a tanuló tanul. Milyen nyelvet tanulunk? A magyar nyelvet tanuljuk. Hogyan tanul? Magyarul tanulok. Tavaly is magyarul tanult? Nem, tavaly németül tanultam. Hol tanulnak a gyerekek írni és olvasni? Ki tanít az iskolában?

Ha valami világos előttem, megértettem. Ha megértettem valamit és jól megtanultam, akkor tudom. Gyermekkoromban megtanultam írni és olvasni, most tudok írni és olvasni. Tudja Ön az egyszeregyet? Igen tudom. Tud Ön számolni? Igen, tudok. Tudja Ön, mi van a zsebemben? Tudom, mert láttam, hogy zsebre tette az erszényét. Tudnak Önök magyarul? Még nem tudunk jól, de hamarosan megtanulunk. Ért Ön angolul? Igen, értek, de beszélni nem tudok. Fel tudja venni az ember az autót? Nem, mert nehéz. El tud menni az ember az iskolába, ha beteg?

Amit az ember olvasott, látott vagy hallott, azt ismeri. Shakespeare Hamletjét olvastam, tehát ismerem. Budapesten jártam, megnéztem a várost, ismerem Budapestet. Berlitz úrral találkoztam, beszéltem vele, ismerem. Ismeri Ön a miniszterelnököt? Ismer valakit, aki tud törökül? Nem ismerek senkit. Milyen háziállatokat ismer?

Tudok, tudom, tud, tudja, tudunk, tudjuk, tudnak, tudják.

Ismerek, ismerem, ismer, ismeri, ismerünk, ismerjük, ismernek, ismerik.

El tud Ön olvasni egy Jókai regényt? Igen, el tudom olvasni, mert tudok magyarul; ismerem a magyar nyelvet. Olvastam a nevét, tudom, hogy hivják, ismerem a nevét. Hallottam a Trisztán és Izoldát, ismerem a darabot, tudom, hogy Wágner szerezte. Tudja Ön, mennyi pénz van a zsebemben? Nem tudom, mert nem láttam. Tudja Ön, mikor fedezte fel Kolumbus Amerikát? (1492) Ki tudja, hány csillag van az égen? Ki tud kimenni az udvarra, ha nincs nyitva az ajtó? Melyik ember tudja, hogy mikor hal meg? Egyik sem. Meg tudja mondani, milyen idő lesz holnap? Miért nem tudja megmondani?

Tanulta Ön az iskolában, hogy mikor fedezte fel Kolumbus Kristóf Amerikát? Ha nem tudja megmondani, akkor nem jegyezte meg, elfeledte. Ha tudja, akkor megjegyezte, nem feledte el, emlékszik rá. Nem jegyzünk meg mindent, amit tanulunk, sokmindent elfeledünk. Jó az Ön emlékezőtehetsége? Igen, sokmindenre emlékszem. Emlékszik gyermekkorára? Olvasta a Kárpáthy Zoltánt? Igen, olvastam, de már nem emlékszem rá pontosan. Itt van az angol könyv? Nincs itt, otthon feledtem. Emlékszik még a budapesti utazásra?

Az állatok látó-, halló- és szaglóérzéke finomabb, mint az embereké. A sas sokkal messzebbre lát, mint mi, a kutya szimatja olyan jó, hogy nyomon tudja követni gazdáját. Az ember azonban gondolkozik és beszél. Az embernek van lelke, az állatnak nincs.

Értelmünkkel gondolkozunk. Amit gondolunk, gondolat. Beszélünk, hogy másokkal is közöljük gondolatainkat. Ön most arra gondol, amit mondok, különben nem érti meg, amit mondok. Ha arra gondol, amit

mondok, akkor figyel. Akkor is gondol a magyar órára, mikor nincs itt? Gondolt tegnap arra, hogy megírja a feladatot? Mire gondol, ha terített asztalt lát?

Ha valaki helyesen és világosan gondolkozik, azt mondjuk róla, hogy okos. Ha valaki gyorsan tanul, szépen rajzol, azt mondjuk róla, hogy tehetséges (tehetsége van valamihez). Ön gyorsan tanul magyarul, mert jó a nyelv-érzéke. Megérti a nyelvtan finomságait, mert okosan gondolkozik. A felnőttek általában okosabbak, mint a gyermekek. Okos ember gyermekkorában is értelmes. Akinek esze van, az okos, aki nem okos, az ostoba. Ostoba ember volt Sokrates? Miért nem volt ostoba?

Ha valamit megtanultunk, tudjuk. Már egy fél év óta tanulunk magyarul, tehát már sok szót tudunk. Már levelet is tudok írni magyarul. Le tudja írni a nevét? Tudja, hogy hívnak engem? Tudom, mi van a kezében, mert látom, de azt nem tudom, hogy a zsebében mi van, mert azt nem látom. Már jártam Budapesten, láttam és ismerem a várost. Ismer Ön engem? Berlitz urat is ismeri?

Nem emlékszünk mindenre, amit tanultunk; nem tudunk mindent megjegyezni, sokmindent elfeledünk. Már sok magyar szót tanult, többet, mint amennyit tud, de sokat el is feledett. A számokat azonban nem feledte el. Emlékszik még rá, hogy mit tanultunk az első órán?

Az ember érzései fejlettebbek, mint az állatéi. Az édesanya jobban szereti gyermekét, mint az állat a kölykét.

Szeretjük a szép dolgokat is. Szívesen nézzük a szép szobrokat, képeket, szeretünk szép zenét hallgatni, de a csunya dolgok utálattal töltenek el bennünket. Ezért nem szeretjük megérinteni a döglött állatokat és a piszkos dolgokat.

Amit szeretünk, azt kívánjuk (szeretnénk). Ön szereti a jó ételeket, tehát kivánja őket. Mit szeretne enni ebédre? Szeretem a szép kutyákat, szeretnék egyet magamnak is. Én autót szeretnék magamnak. Ha nagyon meleg van, szomjasak vagyunk és kivánjuk a vizet. Aki sokat dohányzik, kivánja a dohányt. Szereti a zenét? Szeretne elmenni az operába? Aki szeretne egy autót, annak egy autó a kivánsága. Beteljesedik minden kivánságunk? Jó napot kivánok. Mi az Ön kivánsága?

A kellemes érzést élvezetnek nevezzük. A szép zenét élvezi az ember. Nagyon élvezem a jó könyveket. Élvezik Önök a dohányt?

Ha valami kellemetlenül érint bennünket, sajnálkozunk. Sajnálom, hogy Kovács úr beteg. Sajnálom, hogy nem mehetek Magyarországra. Nem sajnálja, hogy nem mehet el az operába? Nem sajnálja, hogy már vége van a magyar órának?

HUSZONHATODIK GYAKORLAT

(Feladat)

1. Mindenben hasonlít az ember az állatokhoz? 2. Tud beszélni az állat? 3. Miért beszél az ember? 4. Milyen madárnak legélesebb a szeme? 5. Melyik állatnak legfinomabb a szaglása? 6. Könnyü meglátni a nyomokat hóban? 7. Messze van Berlin Budapesttől? 8. Messzire lát az ember? 9. Melyik állat követi nyomon gazdáját? 10. Melyik hónap követi márciust? 11. Mi a gondolkozás székhelye? 12. Hol van az agy? 13. Gondolt arra tegnap, hogy holnap magyar óra lesz? 14. Mire gondol, ha terített asztalt lát? 15. Tud valaki világosan beszélni, ha nem gondolkozik? 16. Minden embernek van tehetsége a zenéhez? 17. Van Önnek nyelvtehetsége?

18. Okos állat a szamár? 19. Melyik állat okosabb, a kutya vagy az ökör? 20. Milyen az eszes ember? 21. Minden ember értelmes? 22. Ki tudja Ön nyítni az ajtót? 23. Tud Ön írni? 24. Tud Ön magyarul? 25. Hol tanult magyarul? 26. Ki tanította? 27. Emlékszik még az első magyar órára? 28. Nem feledte el, amit ott tanultunk? 29. Mit érez, ha szép zenét hall? 30. Szeretne nagyon gazdag lenni? 31. Szereti a csunya dolgokat? 32. Nem sajnálja, hogy vége van a nyárnak? 33. Mit kiván az ember, ha szomjas? 34. Nem szeretne egy autót?

A család

A család. Az apa és az anya a szülők. A nagyapa és a nagyanya a nagyszülők. A fiuk és a leányok a gyermekek. A nagyszülők gyermekeinek a gyermekei az unokák. A gyermekek testvérek. Nálam idősebb fiutestvérem a bátyám, idősebb leánytestvérem a néném. Fiatalabb fiutestvérem az öcsém, fiatalabb leánytestvérem a hugom. Édesanyám és édesapám fiutestvére nagybátyám, leánytestvére nagynéném. Nagybátyám vagy nagynénem gyermekei unokatestvéreim. Van unokahugom, unokabátyám, unokaöcsém és unokanéném. Édesanyám édesapámnak a felesége. Édesapám édesanyámnak a férje. Édesapám és édesanyám házastársak. Akinek nincs édesapja vagy édesanyja, az árva. Az árva gyermeknek mostoha apja vagy mostoha anyja van. Feleségem édesanyja anyósom, édesapja apósom. Nővérem férje sógorom, bátyám vagy öcsém felesége sógornőm.

A: Nem tudja, hol laknak Asztalosék?

B: De igen, tudom az utca nevét, az Úri utcában laknak, de nem tudom a házszámot. Elfeledtem. Szép lakásuk van.

A: Ismeri Asztalos úr feleségét?

B: Hogyne, ismerem a nagyságos asszonyt is. De ritkán látom, keveset jár társaságba, jó háziasszony és el van foglalva a háztartással és a gyermekekkel.

A: Hányan vannak a gyerekek?

B: Öten, két leány: Magda és Mariska, meg három fiu: Miklós, Dezső és Jóska.

A: Mennyi idős Magda?

B: Magda a legidősebb, tizenhét éves.

A: Már ilyen nagy lánya van. Mennyi idős a legfiatalabb gyermek?

B: Jóska a legfiatalabb, még csak kilenc éves, de nagyon eleven, helyes gyerek.

A: Ez az a fiu, amelyiknek olyan nagy zenei tehetsége van?

B: Nem, ez még nagyon fiatal, Miklós a jó zenész, még csak tizenöt éves, de már nagyon szépen hegedül.

A: Azt hallom, a többi gyermek is jó és tehetséges, bizonyosan sok öröme telik bennük szülőiknek.

B: Jó gyermekek, nincs sok baj velük, de szeretik is egymást. Nagyon szép családi életet élnek.

A: Régóta ismeri már Asztalosékat?

B: Igen, Asztalos Miklós gyermekkori jóbarátom, feleségét is ismerem még lánykorából, sokat jártam hozzájuk. Most is gyakran vagyok náluk.

A: Élnek még a nagyszülők is?

B: Igen, az asszony édesanyja itt lakik náluk, kedves öreg néni. A férfi szülei azonban vidéken laknak, egy kis faluban, ahol birtokuk van, velük is találkoztam már egyszer-kétszer.

A: Szeretik az öregek a kis unokákat?

B: Hogyne, nyáron mindig ott van náluk legalább az egyik. Jót tesz nekik a falusi levegő.

A: Mióta laknak Asztalosék Budapesten?

B: Most már tiz éve lesz, hogy itt laknak. Azelőtt Erdélyben laktak, Kolozsváron. A rokonság még most is Erdélyben van.

A: Nem is tudtam, hogy Asztalos úr székely ember. Szeretnék vele megismerkedni.

B: Jól van, jöjjön velem egyszer. Majd én bemutatom. Jövő héten éppen itt lesznek az öregek is. Meglátja, milyen kedves öreg bácsi Asztalos Miklós édesapja.

A: Nagyon fogok örülni. Előre is köszönöm kedvességét.

HUSZONHETEDIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1 .ről volt szó ebben az olvasmányban? 2. Ki a család feje? 3. Hány gyermeke van Asztalos Miklósnak? 4. Kik a szülők? 5. Kik a nagyszülők? 6. Tudja B úr, hogy hol laknak Asztalosék? 7. Mit feledett el? 8. Hol van az ön lakása? 9. Vannak Önnek testvérei? 10. Hogy hivják az öccsét? 11. Bátyja is van? 12. Szép lány a nővére? 13. Melyikük fiatalabb, Ön vagy a nővére? 14. Fiatalabb az Ön huga, mint a nénje? 15. Nagy az Ön rokonsága? 16. Vannak unokatestvérei? 17. Melyik gyermeknek van zenei tehetsége? 18. Tud Ön hegedűlni? 19. Hát zongorázni? 20. Örülnek a szülők, ha tehetségesek a gyermekeik? 21. Régóta ismeri B úr Asztalosékat? 22. Sokat jár Ön társaságba? 23. Élnek még Asztalos úr szülői? 24. Hol élnek? 25. Hova mennek a gyermekek nyáron? 26. Szereti a nagyapa unokáit? 27. Jót tesz Önnek a ten-

geri levegő? 28. Hol lakik Asztalos úr rokonsága? 29. Mit szeretne A úr? 30. Kedves bácsi Asztalos úr édesapja? 31. Mikor mutatja be B úr A urat Asztaloséknak?

Szálloda, posta, telefon

Dubois úr és felesége egy szép nyári napon Budapestre érkeznek. Az autóval, az utcákon át, a Gellért szállóhoz vitetik magukat, ahol táviratilag egy három szobából és fürdőszobából álló lakosztályt rendeltek. A portás a szálloda titkárjához utasítja őket. Ettől megtudják, hogy a szobákat fenntartották számukra s most rendelkezésükre állnak. Az első emelet helyett azonban csak a másodikon jutott hely. A vendégek, mielőtt felmennek szobáikba, kitöltik a bejelentőlapokat. A külföldiek érkezését bejelentő lapra rá kell írniuk családi és utónevüket, állásukat, foglalkozásukat, vallásukat, családi állapotukat, születési helyüket, állampolgárságukat, útlevelük számát, állandó lakóhelyüket (esetleg a gyermekek nevét), meg kell mondaniuk, mikor léptek be a határon, s ha állandóan az országban laknak, kaptak-e lakhatási bizonylatot. Dubois úr számára már posta is érkezett: üzleti levelek, egy ajánlott és egy express levél. Aláírja a vevényt, azután a hallon keresztül felmennek szobáikba.

Duboisné megáll az ablak előtt. Kinéz a Gellért térre. A szállóval szemben ott látja a Műegyetem egyik épületét, a téren túl a Dunát. Dubois úr szobájának az ablakon kivül erkélye is van. Az erkélyről szép kilátás nyílik a Gellérthegyre. A hegy meredek és sziklás. De a sziklák között utak kanyarognak, az utak mellett fák állnak, a fák alatt pedig virágos gyepszőnyeg zöldel. A

tér mögül ide látszik a Duna és a Duna fölé hajló Ferenc József híd. A folyó felől hűvös szél fú a szálló felé. A főépület mögött van a hullámfürdő, egy óra mulva már Duboisék is fürödni fognak. De Dubois úr előbb még elintézi levelezését. A levelek közül először az expressz levelet bontja fel. Ez Franciaországból érkezett, francia bélyeg van rajt, címe is franciául van írva. Az elintézett leveleket egymás mellé teszi s megírja a válaszokat. Eközben a szobalány kicsomagol, a szekrénybe akasztja a ruhákat és elrakja a fehérneműt. Duboisné könnyü nyári ruhái kissé meggyűrődtek, a szobalány leviszi őket a szabóhoz kivasaltatni. A házaspár most lemegy a hullámfürdőbe, a fürdőzők közé. Dubois úr először a zuhany alá áll, azután rugékonyan fejest ugrik a vizbe. Királyi mulatság a hűvös hullámokban lubickolni.

Dubois úr üzleti ügyei miatt utazott Magyarországra. Feleségét is magával hozta, mert nem szeret felesége nélkül utazni. Már négy év óta nem járt Budapesten, mert hosszú az út a Szajna mellől a Duna mellé. A fürdő után meguzsonnáznak s uzsonna után Dubois úr felhívja üzletfeleit, hogy értesítse őket megérkezéséről. Leakasztja a telefonkagylót s mikor a központ jelentkezik, bemondja a telefonszámot. Igy: József, hetvenöt tizenkettő (7512). Kerényi úr jelentkezik s miután üdvözölték egymást, megállapodnak abban, hogy másnap találkoznak. Egyszerre csak félbe szakad a beszélgetés. Halló, halló, kiáltja Dubois úr, de nem jelentkezik senki. Úgy látszik, szétkapcsolt a központ. De van Dubois úrnak egy olyan üzletfele is, akinek nem tud telefonálni. Ennek levelet ír. Beszél ugyan magyarul, de nem tudja biztosan, hogyan kezdje s hogyan fejezze be a levelet. Erre nézve tanácsot kér a titkártól. Az megmagyarázza neki. Ha idegen embernek ír, így kell kezdenie a levelet: Igen tisztelt uram, vagy: Igen tisztelt Doktor úr, Nagyságos, Méltó-

ságos Asszonyom. Ha jó barátjának ír az ember, így kezdi levelét: Kedves Barátom. Befejezésül pedig ezt írja: Kiváló tisztelettel, igaz híve: Dubois. Jó ismerősnek ezt írja az ember: Szives üdvözlettel; hölgyeknek ezt: Kezét csókolja: stb.

Hat óra körül, mikor befejezte a levélírást, Dubois úr elmegy a postára. Az egyik ablaknál feladja az ajánlott leveleket, bélyeget vásárol s megkérdezi a hivatalnokot, hogy mennyi bélyeget kell tennie leveleire. A hivatalnok megmondja: belföldi forgalomban levélre ... filléres, levelezőlapra ... filléres bélyeget kell ragasztani. Külföldre szóló levelek díjszabása országonként változik. Dubois úr jelentős üzleti ügy végett táviratozni is akar. Megkérdezi a postatisztviselőt, hogy melyik ablaknál lehet táviratot feladni. A távirat azonban nagyon hosszú, a tisztviselő tanácsára tehát légipostán küld izenetet. A repülőgép gyorsabban viszi a levelet, mint a vasut.

Dubois úrnak egy s más elintézni valója van. Elmegy a szálloda titkárjához, hogy tanácsot kérjen tőle.

Dubois úr: Jó napot, titkár úr. Most érkeztem Budapestre és nem ismerem az itteni szokásokat. Legyen olyan kedves, adjon nekem egy-két felvilágosítást.

Titkár: Tessék parancsolni.

Dubois úr: Először is, még ma el kell küldenem ezt a levelet. Nem tudom azonban, hogyan kell írni a címet.

Titkár: Méltóztassék írni: Nagyságos (vagy Méltóságos) Dr. Lónyay Pál mérnök úrnak, Budapest, II. Kelety Károly utca 12. II. 2. Jó, ha a borítékra a cím alá a feladó is odaírja címét.

Dubois úr: Köszönöm szépen. Azután szükségem van magyar pénzre. Hogyan lehet azt szerezni?

Titkár: Itt a házban is van pénzváltó intézet. De akármelyik bankban lehet pénzt váltani. Azonnal elkül-

döm az egyik fiut; ebben a bankban a legújabb árfolyam szerint váltják be a külföldi pénznemeket.

Dubois úr: Köszönöm, majd magam megyek, ugyis van dolgom a városban. Csak azt mondja még meg, merre van az idegenforgalmi iroda. Érdeklődni akarok ott.

Titkár: Az idegenforgalmi iroda a Vigadótéren van, a Vigadóban.

Dubois úr: Köszönöm a felvilágosításokat. Jó napot kívánok.

Titkár: Ajánlom magamat.

Hol van az Ön lába? — *Az asztal alatt.*
Hova áll D. úr? — *A zuhany alá.*
Honnan jön D. úr? — *A zuhany alól.*

Hol úszik a felhő? — *A város fölött.*
Hova száll a felhő? — *A város fölé.*
Honnan jön a felhő? — *A város fölől.*

Hol áll a tanár? — *Az asztal előtt.*
Hova áll a tanár? — *Az asztal elé.*
Honnan jön a tanár? — *Az asztal elől.*

Hol folyik a Duna? — *A hegy mögött.*
Hova folyik a Duna? — *A hegy mögé.*
Honnan folyik a Duna? — *A hegy mögül.*

Hol ül B. úr? — *Az asztal mellett.*
Hova ül B. úr? — *Az asztal mellé.*
Honnan jön B. úr? — *Az asztal mellől.*

Hol sétál X. úr? — *A fák között.*
Hova sétál X. úr? — *A fák közé.*
Honnan jön X. úr? — *A fák közül.*

Hol ülnek B.-ék?	*Az asztal körül.*
Hova ülnek B.-ék?	*Az asztal köré.*
Honnan fú a szél?	*A Duna felől.*
Merre fú a szél?	*A Duna felé.*
Hol megy X. úr?	*Y. úr után.*
Mikor tanulunk?	*Óra közben.*
Mikor utazik X. úr?	*Egy hét mulva.*
Mióta van Pesten?	*Két nap óta.*
Ki helyett beszél Ön?	*X. úr helyett.*
Ki (mi) miatt jött Ön?	*X. úr miatt.* *Egy könyv miatt.*
Ki (mi) végett jött Ön?	*X. úr végett.* *Egy könyv végett.*
Hogyan megy Ön?	*Kabát nélkül.*
Hol van B. úr?	*A keritésen kívül.* *A keritésen belül.*
Hol van Budapest?	*A Tiszán innen, a Dunán túl.*
Hol megy B. úr?	*A téren át.* *A téren keresztül.*

Valamire nézve. Valaminél fogva, valamitől fogva.
Valamihez képest.

HUSZONKILENCEDIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Mikor érkezik Budapestre Dubois úr és felesége? 2. Hol rendeltek szobát? 3. Hogyan rendelték meg a lakosztályt? 4. Kitől tudják meg, hogy fenntartották-e számukra a szobákat? 5. Van hely az első emeleten? 6. Mit csinálnak a vendégek, mielőtt felmennek szobáikba? 7. Mit írnak a bejelentőlapra? 8. Mi érkezett Dubois úr számára? 9. Mit ír alá Dubois úr? 10. Hol áll meg Duboisné? 11. Hova néz ki? 12. Mi van a szállóval

szemben? 13. Mi van a téren túl? 14. Hova nyílik kilátás Dubois úr erkélyéről? 15. Milyen a hegy? 16. Mi kanyarog a sziklák között? 17. Mik állnak az utak mellett? 18. Mi zöldel a fák alatt? 19. Mi látszik ide a Duna mögül? 20. Mikor fognak Duboisék fürödni? 21. Melyik levelet bontja fel először D. úr? 22. Honnan érkezett ez a levél? 23. Mit csinál a szobalány? 24. Mit csinál a könnyü nyári ruhákkal? 25. Kik közé megy a házaspár? 26. Hova áll D. úr? 27. Miért utazott D. úr Magyarországra? 28. Miért hozta magával feleségét is? 29. Hosszú az út a Szajna mellől a Duna mellé? 30. Mit csinálnak D.-ék a fürdő után? 31. Hogyan kell telefonálni? 32. Sok levelet ír ön? 33. Hogyan kell kezdeni a levelet? 34. Ki magyarázza meg ezt D. úrnak? 35. Hogyan kezdi az ember a levelet, amit jóbarátjának ír? 36. Hogyan fejezi be? 37. Mikor megy el D. úr a postára? 38. Hol adja fel az ajánlott levelet? 39. Hát a táviratot? 40. Mi viszi a légipostát? 41. Van D. úrnak valami elintézni valója? 42. Kitől kér tanácsot? 43. Hogyan kell írni egy levél címzését? 44. Hol lehet pénzt váltani? 45. Hogyan váltják be a különböző pénznemeket? 46. Hol van az idegenforgalmi iroda?

Társadalmi szokások

„Ahány ház, annyi szokás". Minden országban mások a társadalmi formák. Ami az egyik országban szokásos, a másikban nevetséges és hibás lehet. A külföldivel gyakran megtörténik, hogy akaratlanul is helytelenül viselkedik. Magyarországon például mindig az urak köszönnek előre a hölgyeknek, úgy, hogy kalapot emelnek. Nem olyan egyszerű a megszólítás kérdése sem. Ismeretlen embereket és távoli ismerősöket, akiknek nincs

valamilyen címük vagy hivataluk, vezetéknevükön szólítunk, pld.: Káldy úr. A magasabb hivatalnokoknak hivataluk nevét mondjuk pld.: Bíró úr, Főorvos úr stb. Akinek valamilyen címe van, azt címével, rangjával szólítjuk, pld.: Doktor úr, Tanácsos úr, Gróf úr, Méltóságos uram. A hölgyeknek azt mondjuk: Nagyságos, Méltóságos Asszonyom. Ismerős úrilányoknak nem mondjuk azt: kisasszony. Keresztnevükön szólítjuk őket. Jóismerősök, különösen a fiatalok, Magyarországon tegeződnek, de sokszor tegeződnek az idősebbek is. Ha valakivel tegeződöm, így köszöntöm: Szervusz. Akit nem tegezek, annak így köszönök: Jó reggelt, jó napot, jó estét kívánok; van szerencsém. Hölgyeknek így köszönök: Kezét csókolom. A magyarban nagyon gyakoriak ezek a szavak: tessék, méltóztassék. Pld.: Tessék leülni, méltóztassék helyet foglalni, tessék elküldeni, méltóztassék feljegyezni. Az Ön megszólítás rendszerint kissé hideg, idegen embereknek mondjuk. Ma már sokszor mondják helyette ezt a szót: maga.

Vannak a meghívásnak s a látogatásnak is bizonyos formaságai. A meghívásnak van hivatalos és bizalmas formája. A hivatalos meghívó körübelül így hangzik:

Gárdonyi Zoltán és felesége szivesen látják Dubois Pál urat és feleségét vacsorára, 1930 január10.-én este 8 órakor.

Budapest, Ménesi út 22.

V. k. *1931. jan. 2.-án.*

Ilyen meghivókat rendesen csak nagyobb estélyek alkalmával küldenek szét. Ilyenkor az étkezésre rendesen tánc következik. Az urak frakkban vagy szmokingban, a

hölgyek estélyi ruhában jelennek meg. A meghívóra bizonyos időn belül válaszolni kell, ilyenformán:

Igen tisztelt Méltóságos Uram és Méltóságos Asszonyom!

Január tizedikére szóló megtisztelő meghívásukat köszönettel elfogadom s a kitüzött időben feleségemmel együtt meg fogok jelenni

Igaz tisztelettel, hívük:
Dubois Pál.

Budapest, 1930. jan. 5.-én.

Vagy:

Igen tisztelt Méltóságos Uram és Méltóságos Asszonyom!

Hálásan köszönöm január tizedikére szóló kedves meghívásukat. Sajnos azonban egyéb fontos elfoglaltságom miatt nem áll módomban annak eleget tenni.

Igaz tisztelettel, hívük:
Dubois Pál.

Budapest, 1930. jan. 5.-én.

Másként hangzik természetesen a jó ismerősök meghívója. Ilyenformán:

Budapest, 1931. III. 4.-én.

Kedves Dubois,

hallottuk, hogy megint Budapesten tartózkodik. Legközelebbi csütörtökön néhány ismerős és jóbarát lesz nálunk ebéden, nagyon örülnénk, ha feleségével együtt eljönne. Szives üdvözlettel:

Dr. Kiss Lászlóné.

Dr. Kiss László orvos meghívja magához ebédre Dubois urat és feleségét. Az ebéd fél kettőkor kezdődik. Mikor Duboisék megérkeznek, már együtt van a kis társaság: a háziasszony és az ura, ennek huga és sógora, Marika: az orvos leánya és Kós Károly, a leány vőlegénye.

Kissné: Isten hozta magukat kedves Dubois. Megengedi, hogy bemutassam a társaságot? Szabó Péter, Szabó Péterné, Mariska: a leányom, Kós: lányom vőlegénye, Dubois úr és felesége. Tessék, foglaljanak helyet. Parancsolnak egy cigarettát vagy szivart?

Dubois: Köszönöm szépen, nekem nem szabad, feleségem meg nem dohányzik.

A szobalány: Tálalva van.

Kissné: Akkor menjünk az ebédlőbe. Én magát foglalom le magamnak Dubois, mesélni fog nekem Franciaországról. Tudja, mennyire érdekelnek engem az ottani dolgok. Az asztalnál: Tessék hozzálátni; jó étvágyat kivánok.

Kiss, Duboisnéhoz: Hogy érzi magát Budapesten Nagyságos Asszonyom?

Duboisné: Köszönöm, nagyon jól. Tegnap már az operában is voltunk az urammal. Megnéztük a Bánk Bánt. De nekünk jobban tetszett a dráma, mint az opera.

Kiss: Az operában voltak? Kóshoz: Ti is ott voltatok a Bánk Bán előadásán, nem láttátok Nagyságos Asszonyékat?

Kós: De igen, láttuk őket, csak nem találkoztunk velük. Ők egy első emeleti páholyban ültek, mi pedig a földszinten. Azt hiszem nem vettek észre minket, hiszen akkor még nem ismertük egymást.

Duboisné: Mi egy kissé későn érkeztünk, a zenekar már játszotta a nyitányt, a szünetben pedig bejött hozzánk

egy ismerősünk és vele beszélgettünk. Az előadás után azonban az előcsarnokban azt hiszem láttam magukat.

Kiss: Milyen volt az előadás? Ki énekelte Bánkot?

Duboisné: Az előadás elég jó volt, különösen az első felvonás. Csak a kórusok voltak egy kicsit gyengék. Bánkot Székelyhidy énekelte. Nagyon szép közönség volt.

Kiss: Hallottátok gyerekek, a Nagyságos Asszonynak tetszett az előadás. Nektek miért nem tetszett? Bizonyosan bennetek van a hiba.

Marika: Te mindig bennünket okolsz Apa, pedig nincs igazad. Székelyhidy szépen énekelt, de a többi énekes bizony gyenge volt. Neked könnyű beszélni. Te nem voltál ott.

Kissné: Jól van Marika, ne vitatkozz Apával. Majd ha Párizsba mentek, ott jobbat is hallhattok. Nem akartok oda menni nászútra? Dubois úr nagyon dícséri a párizsi őszt.

Kós: Mi inkább a Balatont választjuk, vagy a Mátrát. Oda azután ti is eljöhettek értünk. Ne mondjátok rólunk, hogy nem vagyunk jó gyerekek.

Kiss: No, belőletek sem lesz világutazó. Mindig mondom, menjetek világot látni, de nem fog rajtatok a szó.

Dubois: Pedig Párizs valóban nagyon szép ősszel. Még nászutasoknak is. Ha eljönnek Párizsba, bennünket is látogassanak meg. Nem messze tőlünk van az Opera

Kiss: Rólatok már eleget beszéltünk gyerekek. Parancsoljon Nagyságos Asszonyom ebből a sültből. Tölthetek bort?

Duboisné: Köszönöm, csak tiszta vizet kérek.

Kissné: Tessék kedves Dubois, egyék, mert éhesen marad.

Az ebéd végén feláll a társaság, kezet nyújtanak egymásnak s azt mondják: „Kedves egészségére“. Azután átmennek a szalonba, itt szolgálják fel a feketekávét.

Én olvasok		*Engem*	*látnak*	*Nekem*	*van*
Te olvasol		*Téged*	*látnak*	*Neked*	*van*
Ő olvas		*Őt*	*látják*	*Neki*	*van*
Mi olvasunk		*Minket*	*látnak*	*Nekünk*	*van*
Ti olvastok		*Titeket*	*látnak*	*Nektek*	*van*
Ők olvasnak		*Őket*	*látják*	*Nekik*	*van*

Bennem	*van*	*Belőlem*	*lesz*	*Belém*	*lát*
Benned	*van*	*Belőled*	*lesz*	*Beléd*	*lát*
Benne	*van*	*Belőle*	*lesz*	*Belé*	*lát*
Bennünk	*van*	*Belőlünk*	*lesz*	*Belénk*	*lát*
Bennetek	*van*	*Belőletek*	*lesz*	*Belétek*	*lát*
Bennük	*van*	*Belőlük*	*lesz*	*Beléjük*	*lát*

Rólam	*beszél*	*Rám*	*néz*	*Rajtam*	*van*
Rólad	*beszél*	*Rád*	*néz*	*Rajtad*	*van*
Róla	*beszél*	*Rá*	*néz*	*Rajta*	*van*
Rólunk	*beszél*	*Ránk*	*néz*	*Rajtunk*	*van*
Rólatok	*beszél*	*Rátok*	*néz*	*Rajtatok*	*van*
Róluk	*beszél*	*Rájuk*	*néz*	*Rajtuk*	*van*

Nálam	*nincs*	*Tőlem*	*kér*	*Hozzám*	*jön*
Nálad	*sincs*	*Tőled*	*kér*	*Hozzád*	*megy*
Nála	*sincs*	*Tőle*	*kér*	*Hozzá*	*megy*
Nálunk	*nincs*	*Tőlünk*	*kér*	*Hozzánk*	*jön*
Nálatok	*sincs*	*Tőletek*	*kér*	*Hozzátok*	*megy*
Náluk	*nincs*	*Tőlük*	*kér*	*Hozzájuk*	*megy*

Velem	*beszél*	*Értem*	*jön*	*Magam*	*megyek*
Veled	*beszél*	*Érted*	*megy*	*Magad*	*mégy*
Vele	*beszél*	*Érte*	*megy*	*Maga*	*megy*
Velünk	*beszél*	*Értünk*	*jön*	*Magunk*	*megyünk*
Veletek	*beszél*	*Értetek*	*megy*	*Magatok*	*mentek*
Velük	*beszél*	*Értük*	*megy*	*Maguk*	*mennek*

HUSZONKILENCEDIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Minden országban egyformák a társadalmi formák? 2. Mi történik meg a külföldivel? 3. Kik köszönnek előre Magyarországon? 4. Hogyan köszönnek az urak? 5. Egyszerű a megszólítás kérdése? 6. Hogyan szólítjuk az ismeretlen embereket? 7. Mit mondunk a magasabb hivatalnokoknak? 8. Hogyan szólitjuk azt, akinek valamilyen címe vagy rangja van? 9. Mit mondunk a hölgyeknek? 10. Hogyan szólítjuk az ismerős úrilányokat? 11. Kik tegeződnek Magyarországon? 12. Hogyan köszönti az ember azt, akivel tegeződik? 13. Hogyan kér meg valakit, hogy üljön le? 14. Milyen megszólítás az Ön? 15. Mit mondanak helyette? 16. Milyen formái vannak a meghívásnak? 17. Hogy hangzik a hivatalos meghívás? 18. Milyen alkalmakkor küldenek szét hivatalos meghívókat? 19. Hogyan jelennek meg ilyenkor az urak? 20. Hát a hölgyek? 21. Hogyan válaszol az ember a meghívóra, ha elfogadja a meghívást? 22. Mit ír az ember, ha más dolga van? 23. Hogyan hangzik a jó ismerősök meghívója? 24. Ki hívja meg ebédre D. urat és feleségét? 25. Mikor kezdődik az ebéd? 26. Kiket mutat be Kissné D. úrnak? 27. Dohányzik D. úr? 28. Mit mond a szobalány? 29. Ki foglalja le magának Dubois urat? 30. Miért? 31. Érdeklik Kissnét a párizsi dolgok? 32. Mit mond Kissné az asztalnál? 33. Hol volt D.-né az urával? 34. Mit néztek meg? 35. Kik voltak még az Operában? 36. Látták D.-ékat? 37. Miért nem vették észre egymást? 38. Mit játszott a zenekar, mikor D.-ék megérkeztek? 39. Milyen volt az előadás? 40. A fiataloknak is tetszett? 41. Miért nem? 42. Kivel vitatkozik Marika? 43. Hova mennek nászútra a fiatalok? 44. Miért nem mennek Párizsba? 45. Mi nem lesz be-

lőlük? 46. Mit mond nekik az apjuk? 47. Eleget beszéltek már róluk? 48. Mit mond Kiss László Duboisnénak? 49. Miért egyék D. úr? 50. Mit mondanak egymásnak a társaság tagjai ebéd után?

A ház és a lakás

Bárdoss úr lakást keres. Érdeklődik az ismerősök között, olvasgatja az ujságokban az apró hirdetéseket s érintkezésbe lép egy-két lakásközvetítővel is, hogy megfelelő lakást találjon. Feleségével is gyakran beszélget a lakás kérdéséről. Felesége a Tisztviselőtelepen vagy valamelyik villanegyedben: a Rózsadombon vagy a Gellérthegyen szeretne lakást bérelni. Különösen a gyermekek miatt. A villatelepeken minden villának van kertje, az utcákon kicsi a forgalom, a levegő sokkal tisztább és jobb, a csend sokkal nagyobb, mint a város belsejében. Egy hátránya azonban van ezeknek a lakásoknak. Messzire feküsznek a központtól s azért elsősorban olyan embernek valók, akinek autója van. De ma már sokkal jobb a közlekedés s a villatelepek is könnyen megközelíthetők. A belvárosi lakásoknak meg van az az előnyük, hogy közel vannak a hivatalokhoz, a szinházakhoz: a város központjához. Olyan embernek, akinek sokat kell szaladgálnia, járkálnia, sokkal megfelelőbb egy belvárosi lakás.

A város belsejében természetesen nagy, többemeletes bérházakban laknak az emberek. Ma már egyre magasabbra építik a házakat. Amerikában harminc, negyven emeletes házakat is építenek. Ezek a felhőkarcolók. Bizony nagy különbség van a házak között, és különbözők a bennük lakó emberek is. Milyen más az élet egy hatalmas amerikai felhőkarcolóban, ahol a különféle iro-

dahelyiségekben lázas munka folyik, hivatalnokok futkosnak, írógépek kattognak, ahol számos lift bonyolítja le az óriási forgalmat s az épületek tetején gyakran szinház, kert vagy mulató van, mint a külvárosok szegényes kis házaiban, ahol az emberek családostul egy-két szobában laknak, az utcasarkokon álldogálnak s a földszintes házak között csak itt-ott bólongat egy-két árva akácfa. Milyen nagy a különbség a pesti bérkaszárnyák és egy falusi udvarház élete között. A bérházakban senkinek sincs kertje, senki sem mondhatja: „Ez az én házam", egy emeleten több család is lakik, idegen emberek járkálnak a folyosókon, az utcáról behallatszik az autók tülkölése, a villanyosok csengetése. Ha az ember este tíz óra után megy haza, kapupénzt kell fizetnie a házmesternek. Mennyivel szebb az élet a kedves, barokk stílü, vidéki magyar udvarházakban, ahol a ház mellett szép kert húzódik a csendesen folydogáló patakig; a patakon túl, a réten vidáman nyargalásznak a csikók, az udvarban futkároznak, játszadoznak a gyermekek, körülugrálják a pulykakakast, amely büszkén lépdel közöttük. Távolabb a szélben hajlongnak a magas, karcsú nyárfák...

Bárdossné is ilyen házat szeretne, de meg kell elégednie azzal a lakással, amelyet egy Erzsébet köruti bérház második emeletén vettek bérbe, mert az ura itt jár hivatalba.

Bárdoss úr feleségével együtt elmegy az Erzsébet körút 22. számu házhoz, hogy megnézze azt a lakást, melyet az egyik lakásközvetítő ajánlott neki. Csengetnek, a szobalány ajtót nyít.

B.: Máté úrral szeretnénk beszélni. Itthon van?

A szobalány: Igen. Kit jelenthetek?

B.: Tessék a névjegyem. A kiadó lakást akarjuk megnézni.

B. és felesége az előszobában várakoznak, míg a szobalány bejelenti őket.

M.: Van szerencsém, jó napot kívánok. A kiadó lakást óhajtják megtekinteni? Méltóztassanak felfáradni velem. A lakás öt szobából és mellékhelyiségekből áll. Az előszobából jobbra nyílik a dolgozószoba, a következő szoba a szalón, azután következik az ebédlő. Az ebédlő mellett van a hálószoba, ettől balra a gyermekszoba. A hálószobából kis tapétaajtó nyílik a fürdőszobába. Itt balra van a konyha, a kamra és a cselédszoba. A szobák két utcára nyílnak.

B.: A szobák szépek, tiszták és világosak, a beosztás is megfelel. Mit szólsz hozzá kedvesem?

B.-né: Nekem is tetszik. Ilyen lakásra gondoltam. Körülbelül ekkora volt a régi lakásunk is. Ugyanennyi szoba is volt benne. Ki lakik a szomszédban? Milyen emberek a többi lakók?

M.: Amint látta Nagyságos Asszonyom, én a magas földszinten lakom, Önök alatt, az első emeleten egy biztosítótársaság hivatalai vannak, a harmadik emeleten pedig egy nyugalmazott minisztériumi tisztviselő lakik leányával és annak családjával.

B.: Helyes. És mondja csak kérem, mennyibe kerül ez a lakás?

M.: Négyezerötszáz pengő évenként, negyedévi részletekben előre fizetendő. Ebben minden bennfoglaltatik.

B.: Rendben van, kiveszem a lakást. Még megnézzük, hogyan lehet legjobban elhelyezni a bútorokat, azután lemegyünk Önhöz és megírjuk a szerződést.

Ebben a szobában helyezzük el a dolgozószobámat, ide az ablak mellé az iróasztalt, ide a fal mellé a könyvszekrényt, itt ebben a sarokban pedig a karosszékeket és a dohányzó asztalt. Jó?

B.-né: Ahogy gondolod. Csak egy új szőnyegre van

még szükség és egy szép asztali lámpára, akkor ez a szoba rendben lesz.

B.: Nekem jó lesz a régi szőnyeg is, azt hiszem inkább a szalónba kell újat vennünk. Különben is szeretnék egészen új szalónberendezést csináltatni. Olyan stílust kell választanunk, amelyik nem üt el az ebédlő stílusától. Mert ezt a két szobát szeretném egy kissé átalakíttatni, úgy, hogy egybe lehessen őket nyítni.

B.-né: Csináltassunk biedermeier butorokat, akkor régi butoraink egy részét is felhasználhatjuk. Tudod, mennyire ragaszkodom hozzájuk. Régi családi képeinket is a szalónban akarom felakasztani.

M.: Milyen stílusu ebédlőjük van Nagyságos Asszonyom?

B.-né: Barokk. Egy két darabját még anyámtól örököltem, a hiányzókat egy műbútorasztalos iparművésszel csináltattuk. Nagyon nyugodt vonalú bútorok, azt hiszem egészen jól összeillenének egy biedermeier szalónnal.

B.: No, majd meglátjuk. A hálószoba is elég tágasnak látszik. Csak tapétája sötét egy kissé. Át fogjuk tapétáztatni, azt akarom, hogy ez a szoba világos és derűs legyen. A gyermekszobát is szeretném átfestetni.

M.: Ezt egykettőre elvégzik a mesteremberek; a vízvezetéket is meg kell igazítatnom. Csekélység az egész, de „rend a dolog veleje“.

B.-né: A konyha falait is szeretném kicsempéztetni, nagyon kényes vagyok arra, hogy tiszta legyen. Milyen a pince és a padlás?

M.: Tiszta és rendes. Mikor óhajtanak beköltözni Nagyságos Asszonyom?

B.-né: Egy hónap mulva. Addig elvégeztetjük az átalakításokat s kitakaríttatom a lakást.

B.: Még egyet; mennyi a felmondási idő?

M.: Egy negyed év.

Jár, járat, csinál, csináltat, takarít, takaríttat.
Ültetek, ültetsz, ültet, ültetünk, ültettek, ültetnek.

Jár, járkál, járogat, járdogál; beszél, beszélget; dob, dobál; szalad, szaladgál, ül, üldögél; vág, vagdal; ír, irkál; farag, faragcsál; nyargal, nyargalász; fog, fogdos; lép lépked; hajlik, hajlong.

Ez az ember Kiss János. — *Az Kovács Péter.*
Ennek van háza. — *Annak nincs.*
Ezt ismerem. — *Azt nem.*
Ehhez eljárogatok. — *Ahhoz nem. stb.*

Ki ez az ember? — *Ugyanaz, aki tegnap volt: K. D.*
Milyen ez az ember? — *Ugyanolyan, amilyen tegnap volt: gazdag.*
Mennyi pénze van? — *Ugyanannyi, amennyi tegnap: sok.*
Mekkora ez az ember? — *Ugyanakkora, amekkora én vagyok: 176 cm.*

Kinek adjak kenyeret? — *Mindenkinek.*
Kitől kérjek pénzt? — *Senkitől.*
Kivel beszélgessek? — *Akárkivel, csak okosan.*
Kihez menjek? — *Ahhoz, akit szeret.*
Kiről beszéltetek? — *Valakiről. stb.*

Mindannyian ott voltatok? — *Igen, valamennyien ott voltunk.*
Senki sem hiányzott? — *De igen, néhányan nem voltak ott. stb.*

HARMINCADIK GYAKORLAT
(Feladat.)

1. Mit keres Bárdoss úr? 2. Hol érdeklődik? 3. Mit olvasgat az ujságban? 4. Kikkel lép érintkezésbe? 5. Miről beszélget feleségével? 6. Hol szeretne a felesége

lakást bérelni? 7. Hol van a Gellérthegy? 8. Miért jobb a Rózsadombon lakni, mint a városban? 9. Hol nagyobb a forgalom, a villatelepeken vagy a város belsejében? 10. Mi a villák hátránya? 11. Ma is nehezen megközelithetők még a villatelepek? 12. Mi a belvárosi lakások előnye? 13. Milyenek a belvárosi házak? 14. Hogyan építik ma már a házakat? 15. Hogy hívják a harmincemeletes házakat? 16. Mi van ezekben? 17. Milyen élet folyik bennük? 18. Mi bonyolítja le az óriási forgalmat? 19. Hogyan laknak az emberek a külvárosokban? 20. Mi bólongat a földszintes kis házak között? 21. Nagy a különbség a pesti bérkaszárnyák s a vidéki udvarházak élete között? 22. Van a bérháznak kertje? 23. Hány család lakik egy emeleten? 24. Kik járkálnak a folyosón? 25. Mi hallatszik be az utcáról? 26. Milyen stilusúak a vidéki magyar udvarházak? 27. Mik nyargalásznak a patakon túl? 28. Hol játszadoznak a gyermekek? 29. Mit ugrálnak körül? 30. Mik hajlongnak a szélben? 31. Miért megy Bárdoss úr az Erzsébet körút 22. alá? 32. Ki nyit ajtót a csengetésre? 33. Mit csinál a szobalány? 34. Hol várakoznak B.-ék, míg a szobalány bejelenti őket? 35. Hány szobából áll a lakás? 36. Milyenek a szobák? 37. Mi nyílik jobbra az előszobából? 38. Mi van a dolgozószoba mellett? 39. Hát azon túl? 40. Milyen szoba van a hálószoba mellett? 41. Hol van a fürdőszoba? 42. Mi nyílik a konyhából? 43. Megfelel a beosztás? 44. Milyen emberek laknak a házban? 45. Kik a szomszédok? 46. Mennyibe kerül a lakás? 47. Kiveszi B. úr a lakást? 48. Hol írják meg a szerződést? 49. Milyen bútorokat helyeznek el a dolgozószobában? 50. Szereti Ön a régi bútorokat? 51. Melyik szobába készíttetnek új berendezést? 52. Milyen stílusú lesz az új szalon? 53. Miért? 54. Hogyan akarja B. úr átalakíttatni a szalónt és az ebédlőt? 55. Összeillik a biedermeier a

barokkal? 56. Elég tágas a hálószoba? 57. Átfestetik a gyermekszobát? 58. Mit csináltat B.-né a konyha falaival? 59. Van pince és padlás? 60. Mennyi a felmondási idő? 61. Mikor költöznek be B.-ék? 62. Mit kell fizetni a házmesternek este tíz óra után?

A sportok

A tél hideg volt és sokáig tartott. De semmi sem tart örökké. Elmúlt a tél s a tavasz már kinn találja az embereket a sporttereken. Aki csak teheti reggel vagy este, hivatalos elfoglaltsága előtt vagy után, siet a sporttelepekre, hogy kedves sportjának egy-két órát szenteljen. Ilyenkor tavasszal rendbehozzák a salakkal borított futópályákat, felássák és friss homokkal töltik fel az ugrópályákat, lehengerlik a futballpályákat. Nagy a sürgés-forgás. Vannak, akik a könnyü atlétikát szeretik, a tavasz az ő szezónjuk. De a tornászok is kivonulnak a tornatermekből, a hordozható tornaszereket kihozzák a szabadba, az egyik csapat a korláton, a másik a nyujtón, a harmadik a lovon tornászik; odébb csapattornát végeznek s egy vidám csoport bakot ugrik. De az atléták sem maradnak el. A salakpálya egyik végében most indulnak a száz méteres futók, ezek rövid távot futnak, a hosszútávfutók reggel treníroznak. Az ugrópályákon is mozgalmas az élet, egymásután jönnek a magasugrók, a távolugrók és a rúdugrók. Odébb a súlydobók, a diszkosz és gerelyvetők készülnek a legközelebbi atletikai versenyre. A klubház erkélyéről egy kis társaság gyönyörködik a mozgalmas képben, de csakhamar más vonja magára figyelmüket. A tenniszpályák felől hangos taps hallatszik. Ott mérkőzések folynak, most dől el, kik fognak résztvenni a nagy nemzetközi tenniszversenyeken. A

férfi páros különösen jól játszik, de a vegyes párok is szépen dolgoznak. Közben lassan bealkonyodik s a pályán elcsendesedik az élet. A társaság behúzódik az öltözőkbe. A fürdőszobákban nagy a lárma, a kimelegedett atléták mosakodnak, zuhanyoznak, törülköznek, fésülködnek, egy kis locsolódás is előfordul. Az öltözőkben már öltözködnek az emberek, a lusták és álmosak már nyujtózkodnak, ásítoznak és az ágy után vágyakoznak. Pedig még sok a megbeszélni való. Egyesek a legutóbbi atlétikai vesenyt tárgyalják meg, mások a jövő verseny esélyeit. Soha sem tudhatja az ember... Mindenkivel megtörténhetik, hogy jó formában lesz és megnyeri a versenyt. S a versenyen dőlnek el a bajnokságok.

Egész télen folytak a készülődések a nyári táborozásra. Szorgalmasan és szépen dolgoztak a fiuk. Most végre itt a nyár, vége az iskolának s a vonat vígan szalad a Balaton felé. Mind itt vannak, az egész csapat. Hangos is a vasuti kocsi, beszélgetnek, nevetgélnek, énekelnek a legénykék.

Pista: Barátom! Ha láttad volna, mikor a Molnár lefutott a jobbszélen, a kapu előtt beadta a lapdát Patakynak és Pataky — bumm — berúgta az első gólt. Gyönyörű volt. Különben is, tudod, én még nem láttam olyan szép összjátékot, mint akkor.

Jóska: Gyerekek! Fogadni merném, hogy Pista már megint a futballért rajong. Mitha másról nem is lehetne beszélni. Halló, hányadik gólt rúgja már Pataky?

Feri: Lehet az már a tizedik is. No, ne mentegetődzzél, lelkesedhetsz tovább. De ne haragudj öregem, engem jobban érdekel a dobogókői kirándulás. Egy ilyen téli táborozás mégis csak szebb, mint egy futballmérkőzés.

Sanyi: Hogyan is volt az a hires kirándulás?

Feri: Hát ide figyelj, majd elmondom. Karácsonykor összebeszéltünk öten fiuk, hogy kimegyünk egy-két napra a Dobogókőre. Téli sportokat akartunk űzni. Mindannyian sífelszerelést vittünk magunkkal, az egyik fiu a ródliját is magával hozta. A helyiérdekű vasúttal mentünk a végállomásig, ott kiszálltunk és fel a hegyekbe. Mehettünk már egy óra hosszat, mikor egyszerre csak borulni kezdett. „No fiuk“, mondom, „siessünk, mert nemsokára sötét lesz.“ Siettünk is, ahogy csak siethettünk. De a menedékház még messze volt, egy órán belül nem érhettük el. „Repülőgép kellene ide“, mondja az egyik fiu. „Meg egy repülőtér, ahol felszállhat“, mondom én. Egyszer csak elkezd havazni, de jó erősen. Majdnem eltévedtünk. Világított ugyan a hó, de az ördög se tud havazásban tájékozódni. Szerencsére jól ismerem a vidéket, iránytű is volt nálam, de még így is könnyen eltévedhettünk volna. Nagysokára mégis elértük a túristaházat. Másnap aztán hajrá, kezdődött az élet.

A parancsnok úr: A téli sportokról beszéltek fiuk? Hát biz az nagyszerü érzés, ha az ember sítalpat köthet a talpára és végigszáguldhat a lejtős hómezőkön. Hát még akkor, ha Svájcba mehet az ember, St. Moriztba, Davosba, vagy az osztrák Alpokba. A hegyeken mindenütt menedékházak, beláthatatlan, érintetlen, nagy hómezők, melyeket még nem szántottak fel a síelők. Csodálatosan szépek a havas téli fenyvesek. A telepeken kilométerhosszúságú pályákat készítenek, itt folynak le a ródli és bobversenyek. A nagy jégpályákon nyüzsögnek az emberek. Ilyenkor vannak a nemzetközi gyors-és mükorcsolyázó versenyek, a jéghoki mérkőzések. Ez a téli sportok eldorádója. Milyen másként volt ez régen. Az emberek féltek a hideg téli napoktól, szánkázni és korcsolyázni is bundában mentek.

Feri: Nekünk is van egy fagyos szentünk. Ugye Laci te még fürdeni is bundában mégy. Most is úgy betakarództál, mintha az északi sarkra mennénk.

Pista: No majd nem húzódozol a fürdéstől, ha a Balatonnál leszünk. Ott kiúszhatjuk és kifürödhetjük magunkat. A vizen lehet csak igazán sportolni. Én bizony egész nap a vizen vagyok nyáron, csónakázom, evezek, vitorlázom, úszom. Őszre olyan barnára égek a napon, mint a csokoládé.

Jóska: Mi a Dunán szoktunk nyaralni, ott nem lehet jól vitorlázni. De evezőscsónak sok van. Nekünk is van egy kétevezős, gurulóüléses csónakunk, azon egész nyáron evezhetek. Ne gondold, hogy csak a Balatonon van viziélet. A Duna is tele van gőzhajókkal, motorcsónakokkal, s különösen szombaton és vasárnap annyi a csónak, hogy alig lehet mozogni tőlük a vizen. Ilyenkor kivonulnak a vadevezősök, sátrakat, pokrócokat visznek magukkal és kint is alusznak sokszor a szabadban.

A parancsnok úr: Készülődjetek fiuk, nemsokára megérkezünk. Gyorsan kell kiszállnunk, mert a vonat nem várakozhatik sokáig. Ne vitatkozzatok. Megérkeztünk. Egy kettő, három, kiszállni!

---

mos, mosakodik, fésül, fésülködik, törül, törülközik, mutat, mutatkozik, takar, takaródzik, menteget, mentegetődzik, nyújt, nyútózik, húz, húzódik.

mutatkozom, mutatkozol, mutatkozik, mutatkozunk, mutatkoztok, mutatkoznak.

*

ad, adhat, mond, mondhat, lát, láthat, tesz, tehet, megy, mehet.

adhatok, adhatsz, adhat, adhatunk, adhattok, adhatnak.

*

adni, kérni:

adok	*adom/adlak*	*kérek*	*kérem / kérlek*
adsz	*adod*	*kérsz*	*kéred*
ad	*adja*	*kér*	*kéri*
adunk	*adjuk*	*kérünk*	*kérjük*
adtok	*adjátok*	*kértek*	*kéritek*
adnak	*adják*	*kérnek*	*kérik*

adtam	*adtam/adtalak*	*kértem*	*kértem kértelek*
adtál	*adtad*	*kértél*	*kérted*
adott	*adta*	*kért*	*kérte*
adtunk	*adtuk*	*kértünk*	*kértük*
adtatok	*adtátok*	*kértetek*	*kértétek*
adtak	*adták*	*kértek*	*kérték*

adni		adni		kérni		kérni	
	fogok		*fogom/foglak*		*fogok*		*fogom / foglak*
	fogsz		*fogod*		*fogsz*		*fogod*
	fog		*fogja*		*fog*		*fogja*
	foguuk		*fogjuk*		*fogunk*		*fogjuk*
	fogtok		*fogjátok*		*fogtok*		*fogjátok*
	fogunk		*fogjuk*		*fogunk*		*fogjuk*

lenni:	*vagyok*	*voltam*	*leszek*
	vagy	*voltál*	*leszel*
	van	*volt*	*lesz*
	vagyunk	*voltunk*	*leszünk*
	vagytok	*voltatok*	*lesztek*
	vannak	*voltak*	*lesznek*

menni, jönni:

megyek	*jövök*	*mentem*	*jöttem*
mégy	*jössz*	*mentél*	*jöttél*
megy	*jön*	*ment*	*jött*
megyünk	*jövünk*	*mentünk*	*jöttünk*
mentek	*jöttök*	*mentetek*	*jöttetek*
mennek	*jönnek*	*mentek*	*jöttek*

menni	*fogok*	*jönni*	*fogok*
menni	*fogsz*	*jönni*	*fogsz*
menni	*fog*	*jönni*	*fog*

HARMINCEGYEDIK GYAKORLAT

(Feladat).

1. Sokáig tartott a tél? 2. Hol találja a tavasz az embereket. 3. Mikor mennek ki az emberek a sporttelepekre? 4. Minek szentelnek egy-két órát? 5. Mit csinálnak a salakpályákkal? 6. Hát az ugrópályákkal? 7. Miért hengerlik le a futballpályákat? 8. Szereti Ön a könnyü atlétikát? 9. Mit csinálnak a tornászok? 10. Hol tornásznak télen? 11. Milyen tornaszerek vannak? 12. Kik végeznek csapattornát? 13. Mit csinál egy vidám csapat? 14. Hol startolnak a futók? 15. Mikor treníroznak a hosszutávfutók? 16. Milyen az élet az ugrópályákon? 17. Mire készülnek a súlydobók és a gerelyvetők? 18. Honnan gyönyörködik egy kis társaság a mozgalmas képben? 19. Mi vonja magára figyelmüket? 20. Mi hallatszik a tenniszpályák felől? 21. Mi dől el most ott? 22. Hogyan játszik a férfipáros? 23. Hogyan dolgoznak a vegyes párok? 24. Mi történik közben? 25. Hova húzódik be a társaság? 26. Mit csinálnak a kimelegedett atléták? 27. Hol öltözködnek az emberek? 28. Mire vágyakoznak a lusták? 29. Mit csinál az ember, ha álmos? 30. Mit tárgyalnak meg egyesek? 31. Mit mérlegelnek mások? 32. Mi történhetik meg mindenkivel? 33. Mik dőlnek el a versenyen? 34. Mire készülődtek a fiuk egész télen? 35. Merre szalad a vonat? 36. Mit csinálnak a legénykék? 37. Ki futott le a jobbszélen? 38. Mit rugott be Pataky? 39. Szép volt az összjáték? 40. Mi szebb, mint egy futballmeccs? 41. Mit mesél el Feri? 42. Mikor beszéltek össze a fiuk? 43. Hova akartak menni? 44.

Mit vittek magukkal? 45. Meddig mentek a helyiérdekűvel? 46. Mennyi ideje mehettek, mikor borulni kezdett? 47. Miért siettek? 48. Milyen messze volt a menedékház? 49. Elérhették egy óra alatt? 50. Hol száll fel a repülőgép? 51. Hogyan kezdett havazni? 52. Miért nem tévedtek el a fiuk? 53. Mi kezdődött másnap? 54. Miről beszél a parancsnok úr a fiúknak? 55. Milyen érzés az, ha az ember végigszáguldhat a havas mezőkön? 56. Milyen a téli sportélet Svájcban? 57. Milyenek a havas téli fenyvesek? 58. Milyen pályákat készítenek a telepeken? 59. Milyen versenyek folynak le itt? 60. Régen is szerették az emberek a téli sportokat? 61. Hogyan megy fürdeni Laci? 62. Hol van Pista egész nyáron? 63. Milyen ágai vannak a vizisportnak? 64. Mivel van tele nyáron a Duna? 65. Kik vonulnak ki vasárnaponként? 66. Mit visznek magukkal a vadevezősök? 67. Miért kell gyorsan kiszállni a fiuknak?

A divat

Változatosság gyönyörködtet. Ez az igazság akkor válik igazán nyilvánvalóvá, ha az emberek öltözködésére gondolunk. Minden kornak megvan a maga öltözködési stílusa, de nemcsak az egyes koroknak, hanem az egyes nemzeteknek, sőt egyes vidékeknek is. Gondoljunk csak arra, milyen másként öltözködtek ezelőtt ötven esztendővel s hogy milyen változatos gazdagságú a különböző népek viselete. De nemcsak az izlés változandósága, hanem a társadalmi szokások is befolyást gyakorolnak a divat változásaira. Egészen másként öltözködik az ember, ha hivatalába megy, ha látogatást tesz, vagy ha estélyekre, bálokra hivatalos. Utcára, hivatalba egyszerű utcai ruhát vesz fel az ember, puha, színes inggel,

fekete vagy barna cipőt, színes harisnyával, barna vagy szürke felöltőt puha kalappal. Hivatalos látogatásra feketébe öltözik az ember, fekete zakkót húz, szürkecsikos nadrággal, csikos fekete nyakkendőt köt s fekete keménykalapot tesz a fejére. Estélyekre vagy bálba frakkban vagy szmokingban megy az ember, keményített mellü inget vesz fel, fekete vagy fehér csokornyakkendőt köt, fekete selyemharisnyát és lakkcipőt húz.

A férfidivat eléggé konzervatív, annál változékonyabb azonban a női. Minden társaságban vannak követendő mintaképek, ezek évenként és szezónonként változtatják a divatot s a társaságbeli hölgyek sietve követik őket. A hölgyek öltözködése sokkal változatosabb, mint a férfiaké, több szabadságot enged az egyéni izlésnek. Otthon általában könnyü pongyolát vagy háziruhát viselnek, utcán, hivatalban utcai ruhát, estélyeken, szinházban, operában estélyi ruhát. Nagy művészet az egyéniségnek megfelelő anyagot, színt, szabást kiválasztani. S a toalett még nem is kész magával a ruhával, a harisnya és cipő színe és formája, a felöltő és kalap megválasztása mind gondot és izlést igényel. Mennyi különböző anyagú és formájú kalapot látunk nap nap után. Apró, karimátlan, bársony, selyem és nemezkalapokat, széles karimájú szalmakalapokat stb. Az elegánsan öltözködő hölgyeknek egész cipőraktáruk van. Ezekben minden cipőfajta megtalálható: apró selyem tánccipők, lakk, sevró, antilop és vászoncipők, alacsonysarku sportcipők és sarok nélküli tenniszcipők*).

---

*) Kereskedőkkel, iparosokkal a megfelelő fogalomkör szókincsét kell begyakorolni itt is és a következő gyakorlatban is.

a) A szabónál

Dóczy úr: Mondja csak kedves Bárdos úr, hol csináltatja ruháit? Ritkán láttam ilyen jó szabású öltönyöket. Szeretnék egy szép világosszürke nyári öltönyt csináltatni, nagy hálára kötelezne, ha megmondaná, ki a szabója.

Bárdos úr: Ezer örömmel. Sándor Eleknél dolgoztatok. Nagyon megbízható, régi cég. A napokban megyek én is próbálni, jöjjön velem, ha van kedve hozzá.

Dóczy úr: Előre is köszönöm a fáradságát. Szöveteket is tart raktáron a szabó, ugye?

Bárdos úr: Jó napot Sándor úr. Megpróbálhatnám a ruhámat? Hoztam egy új rendelőt is.

A szabó: Ezer köszönet. Azonnal hívom a szabászt. Milyen öltönyt méltóztatik?

Dóczy úr: Egy világos nyári utcai ruhát. De lehetőleg egészen síma, könnyű mintázatú szöveteket mutasson. Nem szeretem sem a feltünő szineket, sem az erősen mintázott szöveteket.

A szabó: Méltóztassék választani. Ezek a minták a legdivatosabbak. Milyen szabású legyen a ruha?

Dóczy úr: Egészen síma, széles kihajtóval, egészen keveset derékba szabva. Csinálja a kabátot is, meg a nadrágot is elég bőre, nem szeretem a nagyon szűkre szabott ruhákat. Mennyibe kerül egy öltöny ebből az anyagból?

A szabó: 260 pengő.

Dóczy úr: No, nem mondhatnám, hogy olcsó.

A szabó: A készen vett ruha természetesen lényegesen olcsóbb, mint a mértékre készített. De meg lehet győződve róla, hogy az öltöny elsőrangúan fog állni s az anyag is elsőrendű.

Dóezy úr: Jól van, vegyen mértéket.

A szabó: Egysoros vagy kétsoros legyen a kabát? Milyen bélést méltóztatik parancsolni?

Dóczy úr: Egysoros legyen, két gombbal. Valami egészen könnyü anyaggal kell bélelnie. Mikor lesz készen a ruha?

A szabó: Két hét mulva. Egy hét mulva azonban már próbálhatunk.

b) Divatszalónban

Elárusítónő: Kezét csókolom Nagyságos Asszonyom, mivel szolgálhatok?

Kósné: Egy könnyű tavaszikabátot szeretnék, de nem túl könnyűt és egészen egyszerűt.

Elárusítónő: Méltóztassék. Ez egészen könnyű anyagból van, de a selyembélés és a szőrmegallér meleget tart.

Kósné: Nem mutathatná meg nekem azt a kék kabátot, amelyiket a kirakatban láttam? Az nagyon tetszik nekem.

Elárusítónő: Az a kabát drágább valamivel, 400 pengő, de nagyon divatos s azt hiszem, nagyon jól fog állni a Nagyságos Asszonynak.

Kósné: Szeretném megpróbálni. Nem gondolja, hogy hosszú egy kissé?

Elárusítónő: Egész keveset. Azonnal leküldjük a műhelybe. Az átalakítás nem tart sokáig. Holnapra készen lesz a kabát. Hova küldhetem?

Kósné: Egy estélyi ruhára is szükségem lenne, nem mutathatna be egypárat?

Elárusítónő: Méltóztassék felfáradni az első emeletre, azonnal szólok a próbakisasszonyoknak.

Kósné: Azt hiszem, ez a fehér selyem ruha meg fog felelni. A szabása is tetszik.

Elárusítónő: Elsőrendü anyag és nagyon modern. Ezek a tompafényü selymek most nagyon divatosak. A szabás is egészen modern. Nagyon szép ez a sima egyszerűség, igen jól fog hozzá állni egy fehér gyöngysor. Fiatalos ruha, egy cseppet sem öregít.

Kósné: Mutathatna valami szép kosztűmöt is?

Elárusítónő: Most, az idény végén nincs nagy készletünk. Azt ajánlanám Nagyságos Asszonyom, hogy a szezón elején méltóztassék jönni. Akkor nagyon szép és gazdag választékkal szolgálhatunk.

adni, kérni:

adnék	*adnám*	*kérnék*	*kérném*
adnál	*adnád*	*kérnél*	*kérnéd*
adna	*adná*	*kérne*	*kérné*
adnánk	*adnók*	*kérnénk*	*kérnők*
adnátok	*adnátok*	*kérnétek*	*kérnétek*
adnának	*adnák*	*kérnének*	*kérnék*
	adnálak		*kérnélek*

adtam	*volna*	*adtam*	*volna*	*kértem*	*volna*	*kértem*	*volna*
adtál		*adtad*		*kértél*		*kérted*	
adott		*adta*		*kért*		*kérte*	
adtunk		*adtuk*		*kértünk*		*kértük*	
adtatok		*adtátok*		*kértetek*		*kértétek*	
adtak		*adták*		*kértek*		*kérték*	
		adtalak				*kértelek*	

lenni:

volnék	*volnánk*	*lettem*	*volna*	*lettünk*	*volna*
volnál	*volnátok*	*lettél*		*lettetek*	
volna	*volnának*	*lett*		*lettek*	

menni, jönni:

mennék	*jönnék*	*mentem*	*volna*	*jöttem*	*volna*
mennél	*jönnél*	*mentél*		*jöttél*	
menne	*jönne*	*ment*		*jött*	
mennénk	*jönnénk*	*mentünk*		*jöttünk*	
mennétek	*jönnétek*	*mentetek*		*jöttetek*	
mennének	*jönnének*	*mentek*		*jöttek*	

HARMINCKETTEDIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Milyen igazság válik nyilvánvalóvá, ha az emberek öltözködésére gondolunk? 2. Minden kornak megvan a maga öltözködési stílusa? 3. A népviseletek is különbözők? 4. Másként öltözködtek ezelőtt ötven esztendővel, mint ma? 5. Csak az izlés változandósága gyakorol befolyást a divat változásaira? 6. Hogyan öltözik az ember, ha hivatalba megy? 7. Milyen ruhában megyünk látogatóba? 8. Hogyan öltözünk, ha estélyre vagy bálba megyünk? 9. Konzervatív a férfidivat? 10. Hát a női? 11. Milyen mintaképek vannak minden társaságban? 12. Kik követik őket sietve? 13. Minek enged több szabadságot a hölgyek öltözködése? 14. Mit viselnek otthon? 15. Hát az utcán? 16. Mibe öltöznek, ha bálba mennek? 17. Nagy művészet szépen és izlésesen öltözködni? 18. Mi tartozik a toalctthez a ruhán kívül? 19. Mit igényel a felöltő és a kalap kiválasztása? 20. Milyen kalapokat lehet látni nap nap után? 21. Milyen cipők vannak egy elegáns hölgy cipőraktárában? 22. Hol csináltatja Bárdos úr a ruháit? 23. Jó szabású öltönyei vannak? 24. Mit szeretne csináltatni Dóczy úr? 25. Megmondja neki Bárdos úr, hogy ki a szabója? 26. Kinél dolgoztat B. úr? 27. Mikor megy próbálni? 28. Szöveteket is tart raktáron a szabó? 29. Ki vesz mértéket? 30. Milyen szövetet választ Dóczy

úr? 31. Szereti a feltünő szineket? 32. Milyen szabású legyen a ruha? 33. Tetszik Önnek a derékba szabott kabát? 34. Mennyibe kerül egy öltöny? 35. Olcsó? 36. Olcsóbb a készen vett ruha, mint a csináltatott? 37. Milyen anyagból legyen a bélés? 38. Mikorra lesz kész a ruha? 39. Mit vásárol Kósné a divatszalónban? 40. Mi tart meleget a könnyű kabáton? 41. Melyik kabát tetszik Kósnénak? 42. Drágább a kék kabát mint a szürke? 43. Melyik kabát áll jól a nagyságos asszonynak? 44. Nem hosszú egy kissé? 45. Hol alakítják át? 45. Mire lesz készen? 46. Hova küldheti az elárusítónő a kabátot? 47. Hol nézi meg Kósné az estélyi ruhákat? 48. Kik mutatják be a ruhákat? 49. Milyen selymek divatosak most? 50. Mi fog jól állni a fehér selyem kosztümhöz? 51. Öregít a fehér ruha? 52. Mikor van nagy választék a divatszalónokban?

Az emberek foglalkozása

Régi igazság, hogy nincs két egyforma ember, mint ahogy két egyforma falevél sincs. És mégis vannak olyan vonások, melyek sok emberben közösek, oly intézmények, melyek nagy emberi közösségeket foglalnak magukban. Igy különülnek el a népfajokon belül az egyes nemzetek. Ezek olyan embercsoportok, melyeket közös nyelv, közös származás, közös történelmi hagyományok és szokások, közös művelődés, egységes jog és alkotmány tart össze. Az egyes nemzeteknek más és más alkotmánya van, de ugyanazon nemzet történelmében is felválthatja egyik alkotmányforma a másikat, a köztársaság a királyságot. Az ország ügyeit a minisztériumok intézik, ezeknek élén a miniszterek állnak: a külügy-, belügy-, igazságügy, hadügy-, pénzügy, közoktatásügyi stb. miniszter.

A minisztériumok különböző ügyosztályaiban rengeteg hivatalnok dolgozik, itt intézik az általános érdekű ügyeket. A helyi érdekű ügyeket a kisebb közigazgatási egységekben: a vármegyékben és a városokban bonyolítják le. A vármegye élén a főispán és az alispán, a városok élén pedig a polgármester áll. Az országok békéjének őrzője a katonaság, a polgárok biztonságára a rendőrség vigyáz. Az igazságszolgáltatás munkáját a bíróságok: a járásbíróság, a törvényszék, a tábla és a kúria végzik.

De a hivatalnokok csak kis részét teszik az ország lakosságának. A városokban és a falukban a legkülönbözőbb foglalkozású emberekkel találkozunk. Milyen hosszú a rangsorozat a nagybirtokostól a középbirtokoson át a kisgazdáig s a szegény napszámos emberig. S az őstermelők mellett mennyi iparos, kereskedő, vállalkozó, orvos, mérnök, gyáros, gyárimunkás stb. él még az országban. Csak ki kell mennünk az utcára s végignéznünk a különböző üzletek cégtábláit, hogy lássuk, mennyi ága van a kereskedelemnek és iparnak. Egészen más képe van az élelmiszer, a virág, a ruha, a könyv és egyéb kereskedéseknek s megint mások az asztalosok, bádogosok, cipészek, mázolók üzletei és műhelyei.

Ahány foglalkozás, annyi ember. Ma már nem különülnek el annyira az egyes foglalkozások, mint régen, midőn másként öltözködött a városi polgár, a nemes és a paraszt, midőn az egyes céhek határozottan elkülönültek egymástól s minden társadalmi osztálynak meg voltak a maga határozott ismertetőjelei. Mégis, az esetek nagy részében ma is első látásra meg lehet mondani valakiről, hogy mi a foglalkozása. A környezet elhatározó bélyeget nyom a benne élő emberek viselkedésére, öltözködésére, beszédmodorára.

A kis Kenyeres Gyula elvégezte az elemi iskola első négy osztályát. Nagyon jó a bizonyítványa, ezért tovább taníttatják szülei. Megbeszélik egymás közt és az ismerősökkel, hogy milyen pályára adják.

Kenyeresné: Én azt szeretném, ha katona lenne a fiam. Adjuk a katonai főreáliskolába, azután elvégzi a Ludovikát s mint főhadnagy kerül ki az életbe.

Kovácsné: Én nem ajánlom a katonaiskolát, nagyon gyenge arra ez a gyerek. És azután is! Nem félted a fiadat a háborútól?

Kenyeres: Azt gondolom, a pályaválasztásról korai még beszélni. Ilyen fiatal gyermeknél még nem lehet megítélni, hogy mire van leginkább tehetsége. Nem jó, ha ebben a kérdésben a szülők teljesen maguk határoznak. Leghelyesebb, ha most középiskolába adjuk Gyulát, a többiről a maga idejében is határozhatunk.

Kovács: Járassátok a fiut kereskedelmi iskolába, hadd legyen belőle gyakorlati ember, az megél a jég hátán is.

Kenyeresné: Hát ha katona nem lehet, legyen diplomata. Jó nyelvérzéke van, okos és talpraesett gyerek.

Kenyeres: Ahhoz, hogy jó diplomata legyen, nagyon sokat kell tanulnia. Azt mindenesetre szeretném, hogy egyetemet végezzen és diplomás ember legyen. Legjobb lesz, ha beiratjuk a gimnáziumba. Nagyságos Asszonyom gyermekei is oda járnak ugy-e?

Kovácsné: Igen, a fiam is, meg a lányom is gimnáziumba jár. Azt akarom, hogy a lányom se legyen másra szorulva. Végezze el az egyetemet. A fiamat meg a gazdasági akadémiára akarom küldeni; egy kicsit vékony dongájú és nem is nagyon szereti a városi életet.

Kenyeres: Hova járnak a gyermekek?

Kovácsné: A fiam a cisztercitákhoz jár, a lányom az állami leánygimnáziumba. Szeretem a szerzetestanáro-

kat, sokat adnak a vallásos nevelésre. Az uram is a bencésekhez járt.

Kenyeres: Egy kissé messze van tőlünk a ciszterci gimnázium. Azt hiszem, inkább az állami főreált választjuk. Itt van egészen közel hozzánk. Az igazgató jó barátom és egy-két tanárt is ismerek. Nagyon jóhírű iskola.

---

futni, ülni,

futnom	*kell*	*ülnöm*	*szabad*
futnod		*ülnöd*	
futnia		*ülnie*	
futnunk		*ülnünk*	
futnotok		*ülnötök*	
futnunk		*ülnünk*	

a futó fiu	*az ülő ember*
a talált gyermek	*a meghívott vendég*
a követendő példa	*a megtanulandó lecke*
sietve jön	*mosolyogva néz*

*

adni, kérni

adjak	*adjam*	*kérjek*	*kérjem*
adj	*add*	*kérj*	*kérd*
adjon	*adja*	*kérjen*	*kérje*
adjunk	*adjuk*	*kérjünk*	*kérjük*
adjatok	*adjátok*	*kérjetek*	*kérjétek*
adjanak	*adják*	*kérjenek*	*kérjék*
	adjalak		*kérjelek*

lenni	*legyek*	*legyünk*
	légy	*legyetek*
	legyen	*legyenek*

menni, jönni

menjek	*jöjjek*	*menjünk*	*jöjjünk*
menj	*jöjj*	*menjetek*	*jöjjetek*
menjen	*jöjjön*	*menjenek*	*jöjjenek*

HARMINCHARMADIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Egyformák az emberek? 2. Vannak mégis közös vonásaik? 3. Milyen közösségekre különülnek el az emberek az egyes népfajokon belül? 4. Mi tartja össze a nemzeteket? 5. Egyforma az egyes nemzetek művelődése? 6. Milyen alkotmányformákat ismer? 7. Ugyanazon nép történetében is felváltja a királyságot a köztársaság? 8. Kik intézik az ország ügyeit? 9. Milyen minisztériumok vannak? 10. Kik dolgoznak a minisztériumok különböző ügyosztályaiban? 11. Hol intézik a helyi érdekű ügyeket? 12. Ki áll a vármegye élén? 13. Ki vezeti a városokat? 14. Mi védi meg az országot? 15. Kik vigyáznak a polgárok békéjére? 16. Kik végzik az igazságszolgáltatás munkáját? 17. Hivatalnokokból áll az egész ország lakossága? 18. Milyen foglalkozású emberek élnek a falukban? 19. Van birtoka a napszámos embernek? 20. Milyen iparosok vannak? 21. Miben különbözik az iparos a kereskedőtől? 22. Mit csinál az orvos? 23. Kik dolgoznak a gyárakban? 24. Mondjon egypár kereskedést. 25. Hol dolgoznak az iparosok? 26. Ma is élesen elkülönülnek az egyes foglalkozások? 27. Egyformán öltözködött régen a nemes és a városi polgár? 28. Mi gyakorol befolyást az emberek egyéniségére? 29. Hogyan végezte a kis Kenyeres Gyula az elemi iskolát? 30. Mit beszélnek meg a szülők? 31. Mit szeretne Kenyeresné? 32. Hol tanulnak a katonák? 33. Miért nem ajánlja

Kovácsné a katonaiskolát? 34. Mitől félti a fiút? 35. Nem korai még a pályaválasztásról beszélni? 36. Meg lehet ítélni a fiatal gyermeknél is, hogy mihez van tehetsége? 37. Hova akarja adni Kenyeres a fiát? 38. Mit tanácsol Kovács? 39. Miért ajánlja a kereskedelmi iskolát? 40. Ki él meg a jég hátán is? 41. Miért gondol Kenyeresné arra, hogy diplomata legyen a fiából? 42. Sokat kell tanulnia a jó diplomatának? 43. Hova adják be a kis Gyulát? 44. Hova járnak Kovácsné gyermekei? 45. Miért akarja, hogy leánya elvégezze az egyetemet? 46. Hova akarja küldeni fiát? 47. Miért? 48. Miért szereti Kovácsné a szerzetes tanárokat? 49. Ismeri Kenyeres az állami főreál igazgatóját? 50. Hát a tanárokat?

Az egészség

„Más kárán tanul az okos“, mondja a közmondás. Az emberek nagyrésze mégsem vigyáz egészségére. Csak a beteg ember tudja igazán, mit jelent a jó egészség. Pedig milyen könnyen megbetegszik az ember. Egy kis meghűlés kell csak s a legerősebb szervezetű ember is lázas lesz. A nátha, a torokfájás, a gyomorrontás, főfájás még csak könnyű betegségek, nem döntik ágyba az embert. De milyen rettenetesek a hosszantartó súlyos betegségek. Ilyenkor magasra szökik a láz, a betegre jeges borogatást raknak s keserű orvosságokat kell szednie. Ha el is múlik a válság, sokáig gyengélkedik még, csak lassan lábbadozik, míg egészen felgyógyul. Okos ember vigyáz egészségére s ha lehet, megelőzi a bajt. Ha rosszul érzi magát, orvost hivat s ha beteg volt, vigyáz, hogy vissza ne essék a betegségbe. Edzi magát, erősíti,

ellenállóvá teszi szervezetét, nem hanyagolja el testét, mert tudja, hogy „ép testben ép lélek“.

Baloghné és Horváth úr találkoznak Budapesten a Lukács fürdő kertjében.

Horváth: Kezét csókolom Nagyságos Asszonyom. Milyen váratlan szerencse, hogy láthatom. Nagyságos Asszonyomnak is fürdőkre van szüksége?

Baloghné: Jó napot Horváth. Örülök, hogy látom. Bizony sajnos nekem is szükségem van már a Lukács fürdő iszapjára. Reumámat gyógyíttatom. Hát maga hogy van? Mit keres itt?

Horváth: Én csak olyan kerti vendég vagyok itt. A füstös, poros nagyvárosi levegő megártott az egészségemnek s míg szabadságra nem mehetek, ide jövök délutánonként.

Baloghné: Csak nincs valami komoly baja? Az ilyen megcsontosodott agglegények mint maga, nem igen törődnek az egészségükkel.

Horváth: Nem olyan veszedelmes az én betegségem. A sok munkától és a kevés levegőtől állandó főfájásom van. Meg azután meg is hűltem egy kissé. A mult héten kirándultam, hirtelen zápor kerekedett és bőrig áztam. Két napig köhögtem is, de már jól érzem magam s nemsokára olyan egészséges leszek, mint a makk.

Baloghné: Az én reumám is súlyosbodott a télen. Sokat szenvedtem miatta.

Horváth: És használ valamit a fürdés? Régóta itt van már Nagyságos Asszonyom?

Baloghné: Nagyon meg vagyok elégedve a gyógykezeléssel. Még csak pár napja vagyok itt, de máris érzem a fürdők jó hatását. Előbb szerettem volna már jönni, de tudja, nálunk tavasszal sok a munka s a jó há-

ziasszony nem hagyja ilyenkor egyedül az urát. Meg azután meg is fáztam egy kissé.

Horváth: Bizonyosan nem vigyázott eléggé magára s megártott a szeszélyes áprilisi időjárás. S mit szólt a dologhoz Mester doktor úr? Ugy-e ő még mindig a háziorvosuk.

Baloghné: Igen, igen. Ő ajánlotta a Lukácsfürdőt is. Nagyon szeretjük. Kedves és alapos orvos. Az uram tavaly az ő klinikáján feküdt s nagyon meg volt elégedve a gyógykezeléssel és az ápolással.

Horváth: Nem is tudtam, hogy beteg volt a kedves férje. Mi baja volt?

Baloghné: Autószerencsétlenség. Csontrepedést kapott s az egyik szeme erősen megsérült. Attól tartottam, megvakul. De hála Isten túl van a veszélyen. Az idegrendszerét azonban nagyon megtámadta a betegség. Meg azután tudja, mennyit dolgozik. Ha most véget ér az én kúrám, elmegyünk pár hétre valami csendes nyugodt nyaralóhelyre.

Horváth: No, csakhogy meggyógyult. Látja, így jár, aki nem vigyáz. Ezért nem találkoztam hát vele a télen. Mert különben rendesen fel szokott látogatni Pestre. S hogy vannak a többi ismerősök?

Baloghné: Köszönöm, azt hiszem mindenki jól van. Kiss Péter feleségül vette Tary Etelkát. Gáléknak kis fiuk született. Békyék a Balatonon nyaralnak.

Horváth: Meddig marad Nagyságos Asszonyom?

Baloghné: Sajnos, nem sokáig. A hét végén már utazom haza. Megjön a fiam Berlinből, alig várom, hogy lássam.

Horváth: Méltóztassék átadni neki is és kedves férjeurának is üdvözletemet. Kezét csókolom.

Baloghné: Jónapot Horváth, Isten vele.

---

fázni, esni:

fázom	*esem*	*fáztam*	*estem*
fázol	*esel*	*fáztál*	*estél*
fázik	*esik*	*fázott*	*esett*
fázunk	*esünk*	*fáztunk*	*estünk*
fáztok	*estek*	*fáztatok*	*estetek*
fáznak	*esnek*	*fáztak*	*estek*

fázni fogok	*esni fogok*
fázni fogsz	*esni fogsz*
fázni fog	*esni fog stb.*

fáznám	*fáznánk*	*esném*	*esnénk*
fáznál	*fáznátok*	*esnél*	*esnétek*
fáznék	*fáznának*	*esnék*	*esnének*

fáztam volna	*estem volna*
fáztál volna	*estél volna*
fázott volna	*esett volna stb.*

fázzam	*fázzunk*	*essem*	*essünk*
fázzál	*fázzatok*	*essél*	*essetek*
fázzék	*fázzanak*	*essék*	*essenek*

---

aludni

alszom	*aludtam*	*aludni fogok*
alszol	*aludtál*	*aludni fogsz*
alszik	*aludt*	*aludni fog*
alszunk	*aludtunk*	*aludni fogunk*
alusztok	*aludtatok*	*aludni fogtok*
alusznak	*aludtak*	*aludni fognak*

---

aludnám	*aludnánk*	*aludtam volna*
aludnál	*aludnátok*	*aludtál volna*
aludnék	*aludnának*	*aludt volna stb.*

aludjam	*aludjunk*
aludjál	*aludjatok*
aludjék	*aludjanak*

HARMINCNEGYEDIK GYAKORLAT

(Feladat)

1. Kinek a kárán tanul az okos? 2. Sokat ér a jó egészség? 3. Könnyen megbetegszik az ember? 4. Mi kell ahoz, hogy az ember lázas legyen? 5. Az erős szervezetű ember is könnyen megbetegszik? 6. Mondjon egypár könnyű betegséget. 7. Jó dolog a nátha? 8. Ágyba dönti az embert a gyomorrontás? 9. Milyenek a hosszantartó, súlyos betegségek? 10. Mit raknak a betegre, ha magasra szökik a láza? 11. Mit kell szednie a beteg embernek? 12. Gyengélkedik még a lábbadozó? 13. Mikor gyógyul fel egészen a beteg? 14. Mit csinál az okos ember? 15. Mikor kell orvost hivatni? 16. Mire kell vigyáznia a betegnek? 16. Miért kell edzenünk magunkat? 17. Mi lakik az ép testben? 18. Hol találkozik Baloghné Horváth úrral? 19. Mire van szüksége Baloghnénak? 20. Örül Baloghné? 21. Miért van szüksége a Lukács fürdő iszapjára? 22. Hogy van Horváth úr? 23. Mit keres a Lukács parkban? 24. Mi ártott meg az egészségének? 25. Hova jár ki, míg szabadságra nem mehet? 26. Kik nem törődnek egészségükkel? 27. Veszedelmes Horváth úr betegsége? 28. Mitől van állandó fejfájása? 29. Hogyan hűlt meg? 30. Miért ázott bőrig? 31. Köhögött már Ön? 32. Jól érzi magát Horváth úr? 33. Milyen lesz nemsokára? 34. Ki szenvedett sokat a reumája miatt? 35. Használ valamit a fürdés? 36. Régóta tanul már Ön magyarul? 37. Meg van elégedve Baloghné a gyógykezeléssel? 38. Érzi már a fürdők jó hatását? 39. Miért nem jött előbb? 40. Mi ártott meg neki? 41. Mit szólt a dologhoz Mester doktor úr? 42. Milyen orvos Mester doktor úr? 43. Van Önnek háziorvosa? 44. Hol feküdt Baloghné ura? 45. Meg volt elégedve az ápolással? 46. Mi baja volt? 47. Mit kapott az autószerencsétlenség

alkalmával? 48. Mitől tartott a felesége? 49. Túl van már a veszélyen? 50. Mit támadott meg a betegség? 51. Hova mennek Baloghék, ha véget ér az asszony kúrája? 52. Hogy vannak a többi ismerősök? 53. Ki vette feleségül Tary Gizellát? 54. Kiknek született kis fiuk? 55. Sokáig marad a nagyságos asszony? 56. Miért nem?

Az évszakok

Milyen szép is a tavasz! A természet felébred téli álmából, mindenütt új, friss élet fakad. A hegyek lejtőin és az árnyékos helyeken még fehérlik a hó, de a réteken már zöldülni kezd a fü és kidugja fejét a hóvirág. A nap egyre korábban kel fel, a hó elolvad, gyakran esik, szeszélyes az időjárás. Egyszerre csak itt vannak megint a vándormadarak; fecskék cikáznak a levegőben, gólyák sétálnak a napos réteken, békákra vadászva. Most kezdődik az igazi élet a falun. Az emberek hozzálátnak munkájukhoz, a mezőket ismét felszántják, elvetik a tavaszi veteményeket, árpát, kukoricát, krumplit. A konyhakerteket felássák; az asszonyok babot, borsót, káposztát, ugorkát, paradicsomot, paprikát ültetnek. A férfiak kimennek a szőlőkbe, megkezdődik az első kapálás és a metszés. A gyümölcsfákat is megtisztogatják, visszametszik, hogy jobban teremjenek. A fák mindig jobban lombosodnak, a gyümölcsösök virágba borulnak. Már minden fa rügyei kifakadtak, fehéren vagy rózsaszínüen mosolyognak a virágos cseresznyefák, mandulafák és almafák. Embernek, állatnak sok a dolga, az emberek készülnek a nyárra, a madarak fészket raknak.

A nap sugarai mindig fényesebben és melegebben ragyognak, a folyókból, patakokból és tavakból könnyű pára száll fel. Még alig múlt el a gyönyörű május, már

itt a nyár. A hegyekről, mezőkről vidám nóta hallatszik, dolgoznak és énekelnek a lányok. A kukoricások frissek és haragoszöldek még, de sárgulnak már a gabonák, a búza, a rozs meg az árpa. A forróság egyre tikkasztóbb, különösen a városokban, ahol a nagy házak között megszorul a meleg s az emberek alig jutnak levegőhöz. Vágyódnak is nagyon egy kis friss levegőre s a villanyosok megállóinál megszaporodnak a kirándulók. Könnyű ruhát vesznek magukra az emberek és csapatonként sietnek az uszodákba és strandfürdőkbe. Vannak olyanok, akik naponként mennek úszni vagy evezni, de nincs mindenkinek ilyen sok ideje. Mindenki vágyódik a szabadság után, hogy nyaralni mehessen. Vannak olyanok, akik nagy és elegáns fürdőkön töltik szabadságukat, mások, akik családostól mennek nyaralni, inkább az egyszerűbb, családias nyaralótelepeket szeretik. Itt azután feleségestől, gyermekestől nyugalomra és üdülésre találnak.

A pusztán van csak igazán meleg nyáron. A föld keménnyé szárad, a levegő olyan izzó, hogy megszédül tőle az ember, szél sem mozdul és megszületik a délibáb. Óriássá nőtt házakat, gulyákat és falukat ingat a levegőben. A mezőkön learatják az érett gabonát, a falukban zúgni kezdenek a cséplőgépek.

De ez nem zavarja a nyaralókat. A különféle fürdőhelyeken, a Balatonnál, a Dunán, a tengeri fürdőkben vidám és tarka élet folyik. A strandon nyüzsögnek az emberek, már kilenc, tíz órakor kezdődik a fürdés, napozás, evezés; ilyenkor reggel még hűvösebb van. A tiszta sárga homokban vidám gyermekek játszanak s a vízen is feltűnnek nemsokára játékaik: lapdák, játékhajók s a komikus nagy gummiállatok, melyek kacsákhoz, békákhoz, krokodilokhoz s egyéb állatokhoz hasonlítanak. A bátrabb gyerekek beúsznak a mély vízbe is; elfeledik, hogy „a víznek nincs gerendája“.

De minden jónak vége szokott lenni. Elmúlik a nyár, hosszabbak lesznek az éjszakák. Mindig hűvösebbek a napok, a fürdőhelyeken egyre kevesebb a vendég. Most látszik csak, mily rövid az idő tavasztól őszig. De mennyi öröm és szépség van az őszben is! Már sárgul, érik a gyümölcs, telik, édesedik a szőlő szeme, verik a diót, nagy kosarakba szedik az almát és a körtét. Nemsokára itt a szüret, kinyítják a pincéket, présházakat, szedik a szőlőt, lezúzzák s már csorog is az édes must. A természet utoljára megmutatja még pompáját, erdő, mező az ősz színeibe öltözik, de csakhamar lehull a lomb s az őszi szél puszta tarlók és kopár mezők felett fú. A falusi ember ilyenkor behúzódik házába, a mezőkön folyik még a szántás, vetés, de rövidek már a napok, hidegen fú a szél, hideg őszi eső esik, nő a sár s reggelenként deresek a mezők.

Másként van ez a nagyvárosokban. Itt most kezdődik a szezón. Ujra megkezdődik a társasélet, a hivatalokban, gyárakban, üzletekben teljes lendülettel megindul a munka, az ujságok „uborkaszezón"-jának vége. A szinházak megnyílnak, az operai előadások elkezdődnek, a koncerttermekben ismét megszólalnak a hangszerek. A munkában fáradt embereknek szükségük van egy kis szórakozásra. De ma már nem kell szinházba vagy koncertre menni, ha az ember szórakozással akarja tölteni szabad idejét. Csak be kell kapcsolni a rádiót s a hangszórót, hogy az ember a legszebb előadásokat hallja. A különböző országok rádióleadóállomásai gondoskodnak szebbnél-szebb műsorokról. Ezért lát az ember majdnem minden ház tetején antennákat s ezért van ma már olyan sok embernek rádiója. Ha két, három vagy többlámpás készülékre nem telik, akkor elég a detektoros készülék is. Csodálatos, hogyan fejlődik a tehnika. Ötven évvel ezelőtt ki tudott még a moziról, a hangos filmről, a gramo-

fonról, és a rádióról s hol volt akkor még a repülőgép és az automobil. Ma minden másképpen van, mint akkor volt.

Lassanként megjön a tél: hóval, jéggel fedi be a házakat, mezőket és vizeket. Éjjelenként fagy, a hangos nyári vidékek kihalnak, csak itt-ott látni egy-egy lomha varjút vagy egy-két gyalogos, csizmás, bundás parasztot. Talán borért megy a behavazott szőlőbe; mély nyomot hagy a frissen hullott hóban. Siet, hogy hazaérjen, mielőtt bealkonyodik, mert ha éjjeli hóviharba kerül, könnyen eltéved s ha nem talál menedéket, megfagy. Otthon, a jó meleg szobában nem kell ettől félni. A gyermekek vidáman szaladgálnak az udvaron, hólabdát gyúrnak és hógolyó csatát vívnak, hóembert állítanak és körültáncolják. De mégis jobb bent a meleg szobában. Megtanulják a leckét s jutalmul illatos kávét kapnak édesanyjuktól. A kicsinyek körülülik a kályhát. Nagyanyó mesél nekik. Hamupipőkéről, Tündér Ilonáról meg a Jézuskáról is. Hiszen közel van már karácsony. Az utcákon és tereken nagy halmokban állnak a fenyőfák. Karácsonyra majd megrakják őket cukorral, ezüstös és aranyos díszekkel, apró karácsonyfagyertyákkal. A jó gyermekek s a családtagok ajándékot kapnak, ez a család és a szeretet ünnepe. A falusi gyermekek betlehemezni járnak, ott még élnek a régi népszokások. Csakhamar megjön Szilveszter és az újév. Az ismerősök boldog újévet kívánnak egymásnak.

ház **ember**

házam	*házad*	*háza*	*házunk*	*házatok*	*házuk*
emberem	*embered*	*embere*	*emberünk*	*embertek*	*emberük*

házé *emberé*

házak *emberek*
házai *emberei*

házaim	*házaid*	*házai*	*házaink*	*házaitok*	*házaik*
embereim	*embereid*	*emberei*	*embereink*	*embereitek*	*embereik*

házat	*embert*	*házakat*	*embereket*
háznak	*embernek*	*házamnak*	*emberemnek*
házban	*emberben*	*házéban*	*emberében*
házból	*emberből*	*házunkból*	*emberünkből*
házba	*emberbe*	*házába*	*emberébe*
házon	*emberen*	*házukon*	*emberükön*
házról	*emberről*	*házukról*	*emberükről*
házra	*emberre*	*házaidra*	*embereidre*
háznál	*embernél*	*házainál*	*embereinél*
háztól	*embertől*	*házainktól*	*embereinktől*
házhoz	*emberhez*	*házaikhoz*	*embereikhez*
házig	*emberig*	*házaimig*	*embereimig*

házanként *emberenként*
házastól *emberestől*
házért *emberért*

hajóval	*házzal*	*emberrel*	*asszonnyal*
hajóvá	*házzá*	*emberré*	*asszonnyá*
jutalmul	*nőül*	*emberül*	*feleségül*

sokféleképpen	*másként*	*egyféleképpen*
aratáskor	*szüretkor*	*két órakor*

HUSZONNYOLCADIK GYAKORLAT

(Feladat.)

1. Melyik a legszebb évszak? 2. Miből ébred fel a természet tavasszal? 3. Hol fehérlik még a hó? 4. Mi dugja ki a fejét? 5. Mik jönnek vissza tavasszal? 6. Mondjon egypár vándormadarat. 7. Mire vadászik a gólya? 8. Mit csinálnak a falusi emberek, ha megjön a tavasz? 9. Mit ültetnek az asszonyok a konyhakertbe? 10. Hova mennek a férfiak? 11. Miért metszik vissza a gyümölcsfákat? 12. Milyen színüek a virágzó gyümölcsfák? 13. Hol raknak fészket a madarak? 14. Mi száll fel a folyókból és a tavakból, ha süt a nap? 15. Mikor kezdődik a nyár? 16. Mi hallatszik a mezőkről? 17. Kik énekelnek? 18. Milyen színüek a kukoricások? 19. Miért olyan tikkasztó a meleg a városban? 20. Hova vágyódnak nyáron a városi emberek? 21. Kik mennek úszni vagy evezni naponként? 22. Hol töltik az emberek szabadságukat? 23. Mindenki családostól megy nyaralni? 24. Milyenné szárad a föld a pusztán? 25. Látott már délibábot? 26. Mit aratnak le a mezőkön? 27. Milyen élet folyik a fürdőhelyeken? 28. Mikor kezdődik a fürdés? 29. Hol játszanak a gyermekek? 30. Mivel játszanak? 31. Miért nem szabad beúszni a mély vízbe? 32. Milyenek az éjszakák, ha elmúlik a nyár? 33. Szereti az őszt? 34. Milyen lesz ősszel a gyümölcs? 35. Hát a szőlő? 36. Mit csinálnak az emberek szüretkor? 37. Hol fú az őszi szél? 38. Miért hull le a lomb? 39. Mit csinál ősszel a falusi ember? 40. Hát a városi? 41. Mi kezdődik ősszel a nagyvárosban? 42. Hol indul meg újra a munka? 43. Mi történik a szinházakban, koncerteken és az operában? 44. Mire van szüksége a munkában fáradt embernek? 45. Csak egyféleképpen lehet szórakozni? 46. Mit kell csinálni a rádióval, ha hallani akarjuk? 47. Miről gondoskodnak

a leadóállomások? 48. Melyik készülék jobb, a több lámpás vagy a detektoros? 49. Másképpen van ma, mint ötven évvel ezelőtt? 50. Mivel fedi be a tél a házakat és a földeket? 51. Mit látni a kihalt, havas vidékeken? 52. Hova megy a csizmás paraszt ember? 53. Miért siet? 54. Mi történik avval, aki eltéved a hóviharban? 55. Mit csinálnak télen a gyerekek? 56. Mit kapnak jutalmul, ha megtanulják a leckét? 57. Ki mesél a kicsinyeknek? 58. Mit díszítenek fel karácsonykor? 59. Mit kapnak a családtagok? 60. Hol élnek még a régi népszokások? 61. Mikor kivánunk boldog újévet?

Közmondások és szokásmondások

Minden kezdet nehéz.

„Legény a gáton", mondják arra az emberre, aki „megállja a helyét".

Ki korán kel, aranyat lel.

„Kivágja magát" az ügyes vitatkozó, ha „sarokba szorítják."

Kicsi a bors, de erős.

„Körmére ég a dolog", mondják arra, akinek sietős a dolga, mert az utolsó percre hagyta.

Lassu víz partot mos.

„Nemakarás: fejvakarás", mondják a lusta emberre, mikor „kibúvót keres".

Kéz kezet mos.

„Cserben hagyni" valakit: bajában magára hagyni.

Az igéret szép szó, ha megtartják úgy jó.

„Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka", mondják arra az emberre aki többet akar, mint amire képes.

Nem mind arany, ami fénylik.

„Egy gyékényen árulnak“, akik „megférnek egymással“ és pajtások a rosszban.

Aki mer, az nyer.

„Kereket old“: elillan, megugrik.

Ahol nincs, ott ne keress.

„Bottal üti nyomát“, mondják, mikor valaki hiába üldözi a tolvajt.

Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

„Hátra kötöm a sarkad“, mondják gyermekeknek, apró csinytevésért.

Késő bánat, ebgondolat: Eső után köpönyeg.

„Üres hordó jobban kong“, mondják ha ostoba ember „nagy hangon beszél“.

Egy fecske nem csinál tavaszt.

„Ajándék lónak ne nézd a fogát“, mondják, ha valaki megszólja az ajándékozót.

Ember tervez, Isten végez.

Magyar művészet, irodalom és tudomány

Hunor és Magyar

Összeállította Keresztury Dezső

Élt valamikor réges-régen, messze keleten egy hatalmas fejedelem. Úgy hívták: Ménrót. Volt két fia: Hunor és Magyar. Mire a fiuk deli legényekké serdültek, nem volt náluk híresebb vadász hetedhét országon. Történt egyszer, hogy ötven-ötven legénnyel vadászni mentek. Látnak ám egy olyan csodaszép szarvast, amilyet emberi szem még nem látott. Nosza üldözőbe vették. Szaladt a szarvas, mint a sebes szél, tisztásról sűrübe, sűrüből tisztásra, hegyeken fel, vízeken át, nem tudták elérni.

Egyszer csak, köd előtte, köd utánna, eltünt. Keresték, kutatták, erdőben, mezőben, nyomát se találták. Hát amint mennek, mennek, egy csapat asszonynépre bukkannak. Egy nagy sereg leány, lehettek vagy százan, egyik szebb, mint a másik, ott táncolt, énekelt egy forrásnál. Megrohanták őket, lovaikra kapták s elvágtattak. Egy jó nyargalásnyira olyan áldott földre értek, amilyet eddig még nem láttak. Megtelepedtek s hetedhét országra szóló lakodalmat csaptak. A lányok közt volt Dúlnak, az alánok fejedelmének két lánya is, egyik Hunoré lett, a másik Magyaré. Hunor utódai lettek a hunok, Magyaré a magyarok.

Telt, múlt az idő, Hunor és Magyar ivadékai úgy megszaporodtak, hogy nem volt többé maradásuk; kevés volt a hal, a vad s a nyájaknak a legelő. Először a hunok indultak útnak. Előhozták az Isten kardját, egy világtalan öregember hétszer egymásután megforgatta s elha-

jította. Ha nyugat felé esik, nyugatra mennek, ha kelet felé, keletre. Rettentő forgószél kerekedett, felkapta a kardot, vitte, repítette nyugat felé, mig el nem tünt. Égbe szállott, földre hullott, emberi szem nem láthatta. Elindúltak hát nyugat felé. Bendeguz vezette őket, meg két fia: Atilla és Buda. Sokáig vándoroltak, sok néppel hadakoztak, de kedvükre való földre nem akadtak, míg a Duna Tisza közé nem jutottak.

Még meg sem nyughattak, már jött is nagy sereggel a római Marcinus és a vasfejű Detre. Talpra állt a hunok serege is. A Duna két partján néztek farkas szemet. Amint éjjel lett, a hunok átúsztattak s megáradt a Duna, annyi vér folyt. Elesett Marcinus, vasfejü Detre homlokába nyilat lőtt Bendeguz. De az elvágtatott, nyíllal homlokában.

A hunoké lett az ország. Megtelepedtek. Mikor Bendeguz meghalt, Atilla lett a király. Zömök, vállas, apró-szemü ember volt, értett az uralkodáshoz s szeretett háboruskodni. Egyszer azt álmodta, hogy egy ősz, öreg ember szállott le hozzá, kardot kötött a derekára s eltünt. Akkor hirtelen forgószél kapta fel s vitte magával erdők, tengerek, városok felett. Lesujtott kardjával, s az erdők meghajoltak, a tengerek kettényíltak, a városok lángbaborultak. A táltosok megfejtették az álmot: megkerül az Isten kardja s Atilla meghódítja a világot. És csakugyan: egy pásztorfiú csodálatos módon megtalálta a kardot. Felkötötte Atilla s nem volt többé nép, mely ellenállhatott volna neki.

Sok hadjáratot vezetett, de legnagyobb csatája mégis az volt,. amelyiket a katalaunumi mezőn vívott a rómaiakkal. A rómaiak élén Aëtius állott, aki járt a hunoknál s ismerte fortélyaikat. A csata előtt Atilla előhívatta táltosait; azt jövendölték, hogy legyőzi az ellenséget s mégsem lesz győztes. Reggeltől estéig harcol-

tak, a sűrü sötétben már egymást sem látták. Nem bírtak egymással. A rómaiak elvonultak, Atilla is hazatért.

Már nem volt fiatal ember, mikor feleségül vette Ildikót. A lakodalomra az egész hun nemzet udvarába sereglett. Reggel felserken álmából Ildikó, látja ám, meghalt Atilla, megölte a vére. Gyászolták a hunok, levágták hajukat, marcangolták testüket. Testét hármas koporsóba tették: arany volt az első, ezüst a második, vas a harmadik. Elrekesztették a Tiszát, annak medrébe temették; emberi kéz meg ne háborítsa nyugalmát.

Alig halt meg Atilla, harcban álltak népei. A ravasz Detre, aki még mindig homlokában hordta Bendeguz nyilát, addig ármánykodott, míg egymásra nem haragította a két királyfit: Aladárt és Csabát. Atilla Csabát akarta utódjának, azért neki adta az Isten kardját. Összecsapott a két testvér, egymást ölték a hunok. Csaba elől harcolt; szikrázott, lángolt kezében az Isten kardja s megölte Aladárt. Vére ráfeccsent a kardra s az egy csepp vértől kialudt a szikra és a láng. Vége volt a hunok dicsőségének. Maradt is, nem is szép nagy seregükből.

Kesergett is Csaba; hát amint kesereg, megnyílik az ég s leereszkedik nagy ragyogással egy turulmadár. Igy szólt: forduljatok vissza a magyar testvérekhez, én odavezetlek, hívjátok el őket. El is indultak, de őröket is hagytak: a székelyeket Erdélyben. Mielőtt indúltak, áldoztak a tűznek, a víznek, a levegőnek és a földnek. S megesküdtek mind, hogy a világ végéről is visszatérnek, ha a székelyeket ellenség támadná meg. Felkerekedtek, de alig értek a határig, megrendült a föld. Vissza, vissza, kiáltott Csaba. Viszavágtattak, szétverték az ellenséget. Aztán megint mentek s a hetedik napon egy megáradott víz elállta útjukat. Vágtattak vissza, legyőzték a támadókat. Harmadszor is elindultak; egy évig is mentek már, akkor fergeteg érte utol őket. Csapkodott

előttük a villám. Megint visszatértek és a tenger ellenséget megint széjjelverték. Most már nem bántotta senki a székelyeket s Csaba visszatalált a magyar testvérekhez. De azok nem jöttek, isteni jelenésre vártak. Éltek a székelyek csendes békességben. De egyszer megint ellenség támadt rájuk. Mikor már utolsó csatára készülődtek, éjszaka idején megvilágosodott az ég s fenn a Hadak Útján megjelent Csaba királyfi seregével. Végignyargaltak az égboltozaton, leszálltak a Kárpátokra s megfutamították az ellenséget. Azóta is látszik patkóik nyoma az égen.

Telt, múlt az idő s egyszer Ügek felesége: Emese, csodálatos álmot látott. A turulmadár megjelentette neki, hogy királyok hosszú sora származik öléből s elsőszülötte új országba vezeti népét. Nemsokára fia született; Álmosnak nevezték el. S mert isteni jelentés kísérte születését s mert bölcs és bátor férfivá serdült, elhatározták, hogy vezetése alatt felkeresik a hunok birodalmát, melynek sorsát Csaba megjelentette nekik. A hét vezér: Álmos, Előd, Ond, Kund, Tas, Huba és Töhötöm szerződést kötöttek, fejedelmükké választották Álmost s neki és utódainak örök hűséget fogadtak. Felhasították erüket, egy edénybe csorgatták vérüket, annak jeléül, hogy életükkel védik a szerződés szentségét. Azután felkerekedtek, vezette őket a turulmadár. Mentek, vándoroltak, harcoltak, egyszer csak a Kárpátokhoz értek. Itt Álmos megállította seregét, megmutatta nekik az országot s elvonult, eltünt szemük elől. Árpád fia lett utóda.

Mikor a magyarok összetalálkoztak a székelyekkel, megismerték egymást s megindúltak, hogy visszafoglalják Atilla birodalmát. Követeket küldtek Szvatopluk fejedelemhez, aki akkor az országban uralkodott. Az azt hitte, hódolni jönnek s szivesen hívta őket. Kusrid, a követ, füvet, vizet és földet kért. Szvatopluk adott neki.

Röviddel azután visszatért Kusrid. Árpád a földért fehér lovat, a füért ezüst féket, a vízért arany nyerget küldött. Akkor a magyarok bementek Pannoniába, de nem mint alattvalók, hanem mint a föld örökös urai. Hallja ezt Szvatopluk, hirtelen hadat gyűjt s ellenük indul. Alpár mezején keltek hadra, de győztek a magyarok, kiűzték az ellenséget. Igy szerzett Árpád fejedelem népének új hazát s ez időtől fogva mind e mai napig Magyarország földjén laknak a magyarok.

A régi magyarok pogányok voltak, nem szerettek városban lakni, hajtotta őket a vérük s újra meg újra kalandozni indúltak. Bejárták az egész világot, harcoltak Berengár királlyal, a német császárokkal s eljutottak Konstantinápoly alá is. Itt történt, hogy, mikor már sokáig ostromolták a várost, egy görög óriás kiállt a falakra s nagy hangon hirdette, hogy meg akar verekedni velük. Aki legyőzi, annak adófizetője lesz a császár. Előállt erre Botond s odakiáltotta: én kiállok veled, de végy magad mellé még két görögöt, hogy az egyik elszálló lelkedet fogja fel, a másik meg testedet temesse a földbe. Azzal odament a város bronzveretes kapujához s egy csapásra olyan lyukat ütött rajt bárdjával, hogy egy ötesztendős gyermek ki s be sétálhatott rajta.

De a magyarok lassanként elfáradtak a sok háborúban. Igy történt, hogy a német császár Ágostánál körülfogta egyik seregüket, kardélre hányatta őket, vezéreiket meg kivégeztette. De a kivégzés előtt, mint az akkoriban szokás volt, megkérdezte Lehel vezértől, mi az utolsó kívánsága. Az kürtjét kérte s mikor megkapta, olyan gyönyörűt fújt rajta, hogy a csatamezőn felriadtak a halott magyarok. Akkor olyat sújtott kürtjével a császár fejére, hogy az menten szörnyet halt.

Már egy évszázad óta laktak a magyarok új hazájukban, mikor Géza lett a vezér. Kemény és okos uralkodó

volt és átlátta, hogy csak akkor maradhat meg népe az országban, ha felhagy a kalandozásokkal és megkeresztelkedik. Azért tehát, noha maga is pogány volt s a békét nem igen szerette, követeket küldött a szomszéd fejedelmekhez, békére lépett velük s papokat hívott országába. De igazán keresztény csak Szent István uralkodása alatt lett az ország. Maga is szentéletű keresztény volt s először szeliden, azután erővel is megtérítette a magyarokat. Országát Szűzmáriának ajánlotta fel. De itt új fejezete kezdődik a magyarok történetének, amely felett már nem a pogány Hadak Útja ragyog, hanem Magyarország Nagyasszonyának s a szent magyar királyoknak csillaga ékeskedik.

Karácsonyi Madonna

BABITS MIHÁLY*)

1.

Hármat fordult a nagy kulcs visszafelé s a fakófáju vasas kapu a kőapostolok alatt meg se rengett; s a kecskearcu sekrestyés elbicegett a téren. Gyönyörü éjszaka volt; a csillagok azzal a hideg tisztasággal lobogtak, melylyel csak télen tudnak. A nagy góttorony kiváncsian nyújtotta nyakát, mintha tekintetével követné a belőle távozó kucsmás alakokat a szük mellékutcákba.

A levegő üvegből volt és minden átlátszó s az óraütés hangja mint a kristály csengett.

Karácsony éjjele volt.

2.

Artur lovag házából tivornya zaja hallatszott, döngött a hordó, céda lányok sikolya, duzzadt potrohok nevető

*) Babits Mihály: Karácsonyi Madonna. Budapest, Táltos.

rengése. Ezüst serlegek csengése karcolta az éji levegő hűvös üvegét.

De a szent percek egyházi illata bejárta a részeg lelkeket és a lármás csarnokban theológiai vita folyt.

— Mi történhetik most a zárt egyházban és mi érheti, ha ki azt meglesné?

— No ott most öregapád táncolhat halottas gunyában, ha ugyan felnyomhatja levéznult karjával az ormótlan követ, amire Gerhardus mester olyan hülyének véste rá az arcát.

— Addig igyál hát, míg téged is a kő alá nem dugnak, — ordit egy kicsattanó hatorrú levente.

— Bizonyosan tudom, — mondta Páter Lucentius, a házi pap, és megtágította cingulusát, bizonyosan tudom, hogy ilyenkor asszonyunk, Mária jár egyedül a dómban és a kis fiát viszi fényes karján és mennyei világosság tölti be a hajót. Párisban, ahol az isteni tudományt hallgattam, a halhatatlan Abelardus mester a legmélyebb titkokba is beavatott.

Szüz Mária jár a templomban ilyenkor, egyedül.

3.

Borfoltok a vastag asztalon, hányásfoltok a lócákon és padlón.

— Én, — mondta Artur lovag — én szeretném látni Miasszonyunkat, amint a templomban járkál, egyedül.

— Azt pedig, aki látja, — mondta Páter Lucentius — azt pedig, aki látja, élve nem marad.

— Majd jön öregapád, — szólt egy másik vitéz, — majd jön öregapád és magával hiv.

— Most azért is elmegyek — felelt Artur lovag — és megnézem. Mert csüggednek a gyertyák és homály szövi be pókhálóval a boltozatot. Ott azonban most égi fény ragyog, azt mondja a barát. Ti pedig disznók vagytok és

nem méltók, hogy veletek legyek. És én nem félek semmitől, az öregapámtól legkevésbbé, mert ő pipogya volt addig is, amíg élt.

— Részeg vagy öcsém, — szólt egy nagybajuszú.

— De nem fog bejutni, — bizonyítgatta fontosan Bor vitéz. — Nincs ember, aki e szent éjszakán megint kinyissa a templom ajtaját; nincs ember, aki ne félne Istentől.

— A rossz lélek száll bele, — jegyezte meg Páter Lucentius.

Jöttek a szolgák lobogó fáklyákkal. S a lankadt vendégsereg Artur nyomában kivonult a hűs levegőre. A lányok sikoltoztak és fáztak. Az izzadt lovagok támolyogtak és félrementek.

Csak Kádár vitéz, aki már nem tudott járni, maradt a teremben. Nem lelte az ajtót s a falnál befogózott egy ős üres fegyverzetébe; azt hitte, hogy pajtás. A rozsdás vassal falbaékelt vasbábu nem bírta a részeg ember súlyát s vele együtt zajjal a földre terült. Kádár csókolgatta s homlokát hütötte a hűs vason s berondította rondaságaival s fetrengtek mint két disznó. S a koppantatlan gyertyák hanyatló világa hosszú, rémes fénysávokban táncolt ez idilli képen.

A nagy feszület elborult a falon.

4.

— Hé sánta ördög, pokol sekrestyése, szakadna rád az öregpillér, tudom felébrednél.

— Nem, nem tehetem, uraim, nem tehetem, elkárhoznék. Az uraknak mindegy; szegény ember legalább a másvilágon üdvözüljön.

— Ne bántsátok, nem vesszük el tőle a kulcsokat, bűn lenne. Az éj gyönyörű, a tél tavasz. Nézzétek azt a sok fene párkányt, árkádot, rozettát. Van ám itt mibe

kapaszkodni. Az Isten is mászásra teremtette a frankusok templomait.

— Az emberek nem mernek kinézni oduikból, mert hallanak, hahaha! Ki mulathat karácsony éjjelén? Gonosz rémek lehetnek! hahaha. Pedig most pompás ám idekint és jobb a levegő a bornál: hűvös, csillapító.

— Vaj, alszik-e a pap?

— A gonosz lélek szállt meg benneteket, — ismételgeté Páter Lucentius.

— Részeg vagy öcsém és magasan vannak az ablakok. Az első párkányról levisz az ördög és kitöröd a nyakadat.

— De nem igen ivott.

— Nem volt nála jobb tornász a vajda udvarában. Zára várát megmászta egy ostromon.

— Látni akarom Máriát. Milyen lehet? Olyan-e, mint festik?

— Hogy jutsz fel? Hogy jutsz be? Hogy jutsz le?

— Istentelenség. Ne kisértse kegyelmed az Istent.

— Quintus Curius, — vagy Curtius, — vagy Sestercius — fránya verje a nevét, — megleste az asszonyok sacrificiumát és belecsapott a menykő. Olvastam a Románusok históriájában.

— A diákok religióját az ördög találta ki. De én nem félek az ördögtől sem. A Jézuska megszentelte Antoniust, aki szinről-szinre akarta őt látni. Én nem riadok semmitől, hogy a szent Szüzet lássam.

— Mindig ilyen volt. Bolond. — Szólt a nagybajuszu.

— De Antóniusról igazat mond, — morogta Lucentius. — Belészállt a Szentlélek uristen.

A lányok vastag keszkenőket terítettek a sekrestyés háza előtti padra és ráültek. »Cseppet sincs hideg, — mondogatták. — Nagyszerű a fekete karácsony.« Egy részeg ember az utca mellé dőlt.

— Ez a templom olyan, mint a bábeli torony. Ne mászd meg.

— Míly tiszta az ég!

5.

A keze egészen áthűlt, amint a márványtűkbe és kőrózsákba kapaszkodott. Végre fenn volt az első párkányon.

— Bim! bam! — az óriási óra ütött a feje fölött. Állt már nagyobb magasságokon, de most szédült. Nem csoda. Nem baj.

Szétnézett. Az ablakok már mind sötétek voltak. A messze dombon látta várát. Lenn a téren az emberek... Istenem! az emberek!

Mindehhez semmi köze. Benn, a kövek mögött más világot sejtett.

A hold élesen sütött és besárgította a köveket.

A kövek egész jó lépcsőt csináltak. A párkányok egymást érték. Az árkádokba megkapaszkodhatott. A rozetták réseibe bedughatta a csizmája hegyét. A kis kőobeliszkekbe meg lehetett támaszkodni.

A félpillérek fejére rá-ráült. A lapos ormokon végigsétált. Ágaskodva fogózott párkánytól párkányig. Nem félt semmit. A meredek támaszkövön nyugodtan imádkozott.

A hold bevonta őt. Messziről tán egy mozgó dísznek látszott, mint egy fali gyik. Mint a dóm zergéje, nem félt semmit.

Egyre azon bámult míly nagy itt, ami alul nézve kicsi. A filigrán cifraságok közelről ormótlan kolosszusoknak tetszettek.

Még egy lökés és az ablakot éri. Ó, itt vigyázni kell. A párkány oly keskeny, hogy alig lehet megfogózni. Az ablak vastag festett üveg. Egyetlen kis táblája

volt tarva, szellőztetés végett. De azon nem fért be. Az ablak vastag, festett üveg.

Szent Erzsébet volt ráfestve a rózsákkal. Igy visszafelé, haloványan látszottak az éles, színes vonalak. Artur alig tudott megkapaszkodni.

Harci csákánya mindig az övén volt. Az egyik kezével kapaszkodott, a másikkal kivette a csákányt. A keze didergett, meredt. Ingott. Visszakapaszkodott csákányos kezével. A csákányt leejtette.

A csákány nagyot koppant. Zengett, visszazengett.

Lemászott a csákányért. Nem nézett a mélységre. Vigyázva visszamászott. Teljesen józan volt és számító. Jól megkapaszkodott, hátravetette a csákányt, és számítva, nagy lendülettel ütött. Szent Erzsébet zuhanva, csörömpölve széthullott.

Rá is hullott fejére; behunyta a szemét. Mit tesz az?

Bedugta a fejét: sötét volt. Csak a hold szűrődött át a színes ablakokon, kisértetiesen.

Semmi.

Óriási mélység és magasság. Belép a belső párkányra. Járt-e itt már ember? S ilyenkor? A finoman szőtt félhomály elfogja a lelkét. A fenyőforma kőivek egymásra borulnak. A fekete pillérek dús lába ködbe vész. Rejtelem, rejtelem. Az oszlopok árnyai új oszlopok, elfeküdt oszlopok. A kőerdő nesztelen. Mily kicsiny az ember. Ime egy befalazott végtelenség. A legszebb, a legszebb...

Ah, szűz Mária, segits! Nem volt ő már így egyszer? Ült ő már egyszer ezen a párkányon, nézett a homályba. Álmában. Ült ő már itt. Borzasztó.

Ha lebukna!

Majd feláll, lassan jár, támaszkodik a falhoz. Ott csillár: a párkányszögletről át lépni a csillárra. Onnann majd látni a hajót, egészen.

Szüz Mária, ne hagyj el! Szent Erzsébet, bocsáss meg!

Milyen por mindenütt.

Miért is jött ide? Valamit látni akart.

A távolban, lent, rezgőn izzik az örök mécs.

Most... egy nagy lépés... A nagy csillár meging... hintáz... Ráül a csillárra, szétveti a combját, mint a paripán. Lelógatja a lábát a homályba. Az aranyzsinórba kapaszkodik; az aranyzsinór nem szakad el. Hintáz.

6.

Halk zene, finom fény.

Mária, aranyvirág, megindul az óriás hajóban. Ki tudja, honnan jött, s hová megy? Ki meri kérdeni? Amint közelebb, közelebb jön, a középre árad a fény. Nem éles fény, csak gyönge és édes s az ő isteni alakjából árad. A sarkok, a szögletek homályban maradnak. Halk, távoli zene hallatszik, gyermekhangok, s a homályból apró angyalfejek ütik ki magukat, alig észrevehetően, szárnyas gyermekfejek.

Artur szíve dobog s a nagy csillár hintáz.

Az angyalok királynéja jön, jön. Nem a lábával lép, csak leng, tova, leng a holdsarlón. Ez egy fényes fénysarló, fényből a lába alatt. Halkan, halkan leng az isteni alak. Magas és karcsu és szép, olyan, mint egy elefántcsonttorony. Halkan, halkan suhan. A ruhája sötét és mégis fénylő és hosszú és lengő, eloszló. Sötét haja lágyan elomlik. Enyhe dicsfény köríti fehér homlokát.

A holdsugár keresztül-kasul szövi a belsőteret, de ki látja? Az izmos pillérek árnyai eltünnek.

Mária, tenger csillaga, libeg a lapuló sötétség tengerén. Halkan libeg a pillérerdőn, a színes, íves ablakok között. — Felhőbe borult fent az óriási bolt. A padsorok titkos angyalkákkal telnek. A magas kóruson, az

orgona sípjai között angyalfejek röpködve játszanak bujósdit. Az orgona fehér billentyüin szent Cecília átlátszó ujjai suhannak.

Dalol az angyalnép.

Mária, menyországnak kapuja, méltóságosan száll. Nagy fényes keszkenő símán födi Asszonyunk vállait. Áldó szemei ragyogó ablakok, melyeken a menyországba látni. Hét tőr döfi szívét. Mária, Magyarország védasszonya, szeretettel mosolyog.

Ah, a szószék galabja szárnyait rezzenti, halkan csobban a keresztmedence, megelevenedik a szegények bibliája, a kőszentek hódolni jönnek Máriának.

Mária, Istennek anyja, karján tartja fiát. Fiát viszi és fiára néz a fájdalmas anya. Szívében hét tőr. De az isteni gyermek fényes arca mosolyog. Mária halkan, halkan előbbre száll.

7.

Artur lovagot másnap a kecskearcú, sánta sekrestyés összezúzva találta a kövön, a nagy csillár alatt.

Magyar irodalom

FARKAS GYULA

A magyar nép daltermő, pogány hősi korából — mely más boldogabb nemzeteknél nagy népi eposzokat termett — irodalmi emlékünk nem maradt fenn. Csak későbbi latin krónikák tudákos átdolgozásaiból, egynéhány odavetett megjegyzéséből tudjuk, hogy éltek mondák, dalok a nép ajkán, melyek Atilláról, a honfoglalásról és nagy hősökről szóltak.

A keleti magyarság beleilleszkedett a nyugati kultúrába. Első királya, Szent István (1001—1038) kemény kézzel kényszerítette népét a keresztvíz alá és igyekezett kiirtani minden emléket, mely az egykori pogányságra emlékeztetett. Királyi udvarában német lovagokkal és papokkal vetette körül magát, kolostorokat alapított, templomokat emelt. Igy szűrődött át Magyarországba a nyugati egyetemes keresztény kultúra. Mégis több száz évig tartott, míg átitatta az egész népet. A néplélek mélyén tovább is ott szunnyadt a keleti származás tudata. Igy hát lassan indult meg az új irásos irodalom, mely latin betük páncéljába kényszerítette a töretlen magyar nyelvet. Kétségtelen, hogy már az első térítők is fordítgatták magyar nyelvre a keresztény imákat és magyar egyházi beszédeket mondottak, de csak a XIII. század elejéről maradt fenn ennek a vallásos magyarnyelvü irodalomnak első emléke, egy halotti beszéd. Méltóságos, kifejező nyelve alig különbözik a maitól. A finnugor nyelveknek első irásos nyelvemléke. Egy olaszországi kodex a XIII. század végéről pedig a legrégibb magyar verset őrizte meg; egy Máriasiralmat, mely fejlett versérzékről tanuskodik. Bizonyára a tatárjárásnak is része volt benne, hogy írott irodalmunk legrégibb emlékei szűkös számban maradtak fenn, de a fennmaradtak arról is tanuskodnak, hogy az

írásos feljegyzés ekkor még inkább csak esetlegesség volt. Élénkebb irodalmi élet akkor kezdődődött, amikor a városok fejlődésnek indultak: a XV. század elején. A városi kolostorokban készültek az első nagy összefüggő magyar nyelvü kodexek, mindenekelőtt a bibliának töredékes fordítása és a Szent Ferenc legenda.

Mátyás király (1458—1490) ragyogó reneszánsz-udvara egész Európában híres volt nagyszerű könyvtárával, tudósaival és művészeivel, de nem hagyott mélyebb nyomokat a magyar szellemi fejlődésen és a nagy nemzeti király elhunytával elenyészett. Újabb lendület ismét a városokból indult ki. Ezek fogadták be először a humanizmus eszméit; ezek tűzték ki a reformáció zászlaját. A reformáció végzetesen kettébontotta az addig egységes magyar lelkületet. A török megszállás és az ország három részre szakadása még jobban elmélyítette a szakadást. Másrészt azonban a harcias protestantizmus diadalra segítette a magyarnyelvü irodalmat és gazdag termésü nyomdáival széles néprétegekben elterjesztette a Nyugatról átplántált művelődést. Két évszázadon át vallási harcok töltik be az irodalmat, aminthogy két évszázadon át nem szünik meg a harcizaj a töröktől-némettől agyongyötört országban.

Mégis: az új irodalom nemcsak vallási irodalmat termel. Nemcsak a Biblia első teljes fordítása jelenik meg a XVI. század végén a kálvinista Károlyi Gáspár tollából, hanem megszólal az első jelentős magyar lirikusnak, Balassa Bálintnak lantja is, aki a teljes nyugati művelődés birtokában, olasz mintái után édeshangú, vágyódó szerelmi dalokat zeng, vitézi énekeket énekel, melyek szájrólszájra járnak és vallási dalokat teremt, melyekben—egyéni szineződéssel — a kor vallási nyugtalansága sír fel. A XVII. században pedig nemcsak Pázmány Péter hatalmas alakja áll előttünk, a magyar ellenreformáció vezéréé,

aki márványba véshető prédikációiban a magyar nyelvet soha nem hallott, csodálatos szépségében szólaltatja meg, hanem Zrinyi Miklósé is, aki költő és hős volt egyszemélyben, akárcsak Balassa Bálint. Mély vallásos érzéstől áthatott eposza, a Zrinyiász, remeke a költői kompozíciónak, művészi emléke a magyar hősiességnek és önfeláldozásnak. A költő megvalósította művében a magyarság évszázados vágyát, a Kelet és Nyugat szintézisét: nyugati mintái, Vergilius és Tasso után, nyelvben és szellemben igazi magyar eposzt alkotott. Korán jött, kortársai nem értették meg. Inkább az érzelmes barokk-költőért, Gyöngyösi Istvánért lelkesedtek, aki nyugati modorban könnyen folyó verssorokba szedte neves magyar családok regényesen kiszínezett és klasszikus allegoriákkal ékesített történeteit.

A XVIII. század az erőgyüjtés korszaka. Az ismét egy uralkodó alatt egyesített országban megindul a katholikus és a protestáns magyarság között a kiegyenlítődés folyamata. A régi költői hagyományok tovább folytatódnak, de ugyanakkor Nyugatról betör a francia felvilágosodás eszmeáramlata. Bécs, a Habsburg-birodalom világhíres fővárosa, magába szívja a nemzeti erőket, de egyúttal kiárasztja az új művelődés hullámait. Itt jelennek meg az első magyar folyóiratok, itt alakul meg az első magyar irodalmi kör Mária Térézia gárdistáiból. E kör ébresztőleg hat az egész országra. Kazinczy Ferenc áll az irodalmi reformmozgalom élére. A német klasszicizmus szellemi világa tölti el, magyarra fordítja a világirodalom nagyjait, megújítja az elhanyagolt irodalmi nyelvet, színessé, gazdaggá, hajlékonnyá teszi és megnyítja az útat az alkotó tehetségek számára. Korhol, buzdít, lelkesít és levelezésben áll a magyar élet minden szellemi harcosával. Széphalmi nemesi kúriája évtizedeken át a magyar irodalom elismert központja. Az általa hirdetett és ter-

jesztett klasszicizmus azonban nem jut diadalra, nem hoz létre maradandó műveket.

A magyar irodalom további fejlődése — felhasználva a Kazinczy által megteremtett formai eredményeket — a régi hagyományokból táplálkozik és a nyugati művelődés szolgai átültetése helyett a magyar szellemiség művészi kifejezésére törekszik. Kazinczy kortársai és tanítványai egyengetik tovább az utat, mely a magyar romantikához vezet. Kisfaludy Sándor és Csokonai Vitéz Mihály szerelmi dalaik által lesznek országszerte híresek, de mindkettőjüknek legfőbb vágya a nagy nemzeti mult megéneklése. Berzsenyi Dániel fenséges hangú ódáiban szintén a magyar multat idézi az elfajzott jelen elé.

Ily előzmények után ajándékozza meg Vörömarty Mihály nemzetét a honfoglalás hősi eposzával, a »Zalán Futásá«-val (1825). Félszázados irodalmi fejlődést zár le művészi magaslaton. Pest közben az ország irodalmi központjává válik. Itt írja hazafias drámáit és vigjátékait Kisfaludy Károly. A közönség óriási lelkesedéssel fogadja. Az ifjabb Kisfaludy körül csoportosul a fiatal romantikus költői nemzedék, amelynek már hitvalló orgánuma is van: az Auróra. Ezen almanach révén tesznek szert országos hírnévre Vörösmarty és Kölcsey. Vörösmarty az epikából a drámára tér át; lírai költeményeiben az általános emberi költőjévé magasztosul. A filozofikus lelkü Kölcsey alkotja meg a magyar nemzeti imádságot, a Himnuszt. Katona József, aki „Bánk bán"-jában Shakespeare-i magaslatra emelkedik, kívül áll e körön, műve csak halála után válik a magyar dráma ünnepi darabjává.

Az irodalmi fejlődés most már lázas ütemet vesz. Széchenyi István gróf, e kor romantikus politikusa, megteremti a Magyar Tudományos Akadémiát s

egyesíti az ország szellemi vezetőit. Publicisztikai művei előkészítik az ország demokratizálását. A hexameteres eposzok korát felváltja a történeti regényé; Jósika Miklós, majd Eötvös József művei elmúlt korok hangulatát idézik fel, jövőbe néző szemmel. Megjelenik az első politikai irányregény, aminthogy a magyar szellemi életben is mind nagyobb területet foglal el a politika—az irodalom rovására. A francia romantika forradalmi tendenciái termékeny talajra találnak. Az eddigi nemesi irodalom korlátjait mindjobban áttörik a népből származó költők; a negyvenes évek elején fellép Petőfi Sándor, a szabadság és szerelem lantosa. Művészi magaslatra emeli a népies költészetet, gazdagérzésü lírájában nemcsak az egész magyar néphez, hanem az egész világhoz szól. Ő az első költő, akinek nevét az egész világon ismerik s akit Hermann Grimm Homeros és Shakespeare mellett a világirodalom egyik legnagyobb zsenijének tart. Költői küldetését hősi halálával pecsételi meg, alig huszonhatéves korában elesett a magyar szabadságharcban (1849). Egyenrangu társa és legjobb barátja Arany János, a magyar irodalom halhatatlan epikusa és balladaköltője. Ők ketten a magyar klasszikusok, a magyar népi lélek legművészibb kifejezői.

A szabadságharc letörését követő három évtizedben a magyar nemzeti klasszicizmus, Arany János és Gyulai Pál köre, uralkodik. Ez a norma, az áhított beteljesülés. Körülötte egész tábora keletkezik az epigonoknak, hatása a század végéig nem csökken. Azok a költők, akik megkisérlik új hangon énekelni, nem válnak népszerüekké és korán elhallgatnak. Csak Jókai Mór alakja emelkedik ki e korban Aranyé mellett. Csodálatos fantáziájával egymásután írja regényeit, melyeket a világ minden nyelvére lefordítanak. Az irodalmi kritika nálánál jobban méltányolja Kemény Zsigmondot, akinek regényei

az emberi lélek mélységeibe ereszkednek alá. E kor teremti meg a magyar irodalom filozófiai drámáját, Madách Imre művét: Az ember tragédiáját, mely történeti képek során az emberi sorsot tükrözteti. Jókai hagyományait folytatják Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, majd Herczeg Ferenc, mindhárman művészi elbeszélők.

A század végére a nemzeti klasszicizmus kifárad. Az új, idegenből átplántált szellemi áramlatok nem tudnak a magyar talajban gyökeret verni. Neoromanticizmus, realizmus, naturalizmus csak múló divatok. A magyar szellem új szintézisre vár, mely a nyugati haladás szintjén álljon és mégis a magyar lelkiséget tükrözze. Ismét egy folyóirat körül csoportosuló fiatal nemzedék emeli magasra a zászlót, mint egykor a romantika korában. Az élen Ady Endre áll, ifjú zabolátlan lelkü író, akinek költői nyelve ősi forrásokból táplálkozik s mégis egészen új és erős, aki lírájában leplezetlenül tárja ki a lelkét, mert úgy érzi, hogy az ő lelke koráé és fajtájáé. Ady Endre a magyar vidékről jött és Budapest, Párizs lázas élete sem tudta soha feledtetni vele a magyar földhöz való tartozását. Mellette Babits Mihály és Kosztolányi Dezső a nagyvárosi ember modern, ideges lelkiségének kifejezői, kultúrált, kifinomúlt nyelven. Móricz Zsigmond e nemzedék regényírója, ismeretlen világot tár fel, a magyar parasztét, megdöbbentő naturalizmussal, de fajához ragaszkodó mély szeretettel.

A háború utáni magyar irodalom ismét új utakat keres. A világháború, az ezeréves ország négy részre szakítása, az egymást követő forradalmak láza, mélyreható változásokat idézett elő a magyar szellemben, mely a romokon új életre készül. A legifjabb nemzedék, az Adyék által megteremtett modern irodalmi nyelv gazdag kifejező lehetőségeit s formáit igyekszik friss, nemzetmentő ide-

álizmussal kitölteni. Az elszakított területeken friss levegőjü irodalmi élet keletkezett, mely most már mindjobban beletorkollik az egységes irodalmi fejlődésbe, átalakítóan és megújítóan. Az új irodalom a problémák irodalma, ezeknek megoldása az ifju nemzedék legáhítottabb feladata.

Hét Krajcár

MÓRICZ ZSIGMOND*).

Jól rendelték azt az istenek, hogy a szegény ember is tudjon kacagni.

Nemcsak sírás-rívás hallik a putriban, hanem szívből jövő kacagás is elég. Sőt az is igaz, hogy a szegény ember sokszor nevet, mikor inkább volna oka sírni.

Jól ismerem ezt a világot. A Soósoknak az a generációja, a melyből az apám való, megpróbálta az inségnek legsúlyosabb állapotát is. Abban az időben napszámos volt az apám egy gépműhelyben. Ő sem dicsekedik ezzel az idővel, más sem. Pedig igaz.

És az is igaz, hogy soha már én e jövendő életemben nem kacagok annyit, mint gyermekségem e pár esztendejében.

Hogy is kacagnék, mikor nincsen már piros arcú, vidám anyám, a ki olyan édesdeden tudott nevetni, hogy a könny csorgott a végén a szeméből s köhögés fogta el, hogy majdnem megfojtotta...

És még ő sem kacagott úgy soha, mint mikor egy délutánt azzal töltöttünk, hogy hét krajcárt kerestünk ketten. Kerestünk és találtunk is. Hármat a gépfiókban, egyet az almáriumban... a többi nehezebben került elő.

---

*) Móricz Zsigmond: Hét Krajcár, Budapest. Nyugat.

Az első három krajcárt még maga meglelte az anyám. Azt hitte, többet is talál a gépfiában, mert pénzért szokott varrni s a mit fizettek, mindig odarakta. Nekem a gépfia kifogyhatatlan kincsesbánya volt, a melybe csak bele kell nyulni s mindjárt van terülj asztalkám.

El is bámultam nagyon, mikor az édesanyám kutat, kutat benne, tűt, gyüszüt, ollót, szalagdarabokat, zsinórt, gombot, mindent szétkotor s egyszerre csak azt mondja nagy bámulva:

Elbújtak.

Micsodák?

A pénzecskék, — szólt felkacagva az anyám.

Kihúzta a fiókot.

Gyere csak kis fiam, azér is keressük meg a gonoszokat. Huncut, huncut krajcárkák.

Leguggolt a földre s olyanformán tette le a fiókot, mintha attól félt volna, hogy kirepülnek; úgy is borította le, egyszerre, mint mikor kalappal lepkét fog az ember.

Nem lehetett azon nem kacagni.

Itt vannak, benne vannak, — nevetgélt s nem sietett felemelni, — ha csak egy is van, itt kell neki lenni.

Leguggoltam a földre, úgy lestem, nem búvik-é ki valahol egy fényes pénzecske? Nem mozgott ott semmi. Tulajdonkép nem is nagyon hittük, hogy van benne valami.

Összenéztünk és nevettünk a gyerekes tréfán.

Hozzányultam a fenekével felfordított fiókhoz.

Pszt! — ijesztett rám az anyám, — csendesen, még kiszökik. Te még nem tudod, milyen fürge állat a krajczár. Nagyon sebesen szalad az, csak úgy gurul. De még hogy gurul . . .

Jobbra-balra dőltünk. Sokat tapasztaltuk már, hogy igen könnyen gurul a krajcár.

Mikor felocsudtunk, én megint kinyújtottam a kezem, hogy felbillentsem a fiókot.

Jaj! — kiáltott rám újra az anyám s én megijedtem, úgy visszakaptam az ujjom, mintha a sparherthez ért volna.

Vigyázz te kis tékozló. Hogy sietne már kiadni az útját. Addig a miénk, mig itt van alatta. Csak hadd legyen ott még egy kis ideig. Mer látod mosni akarok, ahoz szappan kell, szappanra legkevesebb hét krajcár kell, kevesebbér nem adnak, nekem már van három, még kell négy, az itt van ebbe a kis házikóba; itt lakik, de nem szereti, ha háborgatják; mert ha megharagszik, úgy elmegy, hogy sose látjuk többet. Hát vigyázz, mer a pénz nagyon kényes, csinnyán kell vele bánni. Tisztességgel. Könnyen megáprehendál, mint az úri kisasszonyok... Te, nem tudsz valami csalogató verset, azzal tán ki lehetne csalni a csigabigahéjából.

Hányat kacagtunk e csacsogás közben. Tudom is én. De a csigabiga-csalogató nagyon furcsa volt.

Pénz bácsi gyere ki,
Ég a házad ideki...

Azzal felfordítottam a házat.

Volt alatta százféle szemét, csak pénz, az nem volt.

Az anyám savanyúan felhuzott ajakkal kotorászott, hiába.

Milyen kár — mondta, hogy asztalunk nincsen. Ha erre borítottuk volna ki, nagyobb lett vóna a tisztesség, akkor lett vóna alatta.

Én összekapargáltam a sok lomot s beleraktam a fiókba. Az anyám azalatt gondolkozott. Úgy eltörte az eszét, nem tett-é valahova valaha valami pénzt, de nem tudott róla.

De nekem fúrta valami az oldalamat.

Édes anyám tudok én egy helyet, a hon van krajcár.

Hol fiam, keressük meg, mig el nem olvad, mint a hó.

Az üveges almáriumba, a fiókba vót.

Ó boldogtalan gyermek, be jó, hogy elébb nem mondtad, most asse lenne.

Felállottunk s mentünk az üveges almáriumhoz, a minek nem volt üvegje már régen, de a fiókjába ott volt a krajcár, a hol én tudtam. Három nap óta készültem kicsenni onnan, de sose mertem. Pedig cukrot vettem vóna rajta, ha azt is mertem vóna.

No van már négy krajcár. Sose busulj már fiacskám, megvan a nagyobbik fele. Már csak három kell. Osztán ha ezt a négyet megkerestük egy óra alatt, azt a hármat is megleljük uzsonnáig. Még akkor is moshatok egy rendet estig. Gyere csak szaporán, hátha a többi fiókba is lesz egy-egy.

Hiszen ha minden fiókba lett vóna. Akkor sok lett vóna. Mert az öreg almáriom fiatalabb korában olyan helyen szolgált, a hol sok duggatni való lehetett. De nálunk nem sok terhe volt az árvának, nem hiába volt olyan göthös, szúette, foghijjas.

Az anyám minden új fióknak tartott egy kis prédikációt.

Ez gazdag fiók — vót. Ennek sose vót semmije. E meg mindig hitelbül élt. No, te rossz, nyavalyás kódus, hát neked sincs egy krajcárod. Ó ennek nem is lesz, mert ez a mi szegénységünket őrzi. No, neked ne is legyen, ha most az egyszer kérek tőled, most se adsz. Ennek van a legtöbb, ni! — kiáltotta kacagva, mikor kirántotta a legalsó fiókot, a melynek egy csepp feneke se volt.

A nyakamba akasztotta, aztán leültünk nevettünkben a földre.

Megállj csak, — szólt hirtelen, — mindjárt lesz nekünk pénzünk. Az apád ruhájába lelek.

A falba szegek voltak verve, azon lógtak a ruhák. S csudák-csudája, ahogy a legelső zsebbe belenyúlt az anyám, rögtön a kezébe akadt egy krajcár.

A szemének alig akart hinni.

Megvan, — kiáltotta, — itt van! Mennyi is van már? Meg se győzzük olvasni. Egy — kettő, — három, — négy, — öt... Öt! Már csak kettő kell. Mi az, két krajcár semmi. A hon öt van, ott akad még kettő.

Nagy buzgósággal kutatta végig az összes zsebeket, de sajnos, hiába. Nem lelt egyet sem. A legjobb tréfa sem csalt ki sehonnan még két krajcárt.

Már nagy vörös rózsák égtek az anyám arcán az izgatottságtól s a munkától. Nem volt szabad dolgoznia, mert mindjárt beteg lett tőle. Persze ez kivételes munka, a pénzkereséstől nem lehet eltiltani senkit.

Eljött az ozsonnaidő is, el is mult. Mindjárt este lesz. Az apámnak holnapra ing kell és nem lehet mosni. A puszta kutviz nem viszi ki belőle azt az olajos szennyet.

És akkor a homlokára csap az anyám:

Ó, ó, én, én szamár! Hát a magam zsebét nem nézem meg. De bizony, ha már eszembe jut, megnézem.

És megnézte. És tessék, ott is lelt egy krajcárt. A hatodikat.

Lázasak lettünk. Most már csak egy kell még.

Mutasd csak a te zsebedet is. Hátha abba is van.

Az én zsebem! Nojsz azokat megmutathattam. Azokban nem volt semmi.

Bealkonyodott és mi ott voltunk a hiányos hat krajcárunkkal, mintha egy se lett volna. A zsidónál nem volt hitel, a szomszédok ép olyan szegények, mint mi s csak nem kérünk egy krajcárt!

Nem volt más mit tenni, mint tiszta szívből kinevetni nyomoruságunkat.

És akkor beállított egy koldus. Éneklő hangon, nagy siralmas könyörgést mondott.

Az anyám majd belebódult, úgy ránevetett.

Hagyja el, jó ember, — mondta — ma egész délután itt heverek, mert nincs egy krajcárom, a félfont szappanhoz, hibázik az árából.

A koldus, jámbor arcú öreg ember, rábámult.

Egy krajczár? — kérdezte.

Hát.

Adok én.

No még a kéne, kódustól alamizsnát.

Hadd el lyányom, nekem nem hibádzik. Nekem mán csak egy hibádzik, a kapa főd. Avval minden jó lesz.

Kezembe adta a krajcárt s nagy hálálkodással eldöcögött.

Na hála légyen — szólt az anyám — szaladj hát...

Ekkor egy pillanatra megállt, aztán nagyot, nagyot kacagott.

Jókor van együtt a pénz, hiszen ma már nem moshatok. Setét van, oszt lámpaolajom sincs.

Fuldoklás jött rá a kacajtól. Keserves, öldöklő fuldoklás és a hogy odaállottam alá, hogy támogassam, a mint két tenyerébe hajtott arccal hajlongott, valami meleg ömlött a kezemre.

Vér volt, az ő drága, szent vére. Az anyámé, a ki úgy tudott kacagni, a hogy a szegény emberek között is csak kevés tud.

A magyar zene

GOMBOSI OTTÓ

Ha végigtekintünk a szinházak karmestereinek és énekeseinek névsorán, ha átlapozzuk a világvárosok hangversenyműsorait, minduntalan találkozunk magyar művészek neveivel. Légió a száma azoknak az előadó tehetségeknek, akiket Magyarország az utolsó évtizedekben szárnyukra bocsájtott. Az európai hírü zenepedagógusok sorából csak Hubay Jenőt említjük, aki pompás virtuózpályája delelőjén tért haza Budapestre és kiváló művészek hosszú sorát nevelte fel. Az operett mai vezető mesterei is magyarok és a modern zene kiválóságai sorában az elsők között áll néhány magyar zeneszerző. Általánosan elismert vélemény, hogy a magyar kiválóan muzikális nép.

Annál különösebb dolog, hogy egészen a legutóbbi fél évszázadig alig találkozunk a zene történetének lapjain magyar nevekkel. E különös jelenségnek legmélyebb oka a magyar zene és a magyar zeneélet sajátos és a nyugati kultúrától gyökeresen különböző voltában rejlik. A magyar műzene a mostoha történelmi viszonyok miatt soha szervesen nem fejlődhetett: hagyomány és stílus az egymástól évszázados távolságban meginduló kezdeményezéseket össze nem kapcsolta. Minden mozgalom csak önmagára támaszkodhatott és mielőtt szilárd talajt talált volna, elsorvadt, elszáradt a magyar történelem egyre felújuló viharában.

A magyar művészi zenének egészen más, sokkalta súlyosabb feltételei voltak, mint bármely nyugati nép zenéjének. Minden művészi zene alapja a népzene. Míg a nyugati nemzetek népzenéje magában foglalta a művészi zenének, a többszólamúságnak és a harmóniáknak csíráit, addig a magyar népzene másszerű természeténél

fogva erre soha nem volt alkalmas. Nagy melódikus gazdagsága, ősi formavilága nem tűri a harmóniák kötelékeit és nem törődik bele a többszólamú szerkesztés törvényeibe. Az évszázadok minden műzenei törekvése vagy nemzetközi nyelvet kénytelen használni, vagy meg kell alkudnia és oly szintézisre kell törekednie, amely a műzenei technikát és a népi kötöttségű dallamanyagot összekösse. Ez a kompromisszum végül az igazi népi zene teljes elfelejtésére vezetett és Liszt Ferenc ama nézetében éleződött ki, hogy a magyar zene tulajdonképen nem más mint cigányzene.

Bizonyos, hogy a magyarországi cigányok éppen a népzene alapján olyan előadásmódot fejlesztettek ki, amely még mai hanyatlása korában is bizonyítja művelői kivételes zenei képességeit. A cigányság a magyar dallamstílust csapongó fantáziával, szenvedélyes kifejezéssel, ornamentikájának különös és elragadó gazdagságával a maga képére formálta át. Cigányzene nincsen, csak cigány zenélés, cigányos előadásmód van. Ez az előadásmód a melodikus átköltésnek, a műzenéből ellesett harmonizálásnak, és az ősi improvizáló összjáték utolsó maradványainak különös keveréke: Ázsia, a középkor és a klasszikus harmonizálás esszenciájából készült vegyület, amely a magyar dallamvilág zamatát erjedésbe hozta. E sajátos zenélés termékei valószinüleg állandó változásban voltak, párhuzamosan az elmult évszázadok műzenei stílusának változásaival. Első ismeretes lecsapódása, a verbunkos, a XVIII. század végén alakult ki. Ebből szűrődött le a csárdás, a múlt század negyvenes éveinek terméke. E formákban a cigányos magyar zene reagál a polgári érzelmesség külföldi termékeire és a klasszikus mesterek kortársainak művészetére. A mai napig dívó cigányos nóta épígy, bár jóval csekélyebb értékkel, a romantikus dal-irodalmat tükrözi. A mai cigányzenében

is fellelhetők a külföldi összetevők változásának jelei: a jazz elemeinek térhódítása nem csak divat, hanem a fejlődés kérlelhetetlen következménye.

A cigányzene tehát csak fenntartással nevezhető magyar zenének. Az igazi magyar zene a népdal. Ez a multból is őriz egyes dallamokat, fordulatokat, tradíciókat. Mert bármily nehéz feladat is volt a magyar műzenei stílus megteremtése, itt-ott történtek ilyen irányu kísérletek és főképen voltak olyan korszakok, amelyek a maguk dallamvilágát ki tudták alakítani. Nem a fényes udvari kultúra termékeire gondolok, mint Hunyadi Mátyás király udvarának olaszos-németalföldies zenei élete (XV. század), amelyről csodálattal emlékszik meg még a pápa követe is, — nem is olyan elszigetelt jelenségekre, mint a XVI. század egyik legnagyobb lantművésze és zeneszerzője, Bakfark Bálint, hanem a középkori menestrelek utolsó maradványaira, a históriás-ének költő-zeneszerzőire, akiknek dallamai máig visszhangzanak a népdalban, az egyházi népénekben, a református dícséretekben. A moralizáló és krónikás énekek ősi, de nemzetközi gyökerű stílusa a XVI. század magyar históriás énekeseinél immár oly kristályos formát nyer, amelyben a magyar népdal játssza a legjelentősebb szerepet.

A dallam művészete a lírai irodalom termékeit is áthatja. A kor legnagyobb költője, Balassa Bálint, török, oláh, lengyel, német dalok és művek dallamára énekelteti verseit a magyar dallamok mellett. Ebből a divatos főúri irodalomból igen sok leszivárgott a népdalba. Ez a kapott kincset szövegben is, dallamban is megőrízte és tulajdon képére formálta, ami a zenében főleg a szabad, improvizációs feloldásban mutatkozik.

További emlékeink a kis számban, külföldi forrásokban, átdolgozásokban megmaradt magyar táncok: kis töredéke a táncoskedvű régiek elveszett zenei életének;

gazdagságáról csak egykorú leírások és számadások tanuskodnak. A magyarországi és erdélyi városok túlnyomóan német zenei kulturájával szemben a magyar főúrak udvarában egy ma már vissza nem idézhető magyar műzene kezdett a XVII. század folyamán kialakulni. Fúvósok, dudások, hegedüsök, virginások, cimbalmosok állottak minden valamirevaló nagyúr szolgálatában. Csak lassanként szorítja ki e zenekarokat egyrészt a cigány, másrészt a külföldi mintára szervezett, idegenekből álló zenekar, amellyel a bécsi zene válik főuri körökben egyeduralkodóvá.

Az elnémetesedett főúri zenekari zene helyébe a XVIII. században a kollégiumok zenéje lépett: szinte előzmények nélkül virágzik fel a magyar főiskolákon egy sajátos kóruskultúra, amelynek alapja a népdal és a népies dal. A szólam fűzése nem valami művészi és a zenei szerkesztés szabályainak nem engedelmeskedik, de annál inkább tud a magyar dal kerete lenni.

Mindeme műzenei kezdeményezések a népdallal szoros viszonyban állanak. Jelentős önállóságot csak a már említett verbunkos-zene hangszeres és dalirodalma nyer: a népzenével ellentétben nem az énekből, de a hangszerből meríti fordulatait és szólásformáit és első, még önmagában értékes terméke ama zenei áramlatnak, amely a magyar zene sajátosságait néhány külsőleges és nem is magyaros ritmusképletben látta és vélte utánozandónak. Mellőzzük itt a kisebb tehetségek neveit (bár a verbunkos-stílusnak iskolázott komoly művelői is akadtak, mint pl. Csermák vagy Rózsavölgyi) és említsük csak ama jelentős mestert, aki ez elképzeléseket az uralkodó olasz stílussal keresztezte s a magyar operának első nagy művelője lett: Erkel Ferencet, akinek „Bánk Bán"-ja és „Hunyady László"-ja ma is állandó műsordarabja a budapesti Operaháznak.

Mélyebben látott az a zeneszerző, aki a magyar zenetörténet jelentős mesterei között első helyen áll: Liszt Ferenc, a zongora fejedelme. Liszt művészete a kezdeményezések szakadatlan sora. Ő a modern zene egyik őse: Wagnertól Debussyig minden zenei újítás eszméje nála vetődik fel először. Sokszor hanyag és vázlatos írásmódja mögött a zenetörténet egyik legelőkelőbb és leggazdagabb szelleme rejlik. A magyar zenének is hervadhatatlan érdemű művelője, aki, ha a cigányzenén keresztül is, de belelátott a magyar műzene problémájába és néhány kevésbé közismert müvében a rapszódiákon messze túlmenő megoldásokhoz jutott. Ő a budapesti Zeneművészeti Főiskola megalkotója.

Liszt után a magyar műzene szomorú utakat jár: művelői testben is, de művészetükben méginkább elszakadtak otthonról (Goldmark), vagy pedig felhigították azt, ami Liszt műveiben sem volt már nagyon szilárd alap: a cigánykodó, nótázó rapszódia-stílust.

Új levegőt csak egy nagy német pedagógusnak, Koessler Jánosnak tanitványai hoztak, akik tehetségük mellett komoly és átfogó zenei műveltséggel is rendelkeztek. Soraikból Dohnányi Ernőt és Weiner Leót említem. Oly zenét írnak ők, amely a magas művészet eszközeivel rendelkezik, a nagy mesterek nyomdokaiba lép, de helyenként egy-egy fordulatban mégis elárulja magyar voltát. Koessler másik két tanítványára várt a legnagyobb feladat: Bartók Béla és Kodály Zoltán megérzi, hogy a magyar zene alapja a magyar népdal és zseniális érzékkel, hatalmas tudományos felkészültséggel, nagy lelkesedéssel néhány más kutató közbenjárásával összegyűjti a népdalokat. Bartók életműve a népdalokkal való foglalkozás: megtalálja azt a modern zenei stílust, amely ebből az eddig műzenében fel nem

dolgozható anyagból természete szerint kifejleszthető és megteremti a magyar műzenét.

A magyar zene eddig: örökös kísérlet, örökös megalkuvás mögött, szinte a föld alatt meghúzódott ismeretlen világ; néha fel-felüti fejét; mint torzított kép jelenik meg a cigányzenében, mint exotikus szinfolt egy Haydn, egy Schubert, egy Brahms művészetében. A magyar zene ma: egészséges népi dalanyag és abból sarjadt pompás, színes, zseniális művészet. Egyelőre az elsők, a teremtő mesterek műveiben; de a magyar előadóművészek mögött nem kell most már elmaradniok az alkotóknak sem.

Telefonos Kisasszony

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ.*)

(Mint egy templom. Valóban, mint egy ismeretlen, különös, huszadik századi vallás székesegyháza a telefonközpont, hol soha véget nem érő imát zümmögnek, halk, alig hallható zsolozsmát mormolnak, melynek moraja rejtélyes egyveleggé olvad. Állok fenn az erkélyszerű emelvényen, a karfa mellett s áhitat fog el. Innen belátni az egész helyiséget: az emeleten nők, a földszinten nők, túl, a másik szárnyon, az emeleten, szintén nők végeláthatatlanul, kötött kabátkákban leányok, asszonyok, húsz és harminc között, mind a fal felé fordulva, bámulva a falat, kissé előregörnyedve, valami alázatos, imádkozó mozdulattal, mint a jámbor zsidók. Az eleven falon jelek gyulladnak, sárga köröcskék, zöld köröcskék, piros köröcskék, melyek egy-egy emberi akaratot jelentenek valahol a drót végén, egy-egy

---

*) Kosztolányi D.: Alakok, Budapest, Kir. Magy Egyetemi Nyomda.

hangot, mely fénnyé változott. Műszerek acélzaja. Amint lemegyek az erkélyszerű emelvényről, hallom az egyhangú, mindig egyforma litániát. Központ! Halló, halló! Mással beszél! Központ! Tizenkét óra! József! Egyedül? Hozom már! Központ! Maradjon kérem! Teréz! Lépjen ki! Megvan, tessék! Központ! Csengetem! Foglalt! Központ! Központ! Központ! Örökké. Egy leány háta mögött állapodtam meg, aki acélkék ruhát visel s még kontyot. Fekete hajjal koszorúzott fejét fölveti, hirtelen föláll ringó székéről, mely egy gyengéden hajlított-talpú hintaszékhez hasonlít. Most váltják fel. Vele beszélgetek. Ő kérdezi:)

— Mi érdekli?

— Ez a fal.

— Tízezer hüvely. Mindegyik egy állomás. Bármelyik munkahelyről kapcsolni lehet az egész várost.

— Miért lobog ez a lámpa?

— Valaki idegeskedik. Rázza a villát. *(Ha nem volnék itt, azt hinném, hogy én vagyok az.)*

— És ez miért ég folytonosan?

Elromlott a készüléke, nem tud beszélni. Most mögötte táncol az előfizető.

— Táncol?

— Így mondják.

— És ez a két fénykör?

— Ezek már össze vannak kötve, de még nem találkoztak. Csengetik.

— Mivel?

— A figyelőkulccsal. *(Semmit se hallani).*

— Miért ugrott föl az a hölgy?

— Magas számot kértek tőle. *(A hintaszék, amint félrelöki, semmi zajt se ver, a kezelőnő némán dugaszol, a hosszú zsinórral összeaggat két lelket, mely a térben keresi egymást.)*

— Mik ezek a dugók, a hüvelyekben?

— A kikapcsolt számok. A zöld dugó: nyaral. A süllyesztett, fehérzöld dugó: nem fizet. *(Sokan nem fizetnek.)*

— Mindig ennyi a jelentkező?

— Csak ilyenkor, délben. Ekkor a legtöbb. *(A hora canonica a nagy-város legmagasabb lázgörbéjét jelenti. Budapest az üzlet, becsvágy, érvényesülés betegjeként félrebeszél. Kezemben a zsebórával olvasom érlökését. Egyetlen nő egy óra alatt legalább száz kapcsolást végez.)* De mingyárt elcsendesedik. Háromkor újra kezdődik s tart ötig, aztán fokozatosan kifárad, megnyugszik.

(Kisétálunk a verőfényes, tágas előcsarnokba. Leányok jönnek mennek, a munkából, vagy munkába, már teljesen fölszerelve fejhallgatójukkal, mely mintegy páncélba veri finom fejüket, csak bal fülüket hagyva szabadon a külső világ számára, keblükön a mellhallgató fényes szerkezetével, melyből holmi csodálatos, leoperálhatatlan acél-tályogként, negyvenöt foknyi szögben hangtölcsér meredez az eleven száj felé. Mindegyik maga zárja el készülékét, hogy fertőzést ne kapjon.)

— Nagysádok?

— Nem vagyunk már azok. Csak a kávéházi telefonkezelők neveznek még így: „Kedves nagysád, édes, drága, aranyos nagysád.“ Hála istennek a többiek elhagyták. Felesleges.

— Vannak rokonszenves hangok? Goromba hangok?

— Az sok.

— Férfiak?

— Inkább a nők.

— És hogy gorombáskodnak?

— „Alszik, drágám?“ „Regényt olvas?“ „Érdekes a regény?“ *(Esküszöm, hogy ebben a hajszában nem*

egy regényt, de egy epigrammát se lehet elolvasni.) Meg aztán másképp is.

— Például.

— Eh. *(Nem akarja közölni, de már mosolyog.)* „Fene egye meg a körmét."

— És mit felel rá?

— Semmit. Nekünk tilos feleselni. Örülünk, hogy túl vagyunk rajta. Gyerünk tovább.

— Mondja, mit povedál annyit ez a város?

— Hivatalos titok.

— Nem kíváncsi a beszélgetésekre?

— Talán a kezdő, az első napon. De másnap ő is megúnja. Mindig ugyanaz.

— Akadnak érthetetlen beszélők?

— Néha egy kétéves gyerek, aki először telefonál. Akkor a mamát kéretjük oda. Néha egy részeg. Tegnapelőtt, mikor éjszakás voltam, valamilyen ittas ember egy negyedóráig lógott a tölcséren s mindig csak ezt dadogta. „Csak az a baj... csak az a baj..."

— Mi volt a baj?

— Az, hogy nem tudta, mit akar.

— Telefonugratások? Telefonviccek?

— Békében, április elsején a hülyék intézetét nem is volt szabad kapcsolni: „kidugaszolták". Mindenki azt kérte. Ma már nem ily jókedvűek a pestiek.

— Mi van itt karácsony éjszakáján?

— *(Nevet.)* Sírás.

— Az előfizetők is sírnak néha a telefonba?

— Ha a mentőket kérik. Egy orvost, minden szám nélkül, akármilyen orvost, az isten szerelmére. Ilyenkor jajveszékelnek, elszaladnak a készüléktől, ráakasztják a villára a hallgatót. Nekünk kell őket felcsengetnünk, hogy voltakép mit is akartak, ellenőrizni, hogy megérkezett-e már a segítség. *(Nyujtózkodik.)*

— Fáradt?

— *(Halvány telefonhangon.)* Kicsit. A szem fárad ki, a fül, a torok, a hát. Meg a kar, amint az ember a magas számokért nyúlkál. Nekem szerencsére elég hosszú a karom.

(Most bontja a beszélgetésünket. Könnyű cipője végigkopog a kőlapokon. Köröttem egy palota. Mindenütt zsongás. Prágai, berlini, newyorki hangok, a hangerősítőtől annyira élesen, mintha mellettem beszélnének. Három pár emberi hang a dróton egyszerre, anélkül, hogy összevesznének. Egy többemeletnyi magasságú tűzfalon villamos számológépek kattannak, valahányszor a 32.500 telefonkagyló valamelyikét felemelik s az üveglappal elzárt korongokon számok ugranak ki, melyeket lefényképeznek, hogy megállapíthassák számláinkat. Lenn a pince ablakán derékvastagságú kábelek zuhannak be ólomzuhatagként, keresve a központot, hogy minden, ami künn izommunka, itt ebben a központi idegrendszerben, ebben az idegcsövekkel, ideggócokkal körülkacsolt óriási agyvelőben öntudatra jusson. Sohase láttam ilyen értelmes, ideges épületet. A holtnak hitt anyag itt érzékeny. Minden mozog és lélekzik, titkos percenéssel. A gépek gondolkoznak. Ha a sarokból előlépne a seprő s megszólítana, nem igen csodálkozném.)

Magyar történelem

SZEKFŰ GYULA

A Kárpátok félkörétől a Száva és Alduna egyenes vonaláig terjedő sík és dombos vidék a IX. század végén a magyar nép hatalmába jutott. A magyar őstörténet részletei még nincsenek tisztázva, annyit mégis biztosnak tarthatunk, hogy a nép két eredetileg különböző ethnikai csoport egyesüléséből származott. Valahol az Ural és Felső-Volga vidékén volt egy török-tatár pásztortörzs, természeténél fogva hódító és uralkodó faj. Ez legyőzte a környéken lakó finnugor vadász és halász népeket. A győző eltanulta a legyőzött nyelvét, közös sors és közös élmények nemsokára egy néppé gyurták őket. A VIII. és IX. században a magyar már belsőleg egységes nomádnép.

E lovas pásztornép a nomádok rendes útján vonult Nyugat felé, a Volga síkjától a Fekete tenger északi partja mentén a Duna torkolatáig. Itt súlyos vereséget szenvedett, de nem semmisült meg, hanem veszedelmes lakóhelyét elhagyva a Duna alsó folyása mentén bevonult a mai Magyarországba. Az államalapítás művében a népet fejedelme, Árpád vezette, aki a patriarchális nemzetségfők sorából emelkedett uralkodói magaslatra.

Az új hazában egyelőre tovább folyt a nomád életmód. A hét törzs tagjai nemzetségek szerint sátortáborokban laktak és egyik legelőről a másikra vándoroltak. A zsákmányoló hadjáratok szokása is évről évre fenntartatott. A magyarok ebben vérrokon elődjeik, a hunok és avarok példáját követték: a román-germán világot félszázadon át folytonos hadjáratokkal látogatták meg.

A nomád állam szervezetét a zsákmányoló hadjáratok s az elszenvedett vereségek igen meglazították. Úgy látszott, mintha a bensőleg meggyengült magyarságra is

elkövetkezendő lett volna az avarok sorsa, kiket Nagy Károly császár hamúként szórt szét a szelekbe. A nyugati császárság a magyarokat megsemmisüléssel fenyegette, a menekülés útja, úgy látszott, kelet felé van nyitva. Bizanc császárai tárt karokkal fogadták a magyarságot. Bizánchoz csatlakozva a magyar nemzet és állam tán még igazi megszületése előtt sírba szállott volna.

Az ifju nép belső ereje íly válságos időben bontakozott ki. A nomád pásztornép létének alapjait a megváltozott viszonyokhoz alkalmazta: kialakította a magyar középkori nemzetállamot, mely az európai középkor gazdasági és közigazgatási formáiban élt, politikailag pedig a magyar nemzet alkotása volt. Hogy a magyar nép Nyugat és Kelet közt össze nem roppant, az Árpád utódainak, Gézának és Istvánnak érdeme. Az imént még élethalálharcot vivtak a német császárral, most pedig, miután a nemzet önrendelkező akarata Árpád vérében öszpontosult, István, a magyarok első királya a német király sógorává és a római egyház szentjéve lesz s a pápától nyer koronát s apostoli kettős keresztet. A pogány nemzetségek laza tömegéből sikerült szilárdan megalapozott keresztény államot alkotnia és az új államegyéniséget a keresztény-germán műveltség közösségébe beillesztenie. Az új magyar állam érdekében nem riadt vissza Árpád utódainak számüzésétől sem. Ez volt az első magyar tragédia, melyre hasonló tragédiák hosszú sora következett, az összeütközés csirája mindegyiknél ugyanaz lévén: a magyarság keleti eredetének és nyugati hivatásának összeegyeztetése.

Árpád családja Szent István halála után még 300 évig ült a magyar királyi trónon. A dinasztia ereje soha el nem száradt s a nemzeti fejlődés folytonosságát mind-

egyre helyreállította. Idegen: német, görög, lengyel befolyás éveire, gyenge királyokra ismét hatalmas uralkodók következtek, kik biztos kézzel vezették népüket a nyugati keresztény művelődés útjain. Ilyen volt Szent László, a keresztény magyar lovag megtestesítője, Kálmán, az ország belső rendjének, a törvényeknek megalkotója, III. Béla, ki bevezette az írásos törvénykezést és IV. Béla, ki a tatárjárás alatt feldúlt országot ismét felépítette. Az árpádok alkották meg az egységes magyar fejlődés alapjait. Ettől az időtől kezdve a magyar föld zárt műveltségi és gazdasági terület, melyen belül a fejlődés minden fokán egynemüen és az ország legkülönbözőbb vidékein egymáshoz hasonlóan folyt le. Terjeszkedés célját szolgáló külső politika, bent az országban a rend fenntartása és jogvédelem, nagyszabású belső gyarmatosítás, a városi kultúra alapjainak megvetése: mindez az Árpádok királyságának valóságos eredménye. A tizenharmadik században azonban mind nagyobb hatalomra tesznek szert a főurak s az Árpádház élete vad belviszályok és kívülről követelődző trónigények közepett ért véget.

Mikor végre I. Károly, a nápolyi Anjou házból, a trónra lépett, Magyarországot újra meg kellett hódítania. Helyzete hasonlított Szent Istvánéhoz: az ő központi hatalmának a trónviszályokban elhatalmasodott nagybirtokosok, a „Kiskirályok“ éppoly kevéssé akartak meghódolni, mint az első királynak a törzsek fejei. Károly megteremtette a birodalom belső egységét s újra biztosította a magyar nemzetállam belsőleg egységes fejlődését. Munkáját fia, Nagy Lajos fejezte be, aki birodalma határát az Adriától a Fekete- és az Északi tengerig terjesztette ki. Az ország alkotmányának új alapjait

teremtették meg az Anjouk, mikor a nagybirtokok politikai súlyát elismerték s a honvédelemnek új rendszerét, a banderiális hadrendszert megalkották. Uralkodásuk alatt nyert határozott formát a magyar rendiség. Ennek értelmében Magyarország államfenntartó szerveit a központi királyi hatalom mellett a három rend: az egyháznagyok, a világi főurak és a nemesség rendje alkotják. A fejlődés további folyama attól függött, mennyiben lesz képes a két nemzeti tényező: a királyság és a rendiség működésében egymást ellensúlyozni.

Magyarországon az ország kormányzásának feladata az Árpádok óta idegen uralkodók vállára nehezedett. Az ország köröskörül zárt, belsőleg és politikailag egynemű, gazdag és hatalmas ország volt, nem csoda tehát, hogy idegen vérből eredt uralkodói a trónon csakhamar nyelvben és érzésben megmagyarosodtak. Zsigmond király kivételével mindnyájuknak Magyarországon volt állandó tartózkodási helye, még akkor is, ha fejükön a magyar mellett idegen országok koronáit viselték. A középkor utolsó századaiban a magyarság nemzeti területe is sokkal kiterjedettebb volt, mint előbb vagy utóbb bármikor. A dunai Pannónia és a Duna-Tisza síkja Kassától és Mármarostól el egészen az Aldunáig és a Száváig, virágzó magyar községeket hordott hátán. A Dunántúl és a Nagyalföld mai német, szerb, tót, oláh lakossága helyén színmagyar települési terület huzódott el.

A tizenötödik században tünik fel Európa keleti határán az a nép, mely a magyarság történetében a legtragikusabb szerepet játssza: a középkor leghatalmasabb katonai monarchiája: a török. Magyarországnak jóformán egyedül kellett Európa védőpajzsának szerepét átvennie. Feladatát becsülettel teljesítette mindaddig, míg a teher alatt össze nem rogyott. Hunyadi János, a magyar hadi történetnek hősi alakja, az első, ki kezébe

veszi a fegyvert a török ellen. Fia, Mátyás, erőteljes egyéniségével a hatalmas magyar urakat engedelmességre szorította s kitünő, állandó hadsereget szervezett. A törökök előnyomulását ideig-óráig megállította. Fiatalkorában alapos humanista kiképzésben részesült, ennek köszönhette a tudomány és a művészet iránt érzett lelkesedését. Mint hatalmas renaissance-uralkodót a legnagyobb és legnehezebb feladatok izgatták. Meghódította Csehországot, Sziléziát, Morvát és Alsó Ausztriát, hogy Keleteurópa minden erejét saját kezében egyesíthesse az oszmánok visszaverésére. De politikai művét csakhamar megsemmisítették a rendek. Az egységes államhatalom gyengülésének belső következményei véres parasztlázadásban, minden tekintély megszünésében és pártharcokban ütköztek ki, kifelé pedig a déli határokon a régi magyar védelmi szervezet elhanyatlásában. 1526-ban a mohácsi csatában elesett a magyar király, vele sok püspök és országnagy és a magyar had legnagyobb része. A következő két évszázadban az ország örökös hadszintér, melyen az európai ember szabadságáért folyik a küzdelem. A Duna-Tisza nagy síksága egész az erdélyi hegyekig a szultán uralma alá került. A keleti részeken kialakul az erdélyi fejedelemség, mely török fennhatóság alatt állt ugyan, de ennek fejében belsőleg annyira független maradt, hogy fennállása egész idején a magyar nemzeti gondolat hordozójává lehetett. A tulajdonképpeni magyar királyság keskeny csíkká olvadt össze; a Habsburg családból választott magyar királyok a korábbi területnek alig egy harmada felett uralkodtak.

A törökkel folytatott harcokban Magyarország legtermékenyebb és legmagyarabb vidékei, a magyarság faji központjai teljesen elpusztultak. A középkor virágzó

vidékei elnéptelenedtek s a helyükön felnövő lakatlan vadont később német települők hódították meg újra a kultúra számára. Hogy az ország legtermékenyebb harmada a török hódoltság legnehezebb viszonyai között is megmaradt magyarnak, az a magyar paraszt érdeme, aki fajiságát az idegen uralom alatt is meg tudta őrizni.

Az ország keleti harmadában, az erdélyi fejedelemség területén kedvezőbb viszonyok közt volt a magyarság. Erdély, melynek határai közt közös alkotmányban élt a magyar, székely és a szász nemzet, nemzeti, müveltségi és politikai szempontból feltétlenül a magyarsághoz tartozott s mint ilyen Európa műveltségének részese volt. A magyar fejlődés egységében a nyugati: német és katholikus erőkkel szemben protestáns és magyar ellensuly szerepét töltötte be. Zászlai a magyar nemzetiség és a vallásszabadság igéit hordozták. Legnagyobb fejedelme, Bethlen Gábor uralkodása alatt belekapcsolódott a harmincéves háborúba és európai jelentőségre tett szert. Az Árpádok örökségét, a magyar nemzetiségnek és államiságnak folytonosságát sikerült mindaddig sértetlenül megőríznie, míg az ország fel nem szabadult a török uralom alól s ezzel megszünt Erdély állami létezésének történeti jogosultsága.

A nyugati részek megmaradt magyarsága a Habsburgok közül választotta királyait abban a reményben, hogy a német birodalom tetterős urai meg fogják szabadítani az országot a töröktől. Ez a remény nem teljesedett be. A német birodalom abban az időben nem tudott egységes és nagyobbszabású hadi műveletre egyesülni s Magyarország a Habsburg uralom alatt is másfél századon át nélkülözte a német birodalom határozott segítségét. Magyarország királya ebben az időben nem lakott már az országban s állandóan ellentétbe került a rendekkel. Az új korszakot a törökkel folytatott harcok mellett,

alkotmányos harcok töltik ki. E harcok eleinte vértelenül folytak le; a XVII. században azonban a rendek többször is éltek a királlyal szemben a fegyveres ellenállás jogával. Hogy az ellentétek véres összeütközéssé érlelődjenek, ahhoz a vallási kérdésnek kellett közbejönnie. A Bécsből kiinduló ellenreformáció a magyar protestánsok körében erős ellenállásra talált. Igy éleződött ki az ellentét a nyugati, katholikus és a keleti, protestáns országrészek között. A megoszlott Magyarország egymással harcoló energiái nem voltak képesek a nemzeti egységet és önállóságot helyreállítani, míg a XVII. század végén fel nem szabadúlt az ország s meg nem nyílt az út az állami önállóság helyreállítására.

Az ujraéledt Magyarország önállóságának helyreállítása a kormány abszolutisztikus törekvései miatt sokáig nem sikerült. Alig hogy megszabadult a török hódítástól, ismét veszedelembe került és kénytelen volt fennállását új harcok árán védelmezni. Az abszolutisztikus királyi hatalom egységesen szervezett és kormányzott birodalmat akart alkotni a Habsburgok alatt álló királyságokból és tartományokból. Mivel pedig ezen államegység legerősebb akadálya: a rendiség, Magyarországon volt legerősebb, támadásai legkitartóbban a magyar állam ellen irányúltak. A magyarországi nyugtalanságok több esetben fegyveres ellenállássá erősödtek s Rákóczy Ferenc vezetése alatt évekig tartó szabadságharcban robbantak ki.

E hosszú és szívós küzdelem a XVIII. század közepe táján jutott nyugvópontra. A pragmatika sanctio megalkotja a Magyarország és a német-osztrák örökös tartományok közti uniót, helyreállítja a belső béket, a nyugodt belső fejlődés előfeltételét. E fejlődés legfőbb céljai: a

rendi befolyás háttérbeszorítása, a központi kormány hatáskörének kiterjesztése, a magyarság fajilag zárt területeinek idegen telepítések segítségével való meglazítása, illetőleg összeszűkítése. Mária Terézia nagyvonalú társadalmi, szellemi és gazdasági reformjai ellenére Magyarország, mint agrár állam, megmaradt középkori gazdasági formáiban. Polgári osztálya semmiképpen nem fejlődhetett, főurai Bécsbe költöztek s nemsokára minden kapcsolatukat elvesztették a honi rögön visszamaradt nemességgel. Ez a nemesség hordozza a következő századokban a nemzeti fejlődés sorsát. Ez védelmezi meg az ország függetlenségét II. József erőszakos újításaival szemben s ez készíti elő a magyar reformkorral a modern magyar alkotmányos állam kialakulását.

A nemzeti megújhodás mozgalmai az irodalmi, szellemi műveltség talajából nőttek ki, de csakhamar átcsaptak a társadalmi és alkotmányos újítások terére. Gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar állt e nagy nemzeti újjászületés élén. Minden erejével azon volt, hogy a társadalmi, gazdasági és közjogi intézmények megjavíttassanak s hogy nemzete egész lelki alkata az új kor megváltozott szelleméhez alkalmazkodjék. Célja lassú és zavartalan átalakulás volt. Eszméit csakhamar egy radikálisabb csoport vette át s az eredetileg arisztokratikus rendszert liberális és demokrata tartalommal töltötte meg. Kossuth Lajos állt most a rohanó haladás élére. Neki megadatott, hogy a nemzetet a nyugati alkotmányfejlődés utolsó formáin is átvezesse, hogy a középkor rendiségét s az abszolutizmust megdöntve a parlamentáris államforma alapjait megvesse. Az 1848-ban kitört magyar szabadságharc szellemi éltetője ő. A szabadságharc leverése után a külföldön szervezkedő magyar ellenállás lelke. A felújult abszolutizmus nyomása alatt szervezkedő otthoni magyarság vezére Deák Ferenc lett. Az ő higgadt

politikájának köszönhető az 1867-es kiegyezés nagy műve, mely az országot az osztrák tartományokkal az Osztrák-Magyar Monarchia kereteiben egyesítette s a XIX. század nagy gazdasági fellendülésének alapját megvetette.

A kiegyezés utáni magyarságnak minden anyagi és szellemi felvirágozás mellett sem sikerült két életbevágóan fontos kérdést megoldania: az Ausztriától elszakadni törekvő nemzeti ellenzék s az önállósuló nemzetiségek nyugtalan erőit nem tudta egyensúlyban tartani. Mielőtt még a belső rend helyreállt s az ország eggyé forrt volna, a magyarság szövetségeseivel együtt belesodródott a világháboruba. Hallatlan anyagi és véráldozatokkal megállotta helyét, míg össze nem roppant. A forradalom és kommunista uralom teljesen feloldotta a belső rendet és egységet. Az ország áldozatul esett a győztes országok hódító törekvéseinek. Ezeréves határait, szerves gazdasági egységét szétdarabolták, három negyed részét elszakították. A csonka ország csonka magyarsága nehéz munkával s a feltámadás reményével építi tragikus sorsának új kereteit.

Hajdutánc

KOMÁROMI JÁNOS*)

Köröskörül a téren, a templom és a rendház előtt fergetegben tombolt a hajduk és a kanászok tánca.

Soha még annyi vadsággal nem járták!

Mert amikor betörtek volna a várba, először a hordókat verték fel. És amikor Czigánd felől fölbujt volna a nap s a sokat kódorgott szegénylegények meg a bitangtalpasok[1]) bortól gőzösen, tántorogva kezdtek volna viszszabotorkálni a piactérre, a piactér egyik sarkában, kőrakásra mászva fel, hirtelen csak szájához illesztette a sípot Fecske cigány meg Daruláb nevű dádétársa, valahonnét közéjük botlott három darab idegen roma[2]) is, talán Rudabányácskáról s az öt szál harci művész, győzelmi jel gyanánt, tyúktaluval[3]) tüzdelte tele tömött sörtehaját. És Fecske cigány körülpillantván a téren, elkiáltotta magát:

— Győzstünk, urák, válogátott legények!

És akkor szájába illesztvén a pikula sípját, rásikított arra a viharos és keserítő hajdutáncra, amelyhez fogható ütemeket elképzelni nem lehet másat:

Telekes bocskor — gyöngyös kapca,
Járd meg, tubám, járd meg!
Vörös nadrág — sárga csizma,
Járd meg, tubám, járd meg!

És ahogy fölrikoltottak a sípok, a féligázott hajduk mindenfelől szakadni kezdtek a piactérnek s néhány pillanat mulva már valami százan dobogtak és rengtek, mintha sarkaikat akarták volna széttiporni a kövezeten.

---

*) Komáromi János: Esze Tamás. Budapest, Genius.
[1]) gyalogos katonák.
[2]) dádé, roma=cigány.
[3]) tyuktollal.

Először egyhelyben topogtak körül és rugdosták a földet s tenyereikkel csattantván egy nagyot a lábukszárán, ledobbantak a földre, ugyanakkor éles kurjantással a levegőbe hányták fel magukat, összebokáztak a levegőben, megint ledobbantak s kardjaikkal a földet paskolták, hogy szikráztak alattuk a kövek. Az öt vályogvető pedig ijesztően sikítozott tovább:

Majd elmenyünk a kocsmára —
De éngem is várj meg!
Megjárom én a kopogót:
Tubám, te is járd meg!

Félcsípőre rakott kézzel rugdosták a földet a hajduk s csattintottak a tenyerükkel vagy egymás kardjára csörrentettek, ami ijesztő kíséretet adott a vad melódiának. Minden tenyércsattintásra egyszerre azt kiáltották: hopp! és minden kardcsörrenésre egyszerre azt kiáltották: hujj! Aztán ledobták a kardokat s a kardok fölött cifráztak szemvakító gyorsasággal s az ütemek végén egyszerre dobbantak le a talpaikkal, hogy rengett és dobogott bele az egész vár. De mindig többen és többen dobogtak és amire jött volna a nap, már vagy négyszáz hajdu rengett és hujjogott s a város felől egyre özönlöttek befelé a nagyerdei kanászok is. Kifordított, szőrös gubákban, toronysüvegekben özönlöttek befelé: ki nehéz csizmában, ki könnyű bocskorban s a fejszédítő kavargásban ők is dobogni kezdtek s mázsás gubáik és súlyos lábaik alatt most már szakadatlanul remegett az egész vár. És a piactér túlsó felében nyekegni kezdtek ezalatt a csimpolyák is s a dünnyögő és egyhangú, örökösen dobogó és tébolyult dudaszóra vastalpaikkal a földet döngették, a torkukkal meg rekedten ordítoztak hozzá a gubások, mialatt fényes baltáik fölcikáztak a reggeli napban:

Megismerni a kanászt
Ékes járásárul,
Táncra-termett lábárul,
Tarisznyaszijjárul.
Itthon van-é a kanász,
Vagy a felesége?
Nem kell nekem a kanász,
Csak a felesége!

Dünnyögtek a dudák, a tér túlsó oldaláról pedig fület hasogatva sikoltoztak a töröksípok. S hajduk és gubások most már félelmes tülekedésben járták a kanásztáncot. A mezítlábasok lábuk szárai közt forgatták a furkóst s tenyerükkel nagyokat csaptak csupasz bokáikra, a hajduk elsuhintották maguk alatt a kardot, átugráltak fölötte, körülkörül topogtak, csípőnkapták magukat, éles kurjantással földobbantak a magasba s lehuppantak a földre, a féllábuk hegyére görnyedtek le, másik lábukat jobbra vagy balra vágták ki, egymásba vagdosták a kardjaik lapját, szikra csapott fel a kardokból s először azt kiáltották: hopp! másodszor azt kiáltották: hujj! és akkor telitorokkal, vörösredagadt arccal és izzadt üstökkel ordítoztak hajduk és kanászok:

A berekben a kanász
Menyecskével játszik,
Ugy forgatja a baltát,
Csak a nyele látszik.

S a kanászok máris forgatni kezdték a szekercéket. Csimpolyanyögésbe és sípok sikoltozásába most már beleriogott egy-egy kondástülök is, a kanászok pedig rázták magukon a gubát s hátul kondoros, kétfelől gombokra kötött üstökeikről szakadni kezdett a verejték meg a zsír. Verejték meg borgőz volt minden kanász, de a

verejtéken és borgőzön át egyre fenyegetőbben villogtak fokosok, szekercék és kardok s a kanászok most már ujjaik körül forgatták baltáik nyelét, de úgy, hogy a nyelük se látszott és akkor a levegőn át egymásnak kezdték hajigálni a baltákat. Egyszerre száz meg száz irányból peregtek és kalimpáltak a balták, éleik megvillantak a napban, de minden kanász két ujjal kapta el a kalimpáló nyelet s ugyanakkor nagyot kiáltottak: hopp! és lehuppanván a földre, a ledobott balta fölött kezdtek cifrázni s ugyanakkor a hajduk is egymáshoz csapdosták kardjaikat és nagyokat kiáltoztak: hujj!, mialatt egyszerre csörrentettek sarkantyuikkal. S a csörömpölésen, csattogáson, rikoltozáson, balták röpködésén, hujjogatáson és dobogáson át őrjöngő kavargásban toporzékolt már az egész piactér, vagy másfélezer kanász és hajdu sarka verdesett szikrát a köveken, itt-ott cigánykereket kezdett hányni egy-két mezítlábas, amikor újabb erővel jajgattak fel a dudák, visítoztak a sípok, riogott a tülök s a kanászok nyakán kidagadtak az erek, úgy fujták táncukhoz az éneket:

Búzába megy a disznó
Kilenc malacával,
Erigy utána, bojtár,
Fényes balaskáddal!

S közbe forgatták és hajigálták át egymásnak a fényes balaskákat.[1]) És ha két balaska véletlenül egymásnak repült, összecsattant és levágódott s fejbekólintott egy-két embert, ki törődött ma egykét lyukas koponyával? Nagyokat kurjantottak:

Hutá, hutá, le-le, le!
Csak a füle látszik . . .

---

[1]) kis fejsze.

Amikor azt kurjantották, hogy: *hutá, hutá*, egymáshoz vagdosták a szekercéket, a hajduk pedig a levegőben bokázván, összecsapdosták a kardjaikat:

A berekben a kanász
Menyecskével játszik.

Nem volt itt megállás virradat óta. Süvegek és balták kalimpáltak a magasban, rikoltozott a síp s nyögött és jajgatott a csimpolya, kurjongatás kavargott a levegőben, a mezítlábasok rácsapdostak a csupasz bokájukra, aztán fütyköseiken ugráltak keresztül, a hajduk a kardjaik fölött bokáztak össsze, aztán nagy csörömpölés közt hujjantottak még nagyobbat, a gubások csípőre rakott tenyerekkel huppantak le a földre vagy csattantották össze a tenyereiket s dülledt szemmel, remegő nyakszirtekkel, lobogó és szétgubancolt üstökeikkel s huppogó lábaikkal rengtek és rugdostak ezalatt. A kanászok egymás felé hajigálva villogó szekercéiket, szájukba dugták két ujjukat és olyanokat füttyentettek, hogy fölvisítottak tőle a vár tornyai...

Tűzre teszem a kanászt,
Melegszem is nála,
Ha megunom magamat,
Pipát gyujtok nála...

Magyar művészet

KERESZTURY DEZSŐ

A magyar művészet útja romokon át vezet. Kelet és Nyugat e nagy csataterén új és új háboruk rombolták le, amit egy-két század munkája alkotott. Iskolák virágzását, stílusok kialakulását és egy összefüggő hagyomány nyomait úgy elmosták a történelem viharai, hogy viszszaidézni is alig tudjuk őket.

A történelmi Magyarország területén, a honfoglalás előtt, a legkülönbözőbb kultúrák hagyták el nyomaikat. Miként a politikai magyar állam különböző népeket egyesített egy nemzetállam keretében, azonképpen a magyar művészet is e különféle kultúrákból egységes művészetet teremtett s ezt az európai szinten mozgó müvészetet a saját képére formálta át.

A távol keletről hozott művészet emlékei világosan elárulják a perzsa-szaszanida eredetet s kis részben, lényegesen átalakulva fellelhetők műemlékeinken, régi iparművészetünk s népművészetünk motivumaiban. Sajnos a magyar népművészetet is halálra itélte a modern élet megváltozott üteme. Ma már kevés helyen él csak, fafaragásokban, kerámiában, szövésekben és hímzésekben, egy-két vidék népviseletében. A magyar ornamentika jellemző sajátságai az anyagszerűség, bizonyos díszes tarkaság, motívumai a természet megfigyeléséből és átalakításából születtek, nem szeretik a mértani formákat. Legkedvesebb virágai a liliom, tulipán, szekfü, búzavirág és a rózsa.

A kereszténység felvétele óta a keresztény európai művészet vált otthonossá az országban. A magyarság egész történelme folyamán nagy és szívós küzdelmet folytatott azért, hogy az újra és újra beáramló európai törekvéseket a maga képére formálja s a maga szükség-

leteihez alakítsa. S valóban újra meg újra sikerült neki az európai művészet két nagy áramlatát, a klasszikus latint és az északi germánt összeegyeztetnie s határozott új tartalommal kitöltenie. Az eredmények újból és újból elmerültek a történelem viharaiban.

A magyar kereszténység első emlékei román stílusu templomok. Ez építészet nagy alkotásai közül csak a pécsi, a lébényi és a jaáki templom maradt ránk.

A tatárjárás után a XIII. század közepén, a lerombolt templomok helyén újak épülnek, de már gót stílusban. Közülük ma már csak a budavári Nagyboldogasszony templom, a Mátyás templom, áll fenn. A XVI. századból származó templomok koruk német stílusát tükrözik Elsősorban a Felvidéken, ahol legszebb emlékük a kassai székesegyház s Erdélyben, ahol Európa legkeletebbre eső gotikus temploma, a brassói Fekete-templom épült s ahol ebben az időben alakultak ki a védőfolyosókkal, bástyákkal, lőrésekkel ellátott templomerődök.

Az építészeti stílusok átalakulásával együtt alakul a szobrászat, festészet és az iparművészet is. A legkülönfélébb hatások vegyülnek e kor emlékein, a templomok szobordíszein, domborművein, a kódexek miniaturáin, a falfestészet termékein s az ötvösségben. A magyar ötvösség európai jelentőségre emelkedett s belőle született meg a középkori magyar szobrászat büszkesége: a prágai Szent György szobor. A két Kolozsvári testvér készítette tökéletes mintázással s oly frisseséggel, mely a szobrot Donatello Gattamelatája mellé emeli. Minden egyéb művük áldozatul esett a török pusztításának.

A XV. és a XVI. század városi művészete polgári művészet volt, ellentétben az Anjouk, Zsigmond és Mátyás alatt Budán virágzó udvari művészettel. Az a forma, melyben e művészet legértékesebbet alkotott: a szárnyasoltár. Legszebb alkotásai a kassai s a hontszentantali

oltár, mely utóbbi legtisztábban fejezi ki a kor magyar művészetének törekvéseit. A szárnyasoltárokkal együtt fejlődött ki, különösen a Felvidéken a fafaragás, melynek legismertebb mestere Lőcsei Pál. Hosszukás arcu alakjai, szemlélődő nyugalma teljesen egyéni alkotótehetségre vallanak. Míg e városi művészet kialakulását, jellegét eléggé világosan felismerhetjük, a budai királyi udvarban kialakult művészetről alig tudunk tiszta képet alkotni. De tudjuk, hogy olasz, német mesterek egész sora dolgozott itt s készítette elő a talajt a renaissance befogadására.

A renaissance szelleméből nő ki Mátyás budai udvarának művészete, mely első pillantásra nem sokban különbözik valamelyik olasz herceg udvari művészetétől. Az olasz művészet virágzik ki most Magyarország egy pontján, olasz művészek s műalkotások egész sora teszi díszesebbé az udvart. Mátyás büszkesége, a Corvina-könyvtár, egyike volt a leggazdagabbaknak, a budai s a visegrádi palota európaszerte híres volt szépségéről és műkincseiről. De a ragyogó fejlődésnek induló magyar renaissanceot egy csapással elsöpörte a törökkor vihara. Egyetlen emléke jóformán az esztergomi székesegyház Bakócz kápolnája.

A magyar művészeti élet, százados elhanyatlása és senyvedése után, a XVII. században kezd újra magára eszmélni. De a magyar területek központja többé nem Buda, hiszen ott a török még az úr, hanem Bécs. Innen árad egyre nagyobb erővel az országba az új stílus: a barokk. A magyarországi ellenreformáció nagy lendülete táplálja ezt az áramlatot, mely ismét helyreállítja a művészi fejlődés európai kapcsolatait s folytonosságát. Az építészet jut itt elhatározó szerephez s lassanként kialakul az u. n. osztrák barokk. Ez válik uralkodóvá Magyarországon is. A XVIII. század folyamán a legnagyobb osztrák építészek dolgoznak Magyarországon. A Mária

Terézia részére épült budai királyi vár, a nagyváradi székesegyház, a pozsonyi Szent Erzsébet templom, az egri Liceum, a kismartoni és eszterházi Eszterházy kastélyok csak példái annak a hosszú sor műemléknek, melyet e kor hozott létre. A magyarországi barokkfestészetet egészen a XVIII. század végéig a velencei müvészet befolyása jellemzi, a XIX. század fordulóján azonban már feltünik az új klasszicista stílus, melynek Magyarországon a nekilendülő magyar élet, a magyar reformkor ad belső erőt és sajátos színezetet. E korszak építészetének legnagyobb mesterei: Pollack Mihály és Hild József. A miniszterelnökségi palota, és a Magyar Nemzeti Múzeum Pollack legnagyobb alkotásai. Mindkettőjük művei antik példák után indulnak, nyugodt formáikkal, nagy, szigorú felületeikkel olasz eredetre vallanak s a régi Pestre rányomták bélyegüket. Olasz hatás alatt indul utjára az új magyar szobrász is: Ferenczy István, a magyar Canova-tanítvány.

De ebben az időben már lassan új szellem kezdi áthatni az irodalmat s a művészetet is. A romantika megnyítja az utat a természet szépségei, a népélet, a nemzeti mult s az egykoru élet számára. A művészet is nemzeti üggyé válik s egyre szélesebb rétegek érdeklődését nyeri meg a maga számára. Barabás Miklós mellett Borsos József e magyar romantika legértékesebb festője; legszebb épülete Feszl pesti Vigadója s kiváló tehetségű szobrásza a tragikus sorsu Izsó Miklós. A magyar romantikában gyökerezik a XIX. század egyik legjellemzőbb iránya, a történelmi festészet. Igazi virágzását a hatvanas-nyolcvanas években éri el. Legnagyobb mesterei kivétel nélül belekapcsolódtak az európai áramlatba, Piloty s Rahl tanitványai voltak, de tápláló erőt és ihletet a magyar életből és a magyar történelemből merítenek. Madarász Viktor után három

mester nevéhez fűződnek ez irány legnagyobb diadalai: ezek Lotz Károly, aki dekorativ nagy alkotásait valami halk érzelmességgel tölti meg, Székely Bertalan, az új magyar festészet előkészítője, aki szigorú, nagyvonalú kompoziciói mellett az intímebb művészetnek is nagy mestere volt, és Benczur Gyula, a ragyogó színek, selymek és bársonyok nagymestere. A történelmi szobrászatnak s általában a magyar szobrászatnak legnagyobb mestere: Fadrusz János is e kor szülötte. Legszebb művét, Mária Terézia fehérmárvány lovasszobrát a cseh katonák lerombolták. A történelmi építészet Budapesten is teleépített egy-két utcát. Legnagyobb képviselője Ybl Miklós, az Operaház építője és Hauszmann Alajos, a Kúria, a királyi vár tervezője. Steindl Országháza egyike a magyar történeti építészet legnagyobbszabású alkotásainak s Budapest legszebb épületeinek.

A történeti művészet stílusát legelőször a festészet törte át. Az impresszionizmus, a modern tájkép és életkép művészeinek sorát a modern magyar művészet két legnagyobb úttörője: Paál László és Munkácsy Mihály nyítják meg. Paál csak tájképeket festett, nagyon mély, merengő színei, borongó férfias érzelmessége valami sajátos magyar színt kölcsönöznek alkotásainak. Munkácsy művészete a romantikában gyökerezik, első életképei finom rajzát és humorát lassan váltja csak fel színei mély zsúfoltsága, kompozíciójának nagy belső feszültsége s tárgyainak tragikus komolysága. Friss természetszemlélete azokban a tájképeiben nyilatkozik meg, melyekkel az új festőiség előfutárjaként jelentkezik.

A hetvenes években tűnik fel az a festői irány, amelyik a természet jelenségeit, a színeket és a fényt a maguk teljes valóságában akarja visszaadni. A francia impresszionizmussal csaknem egyidőben, attól teljesen függetlenül

találja meg e törekvések első kifejezését Szinnyei Merse Pál. A Majális és a Pacsirta, a magyar impresszionizmus legnagyobb büszkesége, nem áll már egyedül, mint oly sok régi kezdeményezés. Az új nemzedék, a nagybányai festőiskola tagjai, életrekeltik az új magyar művészetet. Ferenczy Károly ennek az iskolának legjelentékenyebb alakja; az atmoszféra, a fény és a színek mesteri kezelője s a naturalizmustól lassanként egy zártabb, egyszerűbb művészet felé veszi útját. Iványi-Grünwald Béla változatos és sokoldalú egyénisége, az intim parasztéletképeket festő Glatz Oszkár s a nagybányaiakat fejlődésében inkább csak érintő Fényes Adolf mellett az impresszionista természetlátásnak és kolorisztikának legkiválóbb képviselője Csók István, a legszínesebb magyar festő. A nagybányaiak a ragyogó, derűs magyar tájat festették, a magyar táj melancholiáját Mednyánszky László fedezi fel s finom, szürkefátyolos képeivel a tájhangulat legnagyobb festői közé emelkedik.

A tiszta festői naturalizmus nem elégítette ki már legjelentékenyebb képviselőit sem s a legkülönbözőbb utakon új irányban indult meg a fejlődés. A fiatal magyar festészeti törekvéseknek vezéralakja Rippl-Rónai József lett. Szinei tűzes erejével s változatos gazdagságával magyar hagyományokba kapcsolódott, de formája, tehnikai tudása a francia moderneken gazdagodott. Munkácsy hagyományain fejlődött tovább másik nagy úttörőnk: Rudnay Gyula. Egészen új, eredeti nyomokon halad modern festészetünk legsokoldalúbb, legváltozékonyabb s legforradalmibb mestere: Vaszary János. Ami az új festőket általában jellemzi, a természet impresszionista ábrázolásától való elszakadás, a régi, elhasznált formakincs helyén egy új stílus kialakítására való törekvés. Ezek az új törekvések ma még áttekinthetetlenek.

A szobrászatban Stróbl Alajos mutatja a festői naturalizmus felé való áthajlás útját. Mai szobrászaink közül Pásztor Jánost, Szentgyörgyi Istvánt kell kiemelni. Sajátságos jelenség, hogy míg a magyar festészet és szobrászat gazdag virágzásban áll, az építőművészet alig mutathat fel nagy eredményeket. Legeredetibb művésze Lechner Ödön, aki a magyar stílust akarta megalkotni s egy gazdag és festői ornamentikáju stílust fejlesztett ki. A modern magyar építészek nagyrésze a külföld nagy városaiban talált csak működésének megfelelő teret s folytatója lett annak a hosszú sornak, mely a külföldön alkotó magyar művészeket egyesíti.

Müvészek kicserélődése általános jelenség. Míg Magyarországon külföldi művészek serege dolgozott, a külföldön egyremásra jelentékeny magyar művészekre bukkanunk. Ausztriában a középkorban sok magyar ötvös dolgozott, a XV. században Ferrarában dolgozott Pannoniai Mihály s Olaszországban sok magyar származásu müvész nevével találkozunk. A XVII. és XVIII. század fordulóján egyszerre három neves magyar festő tűnik fel a külföldön: Bogdány Jakab, Kupeczky János és Mányoky Ádám. A XX. század első felének idillikus tájképfestészetében Markó Károly a legnagyobb sikerű mesterek közé emelkedett, a kiváló grafikus Zichy Mihály az orosz cár udvari festője lett. S hosszan lehetne folytatni a sort, mely a mai napig nyúlik. A világ nagy városai tele vannak magyar rajzolókkal, festőkkel, szobrászokkal és építészekkel.

Lószőr vitéz

HERCZEG FERENC*)

Nem jó, ha az ember régmult idők emlékei közt kotorász; a visszajöhetetlenül letűnt napok lehelete bolondos gondolatokat kelt a legjózanabb főben is.

Mikor a multkoriban ki kellett hurcolkodnunk régi családi házunkból, a padlás egy sötét zugában, a kéménykürtő mögött, vesszőből font bölcsőre akadtam, amely szinültig tele volt elsárgult irományokkal, elfakult rongyokkal és cifra gyermek-cókmókkal. A sok tarka-barka holmi közt turkálva, egy bőrből készült huszárra bukkantam, amelynek láttára egy csapásra föleleveneďtek agyamban a gyermekkor szunnyadó emlékei s csillogó pillangók fölzavart rajaként nyüzsögtek körül.

A lószőr-vitéz! Mennyi bűvös emlék, mennyi gyermekes vágy, túláradó boldogság, fájdalmas csalódás fűződik hozzá!

Kezembe vettem a huszárt s megtisztítottam a portól és a pókhálótól. Az idő ugyancsak megviselte. Arca förtelmesen össze volt mázolva, orra hiányzott; kopott, foszladozó egyenruhája alól itt is, ott is előbukkantak a drótbordák és a lószőrtöltelék; — hanem azért a kétarasznyi legény merev szemével keményen és marconán tekintett rám, mint egy rokkant vitézhez illik, ha huszonöt év mulva viszontlátja régi generálisát.

Eszembe jutottak a kemény tusák, amelyeket együtt végigküzdöttünk a baromfiudvar porondján... Hej! hogy rebbent szét az a fölfuvalkodott pulykanépség, ha szilaj harci rivalgással közéje nyargaltunk!

De nemcsak vad harciszomj, gyakran nemes lovagiasság is hevítette szívünket. Mikor vörös cicánk egy ízben három napig se mutatkozott a konyhában, daliás

*) Herczeg Ferenc, Mutamur, Budapest, Singer és Wolfner

fogadalmat tettünk, hogy nem eszünk és nem iszunk, míg barátnőnket vissza nem hozzuk. Elevenen vagy holtan.

Útra is keltünk, kalandos fölfedező útra. Leszálltunk a föld sötét gyomrába, a hűvös pincébe, ahol kísértetiesen kongó hordók között a mama téli répái rügyeztek s csak szűk résen át haránt leszűrődő fénysáv emlékeztetett a napsütötte fölvilágra. Bátran fölnyomultunk a szénapadlásra, ahol a homályban zizegő széna között cincogó patkányok surrannak... A macskát végre a fáskamrában fedeztük föl, öt apró cica társaságában, amelyeket szeretetteljesen nyalogatott.

Ej, minő más, minő egészen más is volt akkor minden! Egy év volt a végtelenség, a világ határa a szőlősdombokig terjedt, a ház birodalom, az udvar tartomány volt; a galambdúcot szédítő magasságú toronynak néztük, a tűzhely alatti hamulyukat barlangnak. A nap eseménye a színben talált tyúktojás, vagy a vizes vályuba tolakodott förtelmes béka volt; egy fényes dolmánypityke vagy egy réz patronhüvely birtokában gazdagoknak éreztük magunkat; egy betört ablaküveg kész katasztrófa volt.

Ha új játékot kaptunk, elkérkedtünk vele a baromfiudvar lakói előtt, amelyek aztán jelentőségteljes kotkodácsolással és irígy hápogással nyilvánították véleményüket. Az eresz alatt fészkelő fecske a mi fecskénk volt, a szomszéd verebeit szitkokkal fogadtuk, ha a háztetőnkre mertek ülni.

A szobabútorok néma, de értelmes lények voltak s ha rosszkedvünkben megrúgtuk az asztalt, utólag titokban megsimogattuk, hogy kiengeszteljük.

A farkát csóváló komondor, a dormogó kandúr elkényeztetett cselédeink voltak, akik bizalmaskodva dörgölőztek hozzánk s szigorú hangon adott parancsainkat tettetett alázattal, de ásítva és lézengve teljesítették.

A kút mélyéből csodálkozó és kíváncsi gyermekfejek kandikáltak föl; a mama befőttesüvegeit a fekete ember őrizte, akiben nem igen hittünk, de azért mégis féltünk tőle.

A nap, az istenadta nap, csak azért sütött oly melegen, hogy a kert füvében hempereghessünk, — az eső azért szakadt, hogy papirsajkáinkat úsztassa.

Az est homályában a ház előtt hajszoltuk a haragosan búgó bogarakat, ha pedig a harangok elkongatták az esti áldást, egyszerre csodálatos zsibongás szállta meg tagjainkat és fölkívánkoztunk a mama puha ölébe, ahol ketten is elfértünk. Egyideig még a fényes holdra bámultunk, amelynek tányérjában ott áll az öreg, hátán a rőzsecsomóval s míg apa a szomszédokkal beszélget, háborúról, járványról és adóról, álomittasan hunyorgattunk egymásra: ej mit! csak legyünk egyszer az ágyunkban — jöhet aztán háború, kolera és adó!...

Amint a fölfordított bölcső előtt térdelek, lelki szemeim előtt megjelenik egy rég elfelejtett gyermekalak. Vica húgom. Ötéves korában meghalt torokgyíkban. Két évvel volt kisebb nálam, ma-holnap már húsz éve, hogy a halál csontkeze letörte azt az éretlen kis emberrügyecskét. A seb, amelyet halála rajtunk ütött, régóta behegedt, arcvonásai már-már elmosódtak emlékezetemben, egy évtized óta alig gondoltam rá. Csodálatos! Most egyszerre megint magam előtt látom, meglepő közvetlenséggel.

Bájos, izmos gyermek, búzavirágszemmel, kurtára nyírt szőke fejjel; beszédközben kissé selypít, fejét rendesen oldalvást szokta tartani.

Tulajdonképpen Viktóriának keresztelték, nagyanyám azonban nem tudott megbarátkozni az előtte szokatlan hangzású névvel és Vicának szólította. Én csak úgy: Vica, cica, pattogatott kukorica!

Hevesvérű, örökké izgó-mozgó gyermek volt. Sokat kotnyeleskedett a konyhában s ha anyám ilyenkor főzőkanállal kizavarta, kacagva polkázott végig az udvaron. Hozzám nagyon ragaszkodott, egyébiránt könnyenhívő volt, mint minden jószívű gyermek és fölötte szeretett volna fiú lenni. A kertkerítésen végzett erőmutatványaimnak ő volt a leghálásabb közönsége, ha pedig a hún csatákról hazudtam neki, amelyeket képzeletemben naponként végigküzdöttem a városvégi cigánygyerekekkel: nagy szemében kigyúlt az őszinte lelkesedés tüze.

A szegény Vica csodálatos rajongó szeretettel viseltetett az én lószőr-vitézem iránt. A huszár volt álmainak a tárgya, a huszár után való reménytelen vágy keserítette el fiatal életét. Ha valamit szépnek, elragadónak, fenségesnek akart jellemezni, azt mondta: olyan, mint a huszár! Gyakran minden bevezetés nélkül kezdte vontatott, monoton hangon:

— Add nekem a huszárt!

— Majd ha fagy...

— Add nekem, — ismételte fáradhatatlanul.

— Ne nyafogj, Vica!

— Magad nyafogsz!

Ebből rendesen egészséges csetepaté fejlődött, amely csakhamar elfeledtette velünk a vita tárgyát. Szüleink nem ügyeltek Vica sajátságos szenvedélyére, de különben is meg vagyok győződve, hogy egy más, habár egészen hasonló huszár nem elégítette volna ki húgomat, — neki az én huszárom kellett, ennek individualitása gyakorolt rá oly bűvös varázst. Egyszer aztán mégis övé lett a huszár, a csoda pedig következőképpen esett meg.

Nevemnapja volt. Új ruhát és aranyórát kaptam. Megvallom, hogy mindkét ajándékon találtam kifogá-

solnivalót: az órának az volt a hibája, hogy nem ketyegett, a ruha pedig abban sántított, hogy kabát, mellény és nadrág egy darabban volt, én pedig abban láttam az elegancia netovábbját, hogy az ember hébe-korba levesse kabátját.

Örömöm első mámorában, sugárzó arccal futottam a szomszédságban lakó nagymamához, hogy kellően megbámultassam magamat. Vica természetesen velem volt. A nagymama udvarán nagy tyúkketrec állott, amelynek a tetejére néha föl szoktam mászni, hogy egyet-kettőt kukorékoljak. Most is megtettem s amint ünnepi hangulatomban, a tetőn guggolva, karjaimat billegettem s metsző hangon süvítettem, Vica odalenn tapsolt elragadtatásában. Jókedvünknek csakhamar vége lett. Lemászva a ketrecről, egy szögbe akadtam és — Jézus Mária! az új kabát könyökén három ujjnyi széles hasadás ásított...

Le voltunk sujtva. Én sírva fakadtam, húgom elsápadt ijedtében. A nagymama hiába készítette elő legédesebb cukros süteményeit s a névnapra kijáró ezüsthuszast, be sem néztünk hozzá, hanem bánatos szívvel ögyelegtünk hazafelé. Sejtettem, hogy otthon irtóztató igazságot fognak tenni! Szegény Vicának majd megszakadt az ő áldott jó szíve az én nyomoromon, amint mellettem tipegett.

Egyszerre megfogta a karomat.

— Tudod mit, Dudi, ne sírj, majd én megvarrom a lyukat...

— Tudsz te varrni, Vica? — kérdeztem bizalmatlanul.

— Én? Ojjé, meglásd, úgy megvarrom, hogy senki sem veszi észre...

Ezt annyi önbizalommal mondta, hogy magam is nekibátorodtam. Otthon egyenesen a fáskamrába surrantam, Vica pedig addig settenkedett a mama varró-

asztala körül, míg a szükséges eszközöket sikerült elcsennie. Nemsokára utánam jött tűvel, cérnával, óriás szabóollóval és akkora gyűszűvel, amelybe három ujja is belefért. Én végighasaltam egy kosáron, Vica pedig mellém térdelt és fontoskodó arccal kezdett varrni, nagy girbegörbe öltésekkel, egyszer föl, egyszer le. Mikor elkészült, maga is bizalmatlanul nézett végig művén: a kabát sötétkék volt, a cérna pedig fehér. Leleményes eszével ezen is segített, hozott tentát és ujja hegyével szépen befeketítette a cérnát, — most már igazán nem látszott semmi...

Örömömben olyat tettem, amit csakhamar megbántam: odaajándékoztam Vicának a lószőr-vitézt. Húgom alig mert hinni fülének és szinte elsápadt a túlnagy boldogságtól.

— Igazán nekem adod, Dudi? — kérdezte elálló lélekzettel.

— Neked adom, Vica.

— Örökké?

— Örökkön-örökké.

— Mondd: bizony Isten!

— Bizony Isten!...

Vica karjára kapta a huszárt és örömsikoltással rohant a kertbe.

Mikor este levetkőztettek, Vica már ketreces ágyában térdelt s a huszárral hóna alatt, álmos fővel darálta az esti áldást.

— Ez meg mi? — kérdezte anyám, amikor vetkőzés közben a kabát ujja egyszerre megroppant a könyökömön... Jézusom! Vica odavarrta kabátomat az ingemhez! Anyám mérges is volt, de nevetett is; én pedig, tekintettel a névnapra és álmos állapotomra, egy gyönge barackkal szabadultam.

Másnap Vica már korán reggel játszott a huszárral, engem pedig a sárga irígység emésztett...

Az egész alku nem áll, mert Vica nem varrta meg jól a kabátot és nem igaz, hogy senki sem vette észre a lyukat, mert a mama észrevette és én egy barackot is kaptam, és a „bizony Isten“ nem érvényes és azért a huszárt vissza kell adni...

Ilyformán okoskodtam. Az érvelésből civódás, a civódásból veszekedés lett, végre Vica haragtól lángoló arccal, kevélyen dobta lábamhoz a huszárt:

— Nesze, vedd, nekem nem kell!...

Számítottam ilyesmire, mert ismertem húgom forró vérét, azt is tudtam, hogy a következő pillanatban már sajnálni fogja gavalléros föllobbanását, azért megragadtam zsákmányomat és diadalmasan menekültem a kertbe.

Ezentúl még féltékenyebben őriztem kincsemet. Az érték, amellyel Vica szemében bírt, előttem is becsesebbé tette. Ha iskolába mentem, gondosan elrejtettem, hol a vizeskád, hol valamelyik almárium alá, s mert észrevettem, hogy távollétemet titokzatos kezecskék arra használják, hogy vitézemet kikeressék, oly rejteket találtam neki a szénapadláson, ahová Vica nem férhetett.

Ha a kertben játszottam huszárommal, húgom a kerítésen át bánatos irígységgel ügyelt minden mozdulatomra...

Szegény Vica! Egész élete alig terjedt egy arasznyira, mégis elég hosszú volt arra, hogy forró gyermekszíve keresztülszenvedje a sorvasztó vágy, a bánatos lemondás, a reménytelen szerelem minden nyomorát. Vica egyszerre beteg lett.

Bevallom, hogy őszintén irígyeltem. Alig ismertem kellemesebb állapotot a betegségnél: az embernek bekötik fejét, nyakát, ágyba fektetik, nem kell iskolába mennie, mama, apa kényeztetik, dédelgetik, s ha az ember

elég élelmes, hogy hébe-korba nyöszörögjön kissé, kap narancsot, datolyát és cukrot.

Engem a nagymamához adtak, a lószőr-vitéz persze velem ment. Elhagyatottnak éreztem magamat a nagymamánál, — meglehet azért, mert Vica nem volt velem, de meglehet, azért, mert az egész házban oly komor, szinte ünnepies hangulat uralkodott.

A ház közvetlen a templom mögött állott, amelynek hatalmas két gót tornya belátszott udvarunkra; harangzúgása pedig napközben megremegtette ablakainkat. Hálószobáink falairól dolmányos, szúróstekintetű urak és hosszúnyakú virágos hölgyek tekintettek le.

Legjobban érdekelt azonban az almáriumon ketyegő régi óra. Csodálatos egy óra volt ez! A virágos mutatólap alatt inga helyett cifra aranypillangó lengett ide-oda, a két alabástrom-oszlop között pedig kert volt, barokk kastéllyal, szökőkúttal, piros viasztulipánokkal és mérgeszöld gyeppel: a kertben egy spanyol lovag állott, tollas barettel és gitárral. Epedve tekintett a kastély zárt ablakára. Ha az óra ütni kezdett, akkor kipattant a csúcsíves ablak s egy parányi hölgyecske jelent meg, aki mereven bólintgatott a fejével. A lovag buzgón kezdte verni a lantját, a szökőkút hullámos üvegsugara körbe forgott, az óra belsejéből csodálatosan andalító, ősrégi dallam hangzott. Én pedig dobogó szívvel és elfojtott lélekzettel néztem ezt a megelevenedett varázsálmot. De most jut eszembe, hogy Vicáról kell beszélnem! A nagymama egy nap azt mondta nekem, hogy szegény Vicánk nagyon rosszul van.

— Ahá! — gondoltam — tehát nagyon sok cukrot kap?

Délután beállított hozzánk Borka, a szobaleány s azt mondta, hogy orvosságért megy és hogy Vica szépen

kéret, küldjem el neki a huszáromat kölcsön, attól mindjárt egészséges lesz.

— A huszáromat, — dadogtam — a huszáromat? hová is tettem... majd megkeresem...

Nem tudom, mi rossz szellem bántott. Besiettem a szobába, keblembe gyömöszöltem a huszárt, átmásztam a kerítésen és kivágtattam a rétre. Csak akkor éreztem biztonságban a kincsemet, mikor egyedül találtam magamat a füzesben. Sokáig csatangoltam az ér partján. Óh, az a Vica! Nem elég, hogy nem jár iskolába, hogy cukrot kap, még a huszáromat is akarja? Mikor bealkonyodott, félni kezdtem a magánytól; a régi korhadt fűzfák a homályban ugrándozó emberalakok s fenyegető szörnyképek árnyaihoz hasonlítottak.

Amint a huszárral hónom alatt lelkendezve hazavetődtem, a nagymama némán és szomorúan ült az udvaron. Nem volt kedvem játszani, letelepedtem a nagymama mellé. Az udvar virágágyai fölött denevérek és éji pillangók repkedtek.

A hold korongja fölbukkant a templom tornyai között; a csúcsíves bolthajtások, az áttört, szeszélyes kőcirádák bűvös fényben fürödtek. Ha a templomot holdvilágban láttam, titokzatos, regényes vágy fogott el. Képzeletemben, második Quasimodoként, bekalandoztam azt a csodálatos kőerdőt, odafönn, hol gót szörnyek tanyáznak és karcsú kővirágok nyílnak a holdfényben.

Mikor odalent a kaszárnyában elfújták a takarodót, a búskomor, vontatott hanghullámok hallatára zsibbadás fogott el s nyomottság vett rajtam erőt. Talán mégis oda kellett volna küldeni Vicának a lószőrvitézt?

Éjjel bolondos álmom volt. A zenélő óra kertjében jártam, fejem fölött az örökké nyughatatlan pillangó lengett föl és alá, a szökőkút csörgedezett, a zene szólt, de az, aki a lantot verte, az én lószőr-vitézem volt, a

kastély ablakából pedig a kis Vica bólintott alá... Hirtelen fölijedtem ágyamban, a szobában gyertya fény járt.

— Nagymama! — nyöszörögtem.

— Mi az, fiam?

— A huszárt, a huszárt oda kell adni Vica-cicának...

A nagymama gyöngéden megcsókolt s elfojtott zokogással mondta:

— Vica-cica a mennyországba ment, angyal lett belőle.

Emlékeim itt elmosódnak. Sehogy sem tudom elképzelni, mit éreztem és gondoltam én akkor. Egy kép azonban tisztán áll a szemem előtt, oly tisztán, mintha nem is húsz év előtt, hanem tegnap láttam volna. Megint szüleim házában voltam. Forró nyári délután volt. Az udvar tele volt suttogó idegenekkel, akik kíváncsian nézték az előttünk álló kis érckoporsót. A nyíló hársfavirágok illatába viaszgyertyák és hervadt lomb szaga vegyült: a pap halk hangon énekelt, közbe hallatszott a háztetőn bóbiskáló galambok turbékolása. Én a fekete szalagot néztem, amelyet a szalmakalapomra varrtak; közbe a kalap karimáját rágtam és sírtam, mert a mama is sírt.

A mama halálsápadt volt, néha egy elfojtott sikoltás tört ki a melléből, ilyenkor görcsösen szorította össze a kezemet, amelyet fogva tartott és én azt hittem, hogy össze kell dőlnie az egész világnak.

Talán mégis jó lett volna Vicának odaadni azt a huszárt?

Mikor másnap ebédhez ültünk, az asztalnál egy hely üres maradt. Apa kedvetlenül tolta el maga elől a levest, a mama pedig nedves szemekkel bámult arra az üres helyre.

— Szegény gyermekem, — mondta remegő hangon — haldoklásában már nem is ismert rám, folyton valami huszárt emlegetett lázában...

Most már magam is letettem a kanalamat. Most már tisztában voltam azzal, hogy jó lett volna Vicacicának odaadni azt a lószőr-vitézt, lelkemben pedig földerengett a földi boldogság hiú voltának homályos sejtelme.

Húsz év multán megint előttem van a lószőr-vitéz, amelyhez a szegény Vica halálában is hű maradt. Nem tartozom még azokhoz, akik már leszámoltak az élettel, de talán odaadnám mindazt, amiért küzdök s amit még remélek a jövőtől, ha még egyszer szemtől-szembe állhatnék Vicával, odanyujthatnám neki a huszárt és azt mondhatnám:

— Nesze, Vica-cica, pattogatott kukorica, — nesze, bizony Isten, igazán neked adom a lószőr-vitézt!

Csongor és Tünde

MÓRICZ VIRÁG

Hol volt, hogy nem volt, az óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy király. A királynak volt három fia. Gazdag ország, szép ország, de legnagyobb kincse az a kert volt, melynek közepén az arany almafa állott. Olyan csodálatos fa volt ez, hogy minden éjjel újra termett, nagy, fényes aranyalmákat.

Egy reggel kimegy a király a kertbe, viszi az aranykosarat, hogy leszedje az almát, hát egy szem sincs a fán.

Azt mondja legnagyobb fiának:

— Fiam, kinn alszol ma éjjel a kertben, hogy el ne lopják az aranyalmát.

Kiment a királyfi, a fa alatt lefeküdt, s nézte, hogy nőnek az aranyalmák.

Éjfélkor különös illat támadt a kertben, amitől a királyfi rögtön elaludt. Reggelre bizony megint üres volt az almafa.

Most a második királyfi maradt kinn a kertben. Ő is érezte a virágillatot, s éjfélkor ő is elaludt; az almát megint ellopták.

Harmadik este a legkisebb királyfi ment ki a kertbe. De hiába erőltette a szemét, lecsukódott, mikor a virágillat megsuhintotta.

Tündérek jártak a kertbe, azok szedték az aranyalmát. Ezen az éjjelen Tünde jött, a legszebb közöttük. Szedte az aranyalmát aranykötényébe. Egy kiesett a kezéből és Csongor királyfi arcához gurult. Felébredt erre, s meglátta Tündét, azt hitte, álmodik. Tünde szaladt, Csongor utána, megfogta.

— Te akartad ellopni az én apám aranyalmáit? — kérdezte Csongor. De Tündének aranyhaja és csillag szeme volt, a királyfi úgy megszerette, el se eresztette reggelig.

Azután minden éjjel Csongor vigyázott az almafára, Tünde minden éjjel eljött, még se veszett el soha egy szem alma sem.

Élt a király udvarában egy gonosz, vén boszorkány. Volt ennek a boszorkánynak egy szép lánya, úgy hívták, hogy Ledér. A boszorkány azt szerette volna, hogy a kis királyfi Ledért feleségül vegye. Egy éjjel megleste Csongort, amint Tündét várta, s aztán kivárta, mig elaludtak a fa alatt, odalopódzott, s levágta Tünde aranyhaját.

Sírt Tünde, Csongor szomorkodott. Azt mondta Tünde:

— El kell mennem messze, messze. De ha eljössz a tudás kútjához, abba belenézel, meglátod, hol vagyok.

Ahogy ezt kimondta, eltünt, elvitte az aranyalmákat is.

Elindult Csongor királyfi, ment, ment, három nap, három éjjel, akkor elért a hármas úthoz. Amint itt ült, egyszer csak nagy veszekedést hallott.

Három ördög veszekedett, verekedett. Mikor Csongort észrevették, azt mondta a legnagyobb:

— Tegyél igazságot, Csongor királyfi: Hagyott az apánk ránk egy bocskort, egy köpenyeget, meg egy ostort. Aki azt a bocskort felköti, aki a köpönyeget nyakába keriti, aki az ostorral egyet pattint s azt mondja: ott legyek, ahol akarok! egy pillanat alatt ott terem. Hát azt mondd meg, királyfi, melyikünké legyen a három?

Gondolkodott Csongor, s azt mondta:

Te legnagyobb, menj ezen az úton, addig a fekete hegyig. Te középső, menj azon az úton addig a fehér hegyig. Te legkisebb, menj amazon az úton, addig az üveghegyig. Mikor egyet pattintok az ostorral, szaladjatok. Aki legelébb ideér, azé legyen a három.

Az ördögök elszaladtak. Csongor felkötötte a bocskort, nyakába kerítette a köpönyeget, egyet pattintott az ostorával, mindjárt ott termett a tudás kútjánál.

Mire a három ördög visszaért, hiába marakodtak, Csongor árkon, bokron túl volt a kincsükkel. Akkor ért oda a boszorkány is, seprün lovagolva, a hármas úthoz, ő is Csongor után indult. Az ördögök elpanaszolták neki, hogy jártak Csongorral, szövetséget kötöttek a banyával, s együtt indultak a királyfi nyomába.

Csongor, hogy ott volt a kútnál, belenézett. Hát látja, hogy Tünde az aranyerdő közepén kacsalábonforgó aranypalotában, arany ágyon alszik. Hamar felkötötte megint a bocskort, felvette a köpenyeget, egyet pattin-

tott az ostorával, s egy szempillantás alatt a kacsalábonforgó aranypalota előtt szállt le. Belevágta fokosát a lépcső sarkába, megállította, fel is ment, be is ment. Hát, az első szobában terített asztal állt, akkor érezte, milyen éhes. S mert nem tudta, hogy a boszorkány készítette neki az ételeket, jóllakott. Bort is töltött magának, megitta. De a borban álompor volt, Csongor egy perc alatt elaludt.

Hallja Tünde, hogy megállt a palota, felébredt. Mindjárt tudta, hogy Csongor van itt. Szalad a kapuhoz, s megtalálja az első szobában a királyfit, amint alszik. Költögette, költögette, de nem ébredt fel. Tett a kezébe egy arany almát, s elrepült nagy sírva.

Mikor Csongor felébredt, s aranyalma volt a kezében, mindjárt tudta, hogy Tünde adta. Kereste a palotában, de sehol nem találta. De még a bocskor, köpeny, ostor is eltünt a palota lépcsőjéről, ahol hagyta: elvitték az ördögök, meg a boszorkány, míg aludt.

Hét nap, hét éjjel gyalogolt, míg visszaért a tudás kútjához. Belenézett, s látja, hogy Tünde a gyémánterdő közepén, kacsalábonforgó gyémántpalotában alszik.

Esztendeig ment, míg odaért a szikrázó gyémántpalota elé. Belevágta a fokosát a sarkába, megállitotta, s felment a tornácára. De a tornác tele volt olyan csodálatos illatu virágokkal, hogy megszagolta, megint elaludt tőle.

Hogy megállt a palota, felébredt Tünde, szaladt a kapuba, megtalálta Csongort a virágok közt a tornácon. Ébresztette, csókolta, könnyével áztatta, mégse ébredt fel. Most is adott a kezébe egy gyémántalmát, s elrepült szomorúan.

Mikor Csongor felébredt, hiába kereste, ki adta a gyémántalmát, hiába kereste Tündét. Szomorúan ment, ment, három esztendeig, mire visszaért a mély kúthoz. O-

lyan fáradt volt, hogy lefeküdt a kút mellé pihenni. Egyszercsak nagy lármára ébredt, a három ördög veszekedett megint, mert újra nem tudták, kié legyen a bocskor, a köpeny, meg az ostor. Ott volt a boszorkány is és Csongor látta, hogy míg az ördögök verekedtek, ellopta a hármat, s elrepült. Szaladtak utána az ördögök, ahogy csak bírtak, ki tudja, utol érték-e?

Ahogy itt ül a tudás kútja mellett, sírást hall egyszerre. Megy a hang irányában, hát látja, hogy Tünde ott ül az örökifjuság patakjának partján és sír. Mikor meglátták egymást, elfelejtették minden bánatukat, szomorúságukat, s nagyon nagyon boldogok voltak. Aztán megfürödtek az örökifjuság patakjában, s hétszer szebbek lettek, mint voltak.

Felültek Tünde virágszekerére, katicabogarak voltak eléfogva, elrepültek a Csongor királyfi apja országába, egyenest a palota elé.

Ott nagy lakodalmat csaptak, hét nap s hét éjjel állott a mulatság, s azóta is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

PRINTED IN ENGLAND BY
HENDERSON AND SPALDING LTD
LONDON SE 15

HAARLEM, Wilhelminastraat 40
LEIDEN, Turfmarkt 3
UTRECHT, Oude Gracht 77 bis

ROMA, Via 4 Novembre, 114
BARI, Via Vittorio Veneto, 51
BOLOGNA, Via della Zecca, 1
BOLZANO, Via Pietro Micca 11
BRESCIA, Via Umberto, 22
COMO, Via Volta, 8, Angolo Via Garibaldi
FIRENZE, Via Roma 1
GENOVA, Via dei SS. Giacomo e Filippo 31
LIVORNO, Via Vitt. Emanuele, 45
MERANO, Via 28 Ottobre, 11c
MILANO, Corso Roma 2
NAPOLI, Via Chiaia 232
PADOVA, Piazzetta Teatro Garibaldi 2
PISA, Borgo Stretto, 5II
TAORMINA, Corso Umberto 106
TORINO, Piazza Castello 19
TRIESTE, Piazza Ponterosso 2
VARESE, Via Francesco del Cairo 4
VENEZIA, S. Marco, Bacino Orseolo
VERONA, Via Mazzini 31
VICENZA, Piazza dei Signori

MADRID, Arenal 24
ALICANTE, Plaza Gabriel Miró, 5
BARCELONA, Pelayo 58
BILBAO, Marqués del Puerto 4
GRANADA, Gran Via 27
MALAGA, Alameda P. Iglesias 22
SEVILLA, Mendez Nuñez 19
VALENCIA, Calle de Lauria 20

KOBENHAVN, Vimmelskaftet 42a, Jorck's Passage
AARHUS, Tvaergade, 16[1]

OSLO, Karl Johansgate 25

STOCKHOLM, Norrlandsgatan 18

BERN, Bärenplatz 4
BASEL, Aeschengraben 28
GENÈVE, 6 Passage des Lions
LAUSANNE, Grand Chêne 8
LUGANO, Via Canova, 16
LUZERN, Mariahilfgasse, 3
MONTREUX, Place de la Paix
ZÜRICH, Sihlstrasse 1

PRAHA, 26 Rue Spálená ul., Palac Olympic
BRATISLAVA, Dlhá ul. 13
BRNO, Běhounská ul. 4-6
PLZEŇ, Plachého ul. č. 4

WIEN, Graben 13
GRAZ, Sporgasse 3
LINZ, Schmidtorstrasse 2

BUDAPEST, Vörösmarty tér 2

ATHENES, 39, rue du Stade

ISTANBUL, 373, Istiklal Djadessi
ANKARA, Konia Caddesi

CAIRO, Sharia Emad el Dine (Immeuble Davies-Bryan)
ALEXANDRIA, 13 Bd. Saad Zaghloul Pacha

TEL-AVIV, Nahlath Benjamin St. 2
JERUSALEM, Jaffa Road (Immeuble de l'Assicurazioni Generali)
HAIFA, Bovis House, New Business Centre

ALGER, 36 Rue d'Isly

RIO DE JANEIRO, Edificio Odeon, Rua do Passeio 2

BUENOS-AIRES, Avenida de Mayo 847

CORDOBA, Avellaneda 46

MONTEVIDEO, 25 de Mayo 581

HABANA, Presidente Zayas 51 altos

MELBOURNE, C.I., T. & G. Buildings, Collins Street